

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા પ્રકાશિત પ્રત્યેક કચ્છી પરિવારનું મુખપત્ર

❖ પાના નં. ૧ ❖ કુલ પેજ : ૩૬

❖ વર્ષ : ૨૮ ❖ અંક : ૨ ❖ ૧૫, ઓગસ્ટ, ૨૦૧૪ ❖ પ્રસિદ્ધ કર્યા તા. : ૧૦-૮-૨૦૧૪ ❖ કિંમત : રૂ. ૩/- ❖ મુખ્ય તંત્રી : ભરત ઓઝા ❖ સહતંત્રી : દિનેશ માંકડ

HAPPY INDEPENDENCE DAY

Happy Independence Day

All things will be destroyed with time but time never just like...

Let's Move towards Nature...

શાશ્વત Green

Plots & Farmhouse

ACTUAL SITE PHOTOGRAPHS

CLUB HOUSE

CHILDREN PLAY AREA

RESTROOM IN CLUBHOUSE

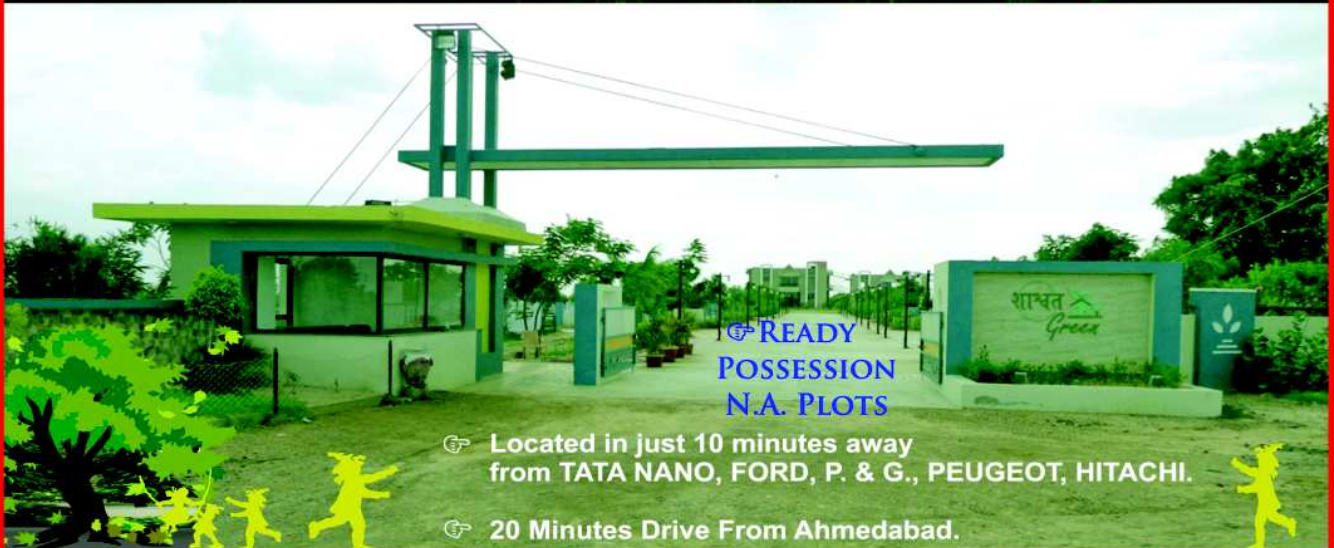
INDOOR GAMES

SWIMMING POOL

JOGGING TRACK

READY
POSSESSION
N.A. PLOTS

- ☞ Located in just 10 minutes away from TATA NANO, FORD, P. & G., PEUGEOT, HITACHI.
- ☞ 20 Minutes Drive From Ahmedabad.

Developer:

Shashwat Realtors

Hasmukh Patel: 9879608051,
Vinod Patel: 9879608054,
Anupam Patel: 9879608057.

Site Address:-

Shashwat Green

Village : Makhiyav, Nr. Mankol Cross Road,
Sanand - Nalsarovar Road, Dist.: Ahmedabad.

વર્ષ-૨૮ ◆ અંક-૨
૧૫ ઓગષ્ટ, ૨૦૧૪

માનદ્ સલાહકાર

શ્રી હંસરાજ કંસારા

તંત્રી મંડળ

શ્રી ભરત ઓઝા - મુખ્ય તંત્રી
મો. ૯૮૨૫૭૧૪૮૩૩

Email : ozabvo@gmail.com

શ્રી દિનેશ માંકડ - સહ તંત્રી
મો. ૯૪૨૭૯૯૦૯૭૯

Email : mankaddinesh1952@gmail.com

વ્યવસ્થાપક સમિતિ

શ્રી મનુભાઈ કોટડીયા - કન્વીનર
મો. ૯૬૦૧૨૭૫૦૭૮

ડો. મુકેશ ચૌહાણ - સહ કન્વીનર
મો. ૯૯૨૫૪૭૮૭૯૨

★ વિભાગીય સંપાદન ★

મહિલા વિશ્વ - રેખાબેન શુક્લ
ગાંધીનગર ગાથા - વર્ષાબેન મહેતા
શબ્દ શોધ - પ્રદિપ જોષી-આદિપુર

પત્ર વ્યવહારનું સરનામું

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ
૯૦૫, સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર, કોચરબ આશ્રમની
સામે, એલીસબ્રીજ, અમદાવાદ-૬.

ફોન : (કચ્છી સમાજ) ૦૭૯-૨૬૫૭૬૧૮૪

Email : kutchshruti@yahoo.com

Kutchshruti Available on
www.asanjokutch.com

કચ્છશ્રુતિ લવાજમ

૨ વર્ષ : રૂ. ૫૦૦/-

૫ વર્ષ : રૂ. ૧૦૦૦/-

આજીવન - રૂ. ૧૫૦૦/-

ચેક/ડ્રાફ્ટ : 'શ્રી કચ્છી સમાજ -
અમદાવાદ' ના નામનો મોકલવો.

'કચ્છશ્રુતિ'માં પ્રકાશિત રચના-લેખ આદિમાં
અભિવ્યક્ત વિચારો, માહિતી ઈત્યાદિ સાથે
'કચ્છશ્રુતિ' સંપાદન મંડળનું સહમત હોવું આવશ્યક
નથી. - મુખ્ય તંત્રી

આ અંકમાં...

- ❖ તંત્રી સ્થાનેથી..... ૪
- ❖ ઈતિહાસમાં સુવર્ણાકિત થયેલ દિન : ૧૫મી ઓગષ્ટ (સંજય પી. ઠાકર) ૬
- ❖ ભારતનો રાષ્ટ્રધ્વજ-તિરંગા વિશે કેટલીક માહિતી-અવલોકન (વિનોદ સી. દવે-આદીપુર) ૮
- ❖ કચ્છની ખમીરવંતી પ્રજાને સરળ અને ઝડપી વિકાસને અનુરૂપ તંત્રી જરૂર છે (સનત મહેતા) ૧૦
- ❖ ડૉ. મનુભાઈ પાંધી (ભરત 'કુમાર' પ્રા. ઠાકર-અંજાર) ૧૨
- ❖ કચ્છ માગે છે : ગુરુજનો (ડૉ. રમેશ ભટ્ટ 'રશ્મિ'-નખત્રાણા) ૧૪
- ❖ અવિસ્મરણીય યુવાન કવિ સ્વ. મણિલાલ દેસાઈ (પ્રા. પૃથ્વી શાહ) ૧૫
- ❖ છેલ્લી ઘોડી ને અસવાર (બલવીરસિંહ જાડેજા) ૧૭
- ❖ "Better than the Better Half !" (ચિત્રસેન શાહ-ગાંધીનગર) ૨૦
- ❖ શબ્દોની કમ્પ્યુટ્રાફી-૬ (તુલસીદાસ કંસારા) ૨૧
- ❖ એવમ્ અમદાવાદ ૨૨
- ❖ શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદનો દૈનિક અહેવાલ ૨૬
- ❖ ગાંધીનગર ગાથા (વર્ષાબેન જી. મહેતા) ૨૭
- ❖ મહિલા વિશ્વ (રેખાબેન શુક્લ-અમદાવાદ) ૨૮
- ❖ કલરવ (દિનેશ માંકડ) ૩૦
- ❖ વતનના વાવડ (સંકલિત) ૩૨
- ❖ શબ્દ શોધ-૨૮ (પ્રદિપ જોષી-આદિપુર).. ..... ૩૪

તંત્રી સ્થાનેથી...

● ભરત ઓઝા ●

સોશલ નેટવર્કીંગ ... આશીર્વાદ કે અભિશાપ...

થોડા સમય પહેલા, એક જગ્યાએ વક્તૃત્વ સ્પર્ધામાં જવાનું થયું. વિષય હતો - “મોબાઈલ આશીર્વાદ કે અભિશાપ ?” મોટાભાગનાં વક્તાઓએ મોબાઈલને એક અનિવાર્ય દૂષણ ગણાવ્યું. એક પણ વક્તાએ એવું ન કહ્યું કે દૂષણ ફેલાવે છે કોણ ? ટેકનોલોજી જેમ જેમ ઝડપભેર આગળ વધતી જાય છે. તેમ તેમ સકારાત્મક ઉપયોગને બદલે નકારાત્મક ઉપયોગ વધતો જાય છે. આમાં દોષ કોનો ?

આપણે જાણીને નવાઈ લાગશે કે સમગ્ર વિશ્વમાં હાલ લગભગ ૨૫૦ થી પણ વધુ સોશલ નેટવર્કીંગ સાઈટ ચાલે છે. જ્યારે આપણે માત્ર ઓરકૂટ, ફેસબુક, ટ્વીટર જેવા નામોથી જ વાકેફ છીએ. સૌથી પહેલા આશરે ૧૯૯૫ ★ (classmats.com)માં સોશલ નેટવર્કીંગ સાઈટ શરૂ થઈ. જેનો મોટે ભાગે સ્કૂલ, કોલેજ, મિલિટરી વિગેરે ક્ષેત્રે થતો. જેમ જેમ સોશલ નેટવર્કીંગનો ફેલાવો વધતો ગયો. તેમ તેમ આ ક્ષેત્રે કાર્ડમનો રેશીઓ પણ વધવા માંડ્યો. અને સમય જતાં પોલીસ ડિપાર્ટમેન્ટને આ ક્ષેત્રના નિષ્ણાંતોની મદદથી સાયબર કાર્ડમ શાખા પણ ખોલવી પડી.

મૂળભૂત રીતે સોશલ નેટવર્કીંગ સાઈટ પર વ્યક્તિ પોતાની વ્યક્તિગત પ્રોફાઈલ બનાવે કે જેમાં પોતાના વિશેની સાચી માહિતી, શોખ તથા અંગત બાબતો વિગેરેને આ સાઈટ પર રાખી શકે અને આ જ સાઈટનો ઉપયોગ કરનારા વિશ્વના કોઈપણ વ્યક્તિ સાથે વિચારોની તથા ઉપયોગી માહિતીઓનું આદાન પ્રદાન, ચર્ચાઓ અને ઘણું બધું કરી શકે. એકલતા અનુભવતા લોકો અને ખાસ કરીને નિવૃત્ત લોકો માટે આ સોશલ નેટવર્કીંગ આશીર્વાદ રૂપ છે પણ મુશ્કેલી એ છે કે લોકો પોતાની જાતને છુપાવી, ખોટી માહિતી દર્શાવીને અન્ય લોકોને ગુમરાહ કરે છે ક્યાંક છેતરપીંડી પણ થતી હોય છે. ત્યાં સુધી તો ઠીક, પણ જ્યારે ખોટી અફવાઓ ફેલાવી, અંગત કે જાહેર વ્યક્તિને બદનામ કરતી માહિતીઓ આ સાઈટ પર મૂકવામાં આવે છે. ત્યારે સામાજિક વાતાવરણ ડહોળાય છે.

તાજેતરમાં ભુજમાં કોમી એખલાસના વાતાવરણને ડહોળવાનો જે પ્રયાસ ફેસબુક મારફત થયો તે આનું સૌથી ઉદાહરણ છે. વળી વોટ્સ એપનાં માધ્યમથી અફવાઓ પણ ઝડપથી ફેલાઈ ગઈ. અફવાઓને આંખ નહિ પણ પાંખ હોય છે. જો કે કોમવાદથી દૂર રહેતા કચ્છમાં પરિસ્થિતિ ઝડપભેર રાબેતા મુજબની થઈ ગઈ. પરંતુ આ બનાવે સામાજિક વાતાવરણને દૂષિત તો કર્યું જ છે જે ભવિષ્ય માટે એક લાલબત્તી સમાન બની રહેશે.

સોશલ નેટવર્કીંગનો તંદુરસ્ત ઉપયોગ થશે તો જ એ આશીર્વાદરૂપ બનશે અન્યથા આપણે એને અભિશાપ બની જશે. જેમાં કોઈ બે મત નથી.

અસ્તુ..

જય હિન્દ.. જય કચ્છ...

★ સંદર્ભ : વિકિપિડીયા

કચ્છશ્રુતિ ૪

ઓગષ્ટ-૨૦૧૪

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ ડેન્ડ રેઈઝીંગ પ્રોગ્રામ

પોતાનાની પ્રવૃત્તિઓનો વ્યાપ વધારવા શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદે ચાલુ વર્ષ દરમ્યાન ૧૦ જેટલી વિવિધ સમિતિઓનું ગઠન કરેલ છે અને જરૂરિયાત અનુસાર હજુ પણ નવી સમિતિઓની રચના કરવાની વિચારણા ચાલુ છે.

આ સમિતિઓ દ્વારા સામાજિક ઉત્કર્ષના વિવિધ કાર્યક્રમો હાથ પર લેવાની ગણના રાખવામાં આવેલ છે. તેના અનુસંધાને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓનો વ્યાપ સારા એવા પ્રમાણમાં વધારી શકાશે. આ કાર્યોના અમલીકરણ માટે સ્વાભાવિકપણે ડેન્ડની આવશ્યકતા રહે. જેના અનુસંધાને તા. ૧૯-૧૦-૨૦૧૪, રવિવારના રોજ અમદાવાદ, ટાઉનહોલ ખાતે એક ડેન્ડ રેઈઝીંગ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જેની વિગતો આ સાથે સામેલ છે.

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ ડેન્ડ રેઈઝીંગ કાર્યક્રમ અંતર્ગત યોજે છે.. એક અદ્ભૂત અવિસ્મરણીય, એક્શનથી ભરપુર અને ભાગ્યે જ જોવા મળે તેવો રસપ્રદ અને આનંદદાયક કાર્યક્રમ જેમાં આપને મળશે જોવા અને જાણવા સાથે સંપૂર્ણ મનોવૈજ્ઞાનિક ઢબ સાથેનો કાર્યક્રમ...

હિપ્નોસીસ ડેમોનસ્ટ્રેશન ... (હિપ્નોટીઝમ)

ડો. પ્રશાંત ભીમાણી (જાણીતા સાયકોલોજીસ્ટ તથા હિપ્નોથેરાપીસ્ટ)

તા. ૧૯-૧૦-૨૦૧૪, સમય : બપોરના ૩ થી ૬

સ્થળ : શેઠ મંગલદાસ ટાઉન હોલ, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ.

ઉપરોક્ત કાર્યક્રમનો મુખ્ય હેતુ ડેન્ડ રેઈઝ કરવાનો હોવાથી શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના કાર્યકરો આપની સમક્ષ પ્રવેશ પાસ લઈને ઉપસ્થિત થાય ત્યારે તેઓને સહકાર આપવા ખાસ અપીલ કરવામાં આવે છે. રૂ. ૨૫૦૦, ૧૫૦૦, ૧૦૦૦, ૭૫૦, ૫૦૦ અને ૨૫૦ ના ડોનેશન સામે યોગ્ય પાસનું વિતરણ કરવામાં આવશે.

અમદાવાદ-ગાંધીનગર સ્થિત દરેક કચ્છી પરિવારોને ઉત્સાહભેર ભાગ લેવા વિનંતી કરવામાં આવે છે. પ્રવેશ પાસ માટે નીચે જણાવેલ સમિતિના સભ્યોનો સંપર્ક કરવા વિનંતી.

પ્રવેશ પાસ માટે સંપર્ક :

શ્રી અશોક મહેતા : મો. ૯૮૨૫૩ ૨૨૬૮૯

શ્રી ભરત ઓજા : મો. ૯૮૨૫૭ ૧૪૮૩૩

શ્રી કેલાસદાન ગઢવી : મો. ૯૮૨૫૩ ૨૫૧૪૫

શ્રી જગદીશભાઈ ઠક્કર : મો. ૯૮૨૫૦ ૦૫૯૦૧

શ્રી હિમાંશુ ઠક્કર : મો. ૯૮૭૯૩ ૦૧૦૦૪

શ્રી મેઘજીભાઈ ખેતાણી : મો. ૯૯૨૫૪ ૪૮૮૮૮

શ્રી અમિત પટેલ (સુરાણી) : મો. ૯૮૨૪૪ ૭૯૯૨૩

શ્રી નરેન્દ્રભાઈ શાહ : મો. ૯૮૨૫૦ ૬૧૫૯૮

શ્રી દિપક ચૌહાણ : મો. ૯૮૭૯૫ ૪૯૭૬૫

શ્રી મનુભાઈ કોટડીયા : મો. ૯૬૦૧૨ ૭૫૦૭૮

નોંધ : આ અગાઉ ડેન્ડ રેઈઝીંગ કાર્યક્રમ અંતર્ગત સમાજના કલાકારો દ્વારા મનોરંજન કાર્યક્રમ રજૂ કરવાનું નક્કી થયેલ હતું. જે હાલ પુરતુ મુલતવી રાખવામાં આવેલ છે. ભવિષ્યમાં આ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવશે.

ઈતિહાસમાં સુવર્ણકિત થયેલ દિન : ૧૫મી ઓગષ્ટ

• સંજય પી. ઠાકર •

વૈયક્તિક દષ્ટિએ વિચાર કરે તો વ્યક્તિને પોતાના જીવનમાં સુખદાયી કે દુઃખદાયી સંસ્મરણો યાદ આવ્યા વિના રહે નહિ તેવી જ રીતે રાષ્ટ્રીય દષ્ટિએ વિચાર કરતા પણ રાષ્ટ્રને ઊંચે-નીચે ચઢાવનાર ઉતારનાર બનાવોની યાદ આવ્યા વિના રહે નહિ. આ બનાવોની યાદ આપવા સાથે એ દિવસો પણ સ્મૃતિપટ પર તાજ થયા વિના રહે નહિ. એ દિવસ ને એ દિવસે બનેલી ઘટના વચ્ચે સૂર્યને સૂર્યપ્રકાશ તથા ફૂલને ફોરમ જેવો અવિભાગીય સંબંધ છે. ભારતના ઈતિહાસમાં સુવર્ણકિત થયેલ અને વિશ્વમાં પણ નોંધપાત્ર ઠરેલ ૧૫મી ઓગષ્ટની દિવસ યાદગારે બનાવોનો જન્મદાતા છે. અહીં ૧૫મી ઓગષ્ટના દિને બનેલા બનાવોનો તવારીખી અહેવાલ પ્રસ્તુત છે.

આ દિવસ ૧૫મી ઓગષ્ટની મહત્તા કંઈક ઓર જ છે. હિંદની જનતાના હાથમાં પડેલી બસો વર્ષની બ્રિટિશ ગુલામીની શૃંખલાને દૂર કરી મહામૂલી આઝાદી લાવ્યા. આપણી સ્વાતંત્ર્યની ઝંખનાની પરિપૂર્તિનો સ્વર્ણિમ દિવસ એટલે ૧૫મી ઓગષ્ટ, ૧૯૪૭નો યાદગાર દિવસ ! ૧૫મી ઓગષ્ટ ૧૯૪૭ સુધીમાં કુલ ૫૬૨ રજવાડાને સરદાર પટેલે ખૂબજ કુનેહપૂર્વક આઝાદ ભારતમાં વિલીન કરી દીધા હતા. હિંદ અને પાકિસ્તાન એમ હિંદના બે ભાગ બન્યા. તા. ૧૪મીની મધ્યરાત્રિથી ત્રણ દિવસ સુધી ખૂબ અજોડ અને અપૂર્વ ઉત્સાહથી ધામધૂમથી સ્વાતંત્ર્ય પર્વ ઉજવાયું. ભારતના પ્રથમ ગવર્નર જનરલ લોર્ડ માઉન્ટબેન્ટને પંડિત જવાહરલાલ નહેરુને ભારતના પ્રથમ વડાપ્રધાન તરીકેના સોગંદ લેવડાવ્યા હતા. ૧૫મી ઓગષ્ટ, જેમ સ્વાતંત્ર્યની પ્રાપ્તિ માટે આનંદનો દિવસ છે તેમ દેશના વિભાજન માટેનો વિષાદમય દિવસ પણ છે, કારણકે વિશાળ ભારતવર્ષના દેહના એ દિવસે બે ટૂંકડા થઈ ગયા હતા. એક ભારત અને બીજો પાકિસ્તાન. એ પાકિસ્તાનનું પણ પાછળથી (૧૯૭૨માં) વિભાજન થયું હતું અને પૂર્વ પાકિસ્તાન અલગ થઈ જતાં એણે બાંગ્લાદેશ નામ ધારણ કર્યું.

આઝાદી બાદ ભારતની પ્રથમ ટપાલ ટિકીટ

૧૫ ઓગષ્ટ ૧૯૪૭ના ઐતિહાસિક દિને ભારતના પ્રથમ વડાપ્રધાન તરીકે સોગંદ લેતા પંડિત જવાહરલાલ નહેરુ

વોટરલુમાં ઘોર પરાજય પામ્યો, કેદ પકડાયો અને કેદી અવસ્થામાં જ મૃત્યુ (૧૯૨૧) પામ્યો હતો.

૧૯૪૨ની 'હિંદ છોડો' ચળવળ વખતે આઝાદવીરોએ કોંગ્રેસનો રેડિયો મુંબઈથી શરૂ કર્યો (૧૯૪૨). મહાત્મા ગાંધીજીના રહસ્યમંત્રી - સત્ય અને અહિંસાના સિદ્ધાંતોને જેમણે પોતાના જીવનમાં ઉતારેલા એવા સંસ્કાર મૂર્તિસમા - ગાંધીજીના હનુમાન મહાદેવભાઈ દેસાઈનું પૂણેના આગાખાન મહેલની જેલમાં હૃદય બંધ પડી જતા અવસાન. (૧૯૪૨)

૧૯૪૭ના વર્ષની ૧૫મી ઓગષ્ટ એ હિંદી ફિલ્મ જગતની અભિનેત્રી રાખી ગુલઝારનો જન્મદિન છે. તો ૧૯૫૦ના વર્ષના આ દિને બ્રિટિશ પ્રિન્સેસ એન. એલિઝાબેથ એલિસ લુઈસનો જન્મ થયો હતો.

૧૯૫૦ની ૧૫મી ઓગષ્ટે આંધ્રપ્રદેશ રાજ્યમાં શ્રીકાકુલમ જિલ્લાની રચના થઈ.

૧૯૭૨ની ૧૫મી ઓગષ્ટે ભારતીય ટપાલ ખાતાએ પહેલી વાર પીનકોડ પ્રથા દાખલ કરી.

૧૯૯૯ની ૧૫મી ઓગષ્ટે ભારતની વસ્તી એક અબજના આંકને સ્પર્શી ગઈ હોવાનો દાવો કરાયો હતો.

૨૦૦૪ની ૧૫મી ઓગષ્ટે ગુજરાતના પૂર્વ મુખ્યમંત્રી અમરસિંહ ચૌધરી (શાસનકાળ : તા. ૬-૭-૧૯૮૫ થી તા. ૯-૧૨-૧૯૮૯)નું અમદાવાદ ખાતે નિધન થયું. ૧૯૮૪માં બ્રિટિશ નવલકથાકાર જે. બી. પ્રિસ્ટલીનું આ દિને અવસાન થયું હતું.

૧૯૧૦માં જાપાન માટે આ દિવસ ગોઝારો સાબિત થયો હતો. એ દિવસે વાવાઝોડા અને પૂરમાં ૮૦૦ થી વધુ લોકોના મોત થયા હતા. તો ૧૯૧૪ના આ દિને આટલાંટિક અને પેસિફિકને જોડતી ૪૧ માઈલ લાંબી પનામા નહેર ખુલ્લી મુકાઈ હતી. ૧૯૨૯ના આ દિવસે સોવિયેત યુદ્ધ જહાજોએ મંચુરિયા પર આક્રમણ કરતા રશિયા અને ચીન યુદ્ધ કરવાની તૈયારીમાં લાગી ગયા હતા. ૧૯૩૬માં આ દિને સ્પેનમાં ડાબેરીઓએ ૭૩૩ પાદરીઓને મોતને ઘાટ ઉતાર્યા હતા. ૧૯૩૭ના ૧૫મી ઓગષ્ટે જાપાનીઓએ શાંઘાઈ પર આક્રમણ કર્યું હતું. ૧૯૪૮ના ખૂબ જ સફળ રહેલા લંડને ઓલિમ્પિક્સમાં અત્યંત નાટ્યાત્મક બનાવો આ દિવસે બન્યા હતા. કેટલાક દેશોના ખેલાડીઓએ તેઓના વતન પાછા ફરવાનો ઈન્કાર કર્યો હતો. ૧૯૪૮ના આ દિને બ્રાઝિલના એક સમયના પાટનગર રિયો-દિ-જાનેરોના એક માર્ગને મહાત્મા ગાંધીનું નામ અપાયું હતું. ૧૯૭૫માં આ તારીખે બાંગ્લાદેશમાં થયેલા લશ્કરી બળવામાં પ્રમુખ શેખ મુજીબુર રહેમાનને સત્તા પરથી ઉથલાવીને તેમની હત્યા કરાઈ હતી અને માર્શલ લો જાહેર કરાયો હતો. ૧૯૮૦માં આ દિને રોબર્ટ બેલાર્ડે ૧૯૧૨માં ડુબેલી ટાઈટેનિક સ્ટીમરનો કાટમાળ શોધી કાઢ્યો હતો.

ઈટાલીમાં ઓગષ્ટ મહિનામાં FERRAGOSTO નામનો ઉત્સવ ઉજવાય છે. જે ઐતિહાસિક અને ધાર્મિક દૃષ્ટિએ ઘણો મહત્વનો છે. પવિત્ર મધર મેરીના સ્વર્ગારોહણ દિવસ અને ઓગસ્ટસ (AUGUSTUS) રાજાની યાદની ઉજવણીનું બેવડું મહત્વ ધરાવતા આ તહેવારના દિવસે ભવ્ય વરઘોડાઓ નીકળે છે. અને લોકો એકબીજાને મિજબાની પણ આપે છે. મોટા ભાગના કેથોલિક દેશોમાં આવી શોભાયાત્રાઓ નીકળે છે અને મોટે ભાગે આ દિવસ ૧૫મી ઓગષ્ટ કે તેની આસપાસના દિવસોમાં ઉજવાય છે.

ભારતનો રાષ્ટ્રધ્વજ-તિરંગા વિશે કેટલીક માહિતી-અવલોકન

• વિનોદ સી. દવે-આદીપુર •

આગામી ૧૫મી ઓગષ્ટે સ્વાતંત્ર્ય દિનની ઉજવણી રાજ્ય કક્ષાની પાટણમાં થવાની છે. ત્યારે ભારતના રાષ્ટ્રધ્વજ તિરંગા વિશે કેટલીક વાતો અત્રે રજૂ કરી છે. વિજયી વિશ્વ તિરંગા પ્યારા.. ઝંડા ઉંચા રહે હમારા.. નામની કવિતા ભણવામાં આવતી. ઈ.સ. ૧૮૮૫થી શરૂ થયેલી રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ પાસે ૧૯૨૦ સુધી કોઈ ચોક્કસ ધ્વજ નહતો, ૧૯૨૧માં વિજયવાડા ખાતે કોંગ્રેસની બેઠક મળી ત્યારે એક તેલુંગું સ્વયંસેવકે લાલ અને લીલા એમ બે સમાન માપના બે રંગોના પટ્ટાવાળો ધ્વજ બનાવીને મહાત્મા ગાંધીજીને આપ્યો. ગાંધીજીએ આ ધ્વજમાં ફેરફારો સૂચવ્યા અને કહ્યું કે લાલ રંગ હિન્દુ ધર્મનું પ્રતિક મનાય છે. પણ આમાં ક્યાંય અન્ય ધર્મોની પ્રતિતિ થતી નથી. આ લાલ અને લીલા રંગની વચ્ચે સફેદ રંગનો પટ્ટો મૂકવો જોઈએ. આ સફેદ રંગમાં દેશની પ્રગતિ પણ સૂચન કર્યું. આ સૂચનાનો સ્વીકાર થયો અને પહેલીવાર વિધિસર રીતે કોંગ્રેસને ધ્વજ મળ્યો. કોંગ્રેસની મળેલી વર્કીંગ કમિટીએ સ્વીકાર્યો પરંતુ કોંગ્રેસની મહાસમિતિએ નહીં ! ૧૯૨૯માં કરાંચીમાં યોજાયેલા અધિવેશન પ્રસંગે જ્યારે ધ્વજના પ્રતિક અંગે વિધિસર રજૂઆતો થઈ ત્યારે ધ્વજ બાબતે અંતિમ નિર્ણય કરવા કોંગ્રેસે એ વખતે સાત સભ્યોની એક સમિતિની રચના કરી હતી. આ સમિતિમાં ધ્વજની રચના બાબતે નિર્ણય લેવા શ્રી સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ, શ્રી પંડિત જવાહરલાલ નહેરુ, શ્રી મૌલાના આઝાદ, શ્રી કાકા કાલેલકર, શ્રી પટ્ટામી સીતારા મૈયા, શ્રી માર્સ્ટર તારાસિંહ અને શ્રી ડૉ. હાર્ડીકરનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. આ સમિતિએ જે રજૂઆતો - ભલામણો કરી તેમાં રાષ્ટ્રીય ધ્વજમાં કોઈપણ કોમી અર્થઘટનવાળો સંકેત કે નિશાની સ્વીકારવાની ના પાડી અને એક જ માત્ર કેસરી રંગના ઝંડાની ભલામણી કરી હતી અને એક છોડે ભૂરા રંગનો ચરખો મુકવાનો સર્વાનુમતે નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

કેસરી રંગની પસંદગી વિશે આ સમિતિએ પોતાના અહેવાલમાં લખ્યું છે કે હિન્દુસ્તાનની પ્રજામાં આ રંગ સદીઓથી ત્યાગ, બલીદાનના રંગ તરીકે સ્વીકૃત બન્યો છે. આમ હોવાથી જે રંગ દેશમાં સર્વ સામાન્ય રીતે સ્વીકૃત બની શકે અને જેમાં કોઈ ધર્મને સાંકળી ન લેવાય એવા આ રંગને અમે સૌ પસંદ કરી એ છીએ. પરંતુ મહાત્મા ગાંધીજીએ આ સમિતિ દ્વારા રજૂ કરવામાં ધ્વજ-રંગથી તેમજ સમિતિના વિચારો સાથે સહમત ન થયા ! ગાંધીજીએ કહ્યું કે ત્રણ રંગવાળો ધ્વજ દેશના સર્વધર્મ સમભાવનાના પ્રતિક જેવો લાગે છે. કોંગ્રેસના બધા જ સભ્યોએ ગાંધીજીની દલીલ સામે કોઈ પ્રતિભાવ આપ્યો નહીં. પરંતુ એક સુધારો કરવા ભલામણ કરી કે ગાંધીજી પ્રેરિત આ ત્રિરંગો ધ્વજમાં લાલ રંગના સ્થાને કેસરી રંગ મૂકવો. ગાંધીજીએ આ સુધારો સ્વીકારી લીધો. ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૪૭ ના દિવસે અન્ય નેતાઓએ બંધારણીય સભામાં મંજૂરી આપી હતી.

રાષ્ટ્રધ્વજની ડિઝાઈન આંધ્રપ્રદેશના મછલીપટ્ટનમ્ શહેરની બાજુમાં આવેલા નાના શહેરના વતની પીંગાલી વન્કેયા એ તૈયાર કરી હતી. ગયા મહિને તા. ૨૨-૭-૨૦૧૨ના રોજ સમાચારમાં રાષ્ટ્રધ્વજે ૬૬ વર્ષ પુરા કર્યાની નોંધ લીધી હતી.

ઈ.સ. ૧૯૪૭માં જ્યારે આઝાદી આવી ત્યારે રાષ્ટ્રધ્વજ અને કોંગ્રેસ પક્ષના ધ્વજ અલગ કરવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયો. ધ્વજના વચ્ચેના સફેદ પટ્ટામાં ચરખાવાળો ધ્વજ કોંગ્રેસ પક્ષ પાસે રહ્યો અને રાષ્ટ્રધ્વજ માટે ચરખાને સ્થાને ધર્મચક્ર મૂકવામાં આવ્યું. આમ આપણો તિરંગો અસ્તિત્વમાં આવ્યો અને રાષ્ટ્રધ્વજની લંબાઈ-પહોળાઈનું પ્રમાણ ૩:૨ છે. જેની બહુ ઓછા લોકોને ખબર હશે !

● વિદેશની ધરતી પર સૌ પ્રથમ ફ્રાન્સમાં માદામ બિકાદાજી રૂસ્તમજી કામાએ ભારતની અંગ્રેજો સામેની આઝાદી લડાઈ રજૂ કરતા ફરકાવ્યો હતો ! ત્યારે આ ધ્વજમાં સૌથી ઉપર લીલો રંગ વચ્ચે સુવર્ણ કેસરી અને નીચે લાલ રંગ હતો ! જેમાં તે વખતના ભારતના આઠ પ્રદેશોને આઠ કમળ સ્વરૂપે રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં એક બાજુ સુવર્ણ અક્ષરે 'વંદે માતરમ્' લખ્યું હતું. અને બીજી બાજુએ સૂર્ય દોર્યો હતો.

● તા. ૨૯-૫-૧૯૫૩ના દિવસે ભારતનો રાષ્ટ્રધ્વજ માઉન્ટ એવરેસ્ટ પર ઈંગલેન્ડના યુનિયન જેક અને નેપાળના રાષ્ટ્રધ્વજ સાથે ફરકાવાયો હતો.

● ૧૯૭૧માં અમેરિકાના અંતરીક્ષયાન ‘એપોલો-૧૫’ માં અન્ય રાષ્ટ્રોના ધ્વજની સાથે ભારતનો રાષ્ટ્રધ્વજ-તિરંગાને પણ લઈ જવાયો હતો.

● ૧૯૮૨માં ભારતના સૌ પ્રથમ એન્ટાર્ટિકા અભિયાનમાં ભારતનો રાષ્ટ્રધ્વજ દક્ષિણ ગંગોત્રી પર ફરકાવવામાં આવ્યો હતો.

● ૧૯૮૪ ઈન્ડો - સોવિયેત સ્પેસ અભિયાનમાં અંતરિક્ષમાં ગયેલા ભારતના સ્કવોડ્રન લિડર શ્રી રાકેશ શર્માએ તિરંગાને સાથે લઈ ગયેલા.

● ૧૯૮૫ની ૨૮મી સપ્ટેમ્બરે તૃષ્ણા નામની સ્ટીમરમાં વિશ્વ અભિયાન પર નીકળેલા કર્નલ ટી.પી.એસ. ચૌધરીએ તુતક પર ભારતનો તિરંગો લહેરાવ્યો હતો.

● ૧૯૮૬ની ૨૧મી એપ્રિલના રોજ ભારતના સ્વોક્કડ્રન લિડર સંજય થાપરે એમ.આઈ.-૪, હેલીકોપ્ટરમાંથી તિરંગો લઈ ૧૦,૦૦૦ ફૂટે થી સ્કાઈ ડ્રાઈવિંગ કર્યું હતું.

● ૨૦૦૮માં ૨૨ ઓક્ટોબરમાં પ્રક્ષેપણ કરાયું તે ચંદ્રયાન-૧ માં પણ તિરંગો મોકલવામાં આવેલ હતો. નૂતન ભારતનું ૨૬મી જાન્યુઆરી ૧૯૫૦થી બંધારણ સ્વીકાર્યું ત્યારથી આજ સુધી રાષ્ટ્રધ્વજ-તિરંગાની સફર ચાલુ રહી છે. ભારતના દરેક ક્ષેત્રના ખેલાડીઓએ પોતાની જીત ઉપર તિરંગો લહેરાવ્યો હતો.

તિરંગા ઉપર ઘણી દેશ-ભક્તિની ફિલ્મો બની ચૂકી છે. અને હજુ પણ નવી બનશે. દરેક દેશના ધ્વજ અલગ છે. ભારતનો રાષ્ટ્રધ્વજ ત્રણ પટ્ટાનો બનેલો છે. રાષ્ટ્રધ્વજમાં ઉપરના ભાગમાં કેસરી વચ્ચેના ભાગમાં સફેદ અને નીચેના ભાગમાં ઘેરો લીલો રંગનો બનેલો છે. સફેદ પટ્ટા ઉપર ૨૪ આરાવાળું વાદળી રંગનું અશોકચક્ર છે. જે અશોકના સારનાથ સ્તંભ ઉપરથી લેવામાં આવ્યું છે. રાષ્ટ્રધ્વજની લંબાઈ-પહોળાઈનું પ્રમાણ ૩:૨ નું છે. રાષ્ટ્રધ્વજમાં કેસરી રંગ હિંમત અને બલિદાન, સફેદ રંગ શાંતિ અને પવિત્રતા તથા લીલો રંગ હરિયાળી અને સમૃદ્ધિ તેમજ અશોકચક્ર સતત નિરંતર પ્રગતિ કરવાનું અને જનતાની આશા - આકાંક્ષા - અરમાન પૂરા કરવાનું સૂચન કરે છે.

૧૫મી ઓગષ્ટ તથા ૨૬ જાન્યુઆરીના રોજ યોજાતી દિલ્હીની પરેડમાં ભારતીય સૈન્ય દ્વારા સારું પ્રદર્શન કરવામાં આવે છે. ઈ.સ. ૧૯૫૦માં બંગાળના પ્રખ્યાત શ્રી રવિન્દ્રનાથ ટાગોર (કવિ) દ્વારા રચિત ‘જન-ગણ-મન અધિનાયક, જય હૈ...’ની રચનાને સંસદે રાષ્ટ્રગીત તરીકે મંજૂરી આપી હતી. તેમજ બંગાળના જ કવિ શ્રી બંકિમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાય દ્વારા રચિત ‘વંદે માતરમ્, સુજલામ્, સુફલામ્, મલયજશીતલામ્...’ ના ગીતને રાષ્ટ્રગાન તરીકે સ્વીકારવામાં આવેલ છે. અને આજે પણ શાળાઓમાં પ્રાર્થના પછી ‘રાષ્ટ્રીય પ્રતિજ્ઞા’ ભારત મારો દેશ છે, બધા ભારતીયો મારા ભાઈ-બહેન છે... વિગેરેની પ્રતિજ્ઞા લેવડાવવામાં આવે છે. આપણી આઝાદીના ૬૬ વર્ષે હજુપણ ઉપરોક્ત ગીતોની રચના દ્વારા નવું જોમ નવી હિંમત અને મરી-ફિટવાની ભાવના દેશ-દાઝ, દેશ-પ્રેમની ભાવના જાગૃત થાય છે. આપણે આઝાદી મનાવીએ છીએ. પરંતુ હજારો - લાખો લોકોએ પોતાના બલીદાન આપી આ દેશને ગુલામીમાંથી મુક્ત કરાવ્યો છે, તે ન ભૂલવું જોઈએ ! તેમના સપનાઓ સાકાર કરવા દેશને વિકાસ - પ્રગતિને પંથે લઈ જવા સૌનો સહકાર જરૂરી છે. તો જ ભારત બિન સાંપ્રદાયિક દેશ બનશે. જય હિન્દ..

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ નવા બનેલા સભ્યોની યાદી

આજીવન સભ્યો

- શ્રી સુરેન્દ્રભાઈ ખટાઉભાઈ ઠક્કર
- શ્રી મનહરભાઈ વિસનજી શાહ (દેઢીયા)
- શ્રી જગદીશભાઈ તલકશીભાઈ ઠક્કર
- શ્રી ધીરેન શાંતિલાલ શાહ
- શ્રી દિનેશભાઈ ભાણજીભાઈ પટેલ
- શ્રી મલય નવીનચંદ્ર વૈષ્ણવ

સર્વે સભ્યોને શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ તથા કચ્છશ્રુતિ પરિવાર આવકારે છે.

કચ્છશ્રુતિના નવા આવેલા આજીવન સભ્યો

- શ્રી સુરેન્દ્રભાઈ ખટાઉભાઈ ઠક્કર
- શ્રી જગદીશભાઈ તલકશીભાઈ ઠક્કર
- શ્રી જગદીશ તુલસીભાઈ કટારમલ
- શ્રી કંદર્પ વિ. ધોળકીયા

કચ્છની ખમીરવંતી પ્રજાને સરળ અને ઝડપી વિકાસને અનુરૂપ તંત્રની જરૂર છે

● સનત મહેતા - પૂર્વ નાણામંત્રી-ગુજરાત રાજ્ય ●

તાજેતરમાં શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ-અમદાવાદના મુખપત્ર મંગલમંદિરનો ‘કચ્છ એક અલગ રાજ્ય - તેના ફાયદા અને ગેરફાયદા’ પર તજજ્ઞો દ્વારા એક તુલનાત્મક અભ્યાસ સાથેનો વિશેષાંક બહાર પાડવામાં આવેલ. જેને ખૂબ સારો પ્રતિસાદ મળ્યો. આ વિશેષાંકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ અને રાજ્યના પૂર્વ નાણામંત્રી શ્રી સનત મહેતા દ્વારા રજૂ કરાયેલ તુલનાત્મક અભ્યાસ સાથેનો લેખ કચ્છશ્રુતિના વાચકો સમક્ષ પ્રસ્તુત છે. – મુખ્યતંત્રી

“મહાગુજરાત આંદોલન” ચાલતું હતું. મહાગુજરાત અલગ ગુજરાત રાજ્યની રચના માટે હતું. એ સમયે જેમની આંખે શિસ્તના પાટા બાંધ્યા હતા એ બધા ગુજરાતનું અલગ રાજ્ય આર્થિક રીતે ટકી ન શકે એવું પુરવાર કરવા ભર કોશિશ કરી રહ્યા હતા. ત્યારે એ સમયે મોરારજીભાઈએ એવું વિધાન કર્યું હતું કે, કચ્છ, જે મનીઓર્ડરના અર્થતંત્ર પર નભે છે, એનો ભાર ગુજરાત કેવી રીતે ઉપાડી શકશે?

કચ્છ મનીઓર્ડર પર નભે છે એનો અર્થ એવો કરાતો હતો કે જે કચ્છીઓ ધંધા રોજગાર માટે મુંબઈ કે મધ્યપૂર્વમાં મસ્કત જેવા સ્થળોએ ગયા છે તેના મનીઓર્ડરથી મોકલાતા નાણાં પર કચ્છની કચ્છમાં વસતી જનતા જીવે છે.

● ઇતિહાસની કેવી કડુણતા છે?

ત્યારે કચ્છ વિશાળ દ્વિભાષી મુંબઈ રાજ્યનો ભાગ હતો. કચ્છનો વહીવટ મુંબઈથી થતો! આવી પોકળ દલીલો કરનાર આજે જીવતા હોત તો ગુજરાત કે કચ્છના અત્યારના વિકાસ માટે એ શું કહેત?

કચ્છ, સૌરાષ્ટ્રની જેમ પહેલા દેશી રજવાડુ હતું. ૪૦૦ વરસ પછી ૧૯૪૮માં સરદાર પટેલે દેશી રાજ્યોને ભારતના સંઘમાં ભેળવવા પ્રયાસ કર્યા ત્યારે ૧ જૂન, ૧૯૪૮માં કચ્છનું રાજ્ય સ્વૈચ્છિક રીતે ભારતમાં ભળી ગયું અને કોણ જાણે કેમ મનીઓર્ડર પર નભતા કચ્છને “ક” વર્ગનું રાજ્ય કંઈ ગણતરીથી બનાવાયું કે પછી મનીઓર્ડર અર્થતંત્રની વાત માત્ર ગુજરાતનું અલગ રાજ્ય ન આપવા માટે આગળ ધરાયેલ માત્ર એક તૂત હતું?

“ક” વર્ગના રાજ્યમાં કચ્છની જનતાને પોતાના ભાવિને લગતા નિર્ણયો ઘરઆંગણે લેવાનો સંતોષ હતો. વિકાસ કાર્યોની અગ્રીમતા, તેનો સુચારું અમલ કચ્છમાં થતો હતો. “ગ્રામ વિકાસ” અને “મહેસૂલી પત્રિકા” જેવા સામયિકોથી સતત સંપર્ક જળવાતો હતો. ૧૯૫૬માં કચ્છમાં ધરતીકંપ થયો જેમાં અંજાર વિસ્તારમાં ઘણું નુકસાન થયું. પણ તે સમયે પ્રજા અને વહીવટતંત્રે સાથે મળી પુનઃવસન પાર પાડ્યું. પણ ધરતીકંપ પછી ૧૯૫૬માં જ પાકિસ્તાને છાડબેટ પર હુમલો કર્યો. કચ્છની પ્રજાના ખમીરનો વિદેશી આક્રમણના કરાયેલ મુકાબલામાંથી ભારતને ખ્યાલ આવ્યો.

પણ ત્યાર પછી ભારતના રાજ્યોની ભાષાકીય રીતે રચના કરવાનો સમય આવ્યો. ત્યારે ૩૧-૧૦-૧૯૫૬ના રોજ કચ્છને બૃહદ મુંબઈ રાજ્યમાં વીલિન કરાયું. ૧૯૫૭ની ચૂંટણી

કરાઈ ત્યારે વિશાળ મુંબઈ રાજ્યનો કચ્છ એક જિલ્લો બની ગયો. અગાઉની લોકસભાની બે બેઠકો ઘટીને એક થઈ અને વિધાનસભાની આઠ બેઠકો પાંચ થઈ ગઈ. પરિણામે ૧૯૫૭થી ૧૯૬૦ સુધી કચ્છને મુંબઈથી રિમોટ કંટ્રોલ જેવા વહીવટનો લાભ મળ્યો.

ટૂંકમાં, ૧૯૪૮થી ૧૯૬૦ સુધીમાં કચ્છને રાજ્યોના ઉપરથી કરાયેલ ફેરફારમાં દેશી રજવાડામાંથી “ક” વર્ગનું રાજ્ય, “ક” વર્ગના કચ્છના રાજ્યમાંથી વિશાળ મુંબઈ રાજ્યનો ભાગ અને ત્યારબાદ ગુજરાતના અલગ રાજ્યના ભાગ સુધીના ફેરફારોના ભોગ બનવાનો લાભ મળ્યો છે.

કચ્છના નાના અને મોટા રણ વચ્ચે, દરિયાકાંઠે વસેલું કચ્છ ડુંગરા, રણવિસ્તાર અને દરિયાકાંઠે વસેલું છે. કચ્છ, ધોળાવીરાના ખનન પછી, વિશ્વની સાડા ચાર હજાર વરસ જૂની હડપ્પા સંસ્કૃતિનું વિશ્વનું અગત્યનું કેન્દ્ર બન્યું છે. જાણવા મળે છે કે, ધોળાવીરા, વિશ્વના હડપ્પા સંસ્કૃતિના અવશેષ સમા ઐતિહાસિક નગર “મોહન જો-દરો” જે હવે પાકિસ્તાનમાં ગયું છે, એ પછીનું બીજા નંબરનું છે. કહેવાય છે કે, ૪૫૦૦ વરસ પહેલા લોથલના બંદરથી જે વિદેશ વ્યાપાર થતો એ ધોળાવીરા થઈને આવતો. ધોળાવીરાની ડિઝાઈન પથ્થર આધારિત એટલે છે કે, એ વ્યાપારીઓના રક્ષણ અને જતનમાં અગત્યનો ભાગ ભજવતું. કદાચ એટલે “કચ્છડો બારેમાસ” કહેવાય છે. હડપ્પા યુગના આંતરદેશીય વેપારના કારણે જ કચ્છમાં આટલા બધા કસબ વિકસ્યા હશે. એ આંતરદેશીય વેપારના રહી ગયેલા “જીન”માંથી મુંબઈથી મસ્કત સુધી વેપાર માટેની સાહસિકતા કચ્છના માડુના લોહીમાં રહી ગઈ હશે.

આમ જોઈએ સો કચ્છ માત્ર એક જિલ્લો છે જેનો વ્યાપ ૧૯,૪૭૮ ચો. કિલોમીટરનો છે અને વસતિ ૧૫.૮૩ લાખ છે અને પરિણામે વસતિની ગીચતા માત્ર ૮૧૪ છે જે ભારતના ઉત્તર-પૂર્વના રાજ્યો અરુણાચલ (૧૭), મિઝોરમ (૫૨) અને સિક્કીમ (૮૬) રાજ્યોની ગીચતા જેવી છે. એ બધા દસ લાખની વસતિવાળા પ્રદેશો છે અને અલગ રાજ્યો છે.

એક જિલ્લા જેટલા વિસ્તારની વિવિધતા, સંસ્કૃતિ અને ઇતિહાસ એટલા ગૌરવવંતા છે કે, એવો બીજો જિલ્લો ગુજરાતમાં તો બીજો નથી. કચ્છી ભરતકામ વિશ્વમાં પ્રખ્યાત છે. હવે તો કચ્છી ભરતકામની ડિઝાઈનની નકલ કરી ચીને એનો વેપાર શરૂ કર્યો છે.

બીજી તરફ પાકિસ્તાનની લગભગ સરહદે હોવાથી ૧૯૫૬ના પાકિસ્તાનના છાડબેટ પરના આક્રમણ અને ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી બળવંતરાય મહેતાના વિમાનને પાકિસ્તાને ધ્વસ્ત કર્યું, ત્યાર પછી કચ્છ ભારતની સુરક્ષાની દૃષ્ટિએ ખૂબ અગત્યનું બની ગયું છે અને એને પરિણામે ત્યાર પછીના વરસોમાં લશ્કરી દૃષ્ટિએ ઘણો વિકાસ કરાયો છે. જ્યારે બીજો વિકાસ ધાર્યા પ્રમાણે નથી થયો.

એમ કહેવાય છે કે, સરસ્વતી અહીં સુષુપ્ત થઈને વહે છે. એટલે કદીક મત લેવા રાજનેતાઓ સુષુપ્ત સરસ્વતીના પાણી કચ્છમાં લાવવાની વાત કહી નાંખે છે.

પણ, વરસાદ એટલો ઓછો હોવાથી કચ્છ સૂકોભઠ્ઠ વિસ્તાર ગણાય છે. પણ છેલ્લા થોડા વરસોમાં ઈઝરાઈલી ખારેકનો વિસ્તાર વધી રહ્યો છે. કારણ કચ્છની ઈઝરાઈલી ખારેક ઈઝરાયલ પહેલા આવે છે એટલે એ વિશ્વના બજારમાં પહેલા વેચાઈ રહી છે. ભલે વરસાદના અભાવે સૂકોભઠ્ઠ વિસ્તાર ગણતો હોય પણ કચ્છના જે ભાગમાં તળમાં પાણી છે ત્યાં તો ખારેક અને કેસર કેરીની વાડીઓ છે. આ વિસ્તારનો કપાસ ગુજરાતના લાભકારી વિસ્તારમાં સૌથી વધુ લાભકારી ગણાય છે.

પાણી મળે તો કેવું પરિવર્તન થઈ જાય એ તો અંજારથી ભુજ જવાના રસ્તે કુકમા અને મોટી રેલડી રતનાલ વિસ્તારના ખેડૂતો ત્રણ પાકનું ઉત્પાદન લે છે તેના પરથી મળે છે. અંદાજે ૩૦ હજાર એકરમાં કેસર કેરી, બારાહી (ઈઝરાયલી) અને દેશી ખારેક, મોસંબી, ચીકુ, જામફળ, પપૈયા, સીતાફળ, શાકભાજી અને રોકડિયો પાક લેતા થયા છે. લગભગ બાર હજાર એકરમાં ડ્રીપ સિંચાઈ થાય છે. વિશ્વની કોઈપણ અદ્યતન ખેતી પદ્ધતિ ખેડૂતો સ્વીકારતા થયા છે.

આ જોયા પછી નર્મદાનું પાણી પૂરતા પ્રમાણમાં કચ્છને મળે તો સૂકોભઠ્ઠ કચ્છ ભૂલાઈ જાય. નર્મદાનાં વધારાનું પાણી મેળવવા કર્નલ જાડેજાએ જીવન ખર્ચ્યું. કેટલાક કચ્છીઓ સુપ્રીમ કોર્ટે સુધી લડ્યા પણ ન ફાવ્યા. નર્મદાના ઉપરવાસમાંથી પાણી છોડાય અને વરસાદ વધુ આવે ત્યારે બંધ ઓવરફ્લો થાય છે. આ ઓવરફ્લો થતું પાણી ઉપયોગમાં લેવાનો ટ્રિબ્યુનલે ગુજરાતને અધિકાર આપ્યો છે. કચ્છની તાસીર આ પાણીથી બદલી શકાય છે. પણ આજસુધી વધારાનું પાણી આપવાને બદલે દરિયામાં વહી જવા દેવાયા છે. માહિતીના અધિકાર નીચે અપાયેલ અધિકૃત માહિતી પ્રમાણે ૨૦૧૧ અને ૨૦૧૨ એમ માત્ર બે વરસમાં ઓવરફ્લો થઈ ૨૩ મિલિયન એકરફીટ દરિયામાં વહી ગયું છે. જે ટ્રિબ્યુનલે ફાળવેલા ૯ MAF કરતા અઢી ગણું છે. એટલે તો કચ્છી માડુ ખમીરવાતી પ્રજા ગણાય છે. પણ પ્રારંભમાં કચ્છની પ્રજાએ ઘરઆંગણાનું રાજ અનુભવ્યા પછી જે રીતે કચ્છને વહીવટનું ફુટબોલ બનાવી દેવાયું એનાથી કચ્છીના મનમાં એક ઊંડી કસક રહી ગઈ છે.

સૌરાષ્ટ્ર કચ્છનો સમગ્ર વિસ્તાર એક સમયે દરિયામાં ડૂબેલો હતો. પરિણામે યુનાના પથ્થર આધારિત સિમેન્ટ તેમજ બોક્સાઈટ અને એલ્યુમિનાનો ધાર્યો વિકાસ ધીમી ગતિએ થયો છે. માત્ર લિગ્નાઈટનો નોંધપાત્ર વિકાસ થયો છે. પાણી ન આપે પણ કુદરત કંઈક તો આપે જને!

એક તરફ આવી પરિસ્થિતિ છે તો બીજી તરફ ભારતના ભાગલા પડ્યા અને કરાંચીનું બંદર ભારતે ગુમાવ્યું ત્યારે કરાંચીના બંદરથી વધુ સારા પર્યાયને અમલમાં લાવવા છેક ૧૭-૦૨-૧૯૪૮ (સ્વરાજ પછી છ માસમાં) ના રોજ વેસ્ટ કોસ્ટ મેજર પોર્ટ ડેવલપમેન્ટ સમિતિ શ્રી કસ્તુરભાઈના અધ્યક્ષપદે રચાયેલી. જેના કારણે કચ્છના કાંઠે કંડલા બંદર મળ્યું. સુરજબારી થઈ રસ્તો આકાર પામ્યો. ૧૯૬૫માં લાલબહાદુર શાસ્ત્રીએ કંડલા ફ્રી ટ્રેડ ઝોન ખૂલ્લો મૂક્યો. સૌરાષ્ટ્ર અને છેક દક્ષિણ ગુજરાતના માછીમારો માટે પંડિતજીએ જખૌ બંદરનો વિગતવાર નક્કશો બનાવડાવ્યો. સિન્ધુ રિસેટલમેન્ટ કોર્પો. રચાયું. હવે કચ્છી જનતાની ઈચ્છા, સ્વતંત્રતા પછી છ માસમાં રાષ્ટ્રીય નેતાઓની પહેલને તબક્કાવાર આગળ લઈ જવાની હતી. પણ હજુ આજે પણ જખૌ બંદરના ત્રીજા તબક્કાના અંદાજાયેલા ત્રણ કરોડના કામો બાકી છે. જેમાં એક આઈટમ પીવાના પાણીની છે. કારણ કચ્છનો આયોજિત વિકાસ સતત નહિં પણ કદીક વિદેશી આક્રમણ કે કદીક ધરતીકંપના ધાવ રૂઝવવા માટે રેડકોસ ઢબે થયો છે. આના કારણે કચ્છની પ્રજાને વહીવટ રિમોટ લાગે છે.

કચ્છી પ્રજાનું ખમીર તો આપણે દરેક સંકટ સમયે જોયું છે, અનુભવ્યું છે. કચ્છ ગુજરાતનો ભાગ બન્યું અને કચ્છના અલગ રાજ્યની ભાવના પ્રગટ થઈ ત્યારે કચ્છને પોતાનું સ્વાયત્ત વિકાસ બોર્ડ આપવાની વાત ૧૯૮૦-૮૫ માં થઈ પણ એની ટાળાટાળી કરાઈ. છેલ્લા ધરતીકંપ પછી કેન્દ્ર સરકારે કચ્છમાં ઉદ્યોગ સ્થાપવા ખાસ પેકેજ આપ્યું. સસ્તી જમીન અને કર રાહતના પેકેજથી આકર્ષાઈ ઉદ્યોગો આવ્યા એટલે એને વિકાસમાં ખપાવી સંતોષનો ઓડકાર લીધો. કચ્છને “ક” વર્ગના રાજ્યમાંથી રાજ્યનો માત્ર ૧૯,૪૭૮ ચો. કિલોમીટરનો જિલ્લો મળ્યો છે. ક્યારેક રાજ્યસ્તરના મંત્રીપદનો ટૂંકડો ફેંકાય છે. આ કસક કચ્છની પ્રજાને ડગલે ને પગલે સાલે છે.

પરિણામે કચ્છમાં કર રાહત અને સસ્તી જમીનના આકર્ષણથી આવેલા ઉદ્યોગોમાં કચ્છીને પ્રાથમિકતા આપવા માટે છેક ગાંધીનગરના દરવાજા ખટખટાવવા પડે છે. રાષ્ટ્રના રાજ્યો તરફ નજર નાખીએ તો હવે નાના રાજ્યો ઝડપી વિકાસના કારણે પસંદ કરાય છે. અનુભવ એવો છે કે, તાજા બનેલા ઝરખંડ અને છત્તીસગઢ બીજા ઘણા મોટા રાજ્યોની તુલનામાં વિકાસમાં આગળ નીકળી ગયા છે. વળી કચ્છી જનતાની જૂની કસક દૂર કરવાનો રસ્તો તેલંગણા-સિમાન્દ્રા જેટલો અઘરો અને વિવાતી પણ નથી. “ક” રાજ્યનો રસ્તો તો કચ્છે અનુભવ્યો છે. બીજા વિવિધ રસ્તા છે. ૪૫૦૦ વરસ જૂની હડપ્પા સાસ્કૃતિના જીન તો કચ્છમાં વિવિધરૂપે પ્રગટ થયા કર્યા છે. સવાલ એના ઉપાયનો છે. કચ્છી પ્રજા ભિખારી નથી ભલે એક જમાનામાં એને મનીઓર્ડર અર્થતંત્ર ગણાવાયું હોય. મનીઓર્ડરમાં વિદેશી નાણું આવે છે. જેના રોકાણની ભારતને તાતી જરૂર છે. ૧૯૮૦-૮૫માં જ્યારે નાની બચતમાં નાણા રોકનારનું મોટું મહત્ત્વ હતું ત્યારે પણ માધાપર નાની બચતના રોકાણમાં ભારતમાં પ્રથમ હતું. કચ્છી જનતાના આગેવાનોએ સાથે બેસી આનો ઉકેલ શોધી કાઢવામાં જ શાણપણ છે.

ડૉ. મનુભાઈ પાંધી

ભરત 'કુમાર' પ્રા. ઠાકર-અંજાર

ગુજરાતી સાહિત્યમાં 'દરિયો' ખેડનારા લેખકો બહુ ઓછા છે. ગુજરાતના ગુણવંતરાય આચાર્ય (૧૯૦૦-૬૫), દામોદર ભટ્ટ 'સુધાંશુ' (૧૯૧૩-૮૭) અને કચ્છના ચંદ્રશંકર બૂચ 'સુકાની' (૧૯૯૬-૧૯૫૮), વનુભાઈ પાંધી (૧૯૨૮-૮૪)ની જેમ ડૉ. મનુભાઈ ભીમરાવ પાંધી (૧૯૧૪-૮૪)ના સર્જનની પશ્ચાદભૂમાં પણ 'મહેરામણ' જ રહ્યો છે. વહાણવટાના ઇતિહાસ-સંશોધન ક્ષેત્રે એમણે ખૂબ નામના મેળવી છે. ઉપરાંત, આજે પણ કાર્યરત ડૉ. જયંત ખત્રી સ્મારક સાહિત્ય સભા 'સંસ્મૃતિ'ના તેઓ સ્થાપક હતા. આવતા મહિને આવતી જન્મ શતાબ્દી (૬-૯) પ્રસંગે આ કચ્છી પ્રતિભાને યાદ કરીએ..

સમાજ સેવા સાથે સાહિત્યનો સંગમ : કચ્છના જાણીતા દંતચિકિત્સક, પ્રગતિશીલ વિચારક - લેખક, પરગજુ સમાજસેવક અને કચ્છના વહાણવટાના અચ્છા અભ્યાસુ એવા ડૉ. મનુભાઈ પાંધીનો જન્મ આજથી બરાબર સદી પહેલા ૬ઠ્ઠી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૪ના કરાંચી ખાતે થયો હતો. ત્યાં દંતચિકિત્સામાં અનુસ્નાતક થઈ ૧૯૩૭માં તેઓ કચ્છ આવ્યા. રાજપરિવાર અને માંડવી, ભુજ, કંડલાની રાજકીય ઇસ્પિતાલોમાં સેવા આપીને કચ્છના સફળ ડેન્ટિસ્ટ તરીકે સ્થાન મેળવ્યું.

એમનું સંવેદનશીલ હૃદય પીડિતોના દુઃખદર્દ સમજવા - નિવારવા હંમેશા આતુર રહેતું. બહેન રાધાબેન અને પત્ની તારાબેનના સાથથી અનેક સમાજલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી. કચ્છના હુન્નર ઉદ્યોગોના શ્રમિકો અને હસ્તકળાના કારીગરોને સંગઠિત કરી એમનું શોષણ અટકાવવા એમણે ખૂબ પ્રયત્નો કર્યા.

સમર્થ હિન્દી સાહિત્યકાર કમલેશ્વર (૧૯૩૨-૨૦૦૭)નો ઘનિષ્ઠ સંપર્ક, કચ્છના ત્રણ સિદ્ધહસ્ત સર્જકો ડૉ. જયંત ખત્રી (૧૯૦૯-૬૮), બકુલેશ (૧૯૧૦-૫૬), અશોક હર્ષ (૧૯૧૫-૨૦૦૩) સાથેની અતૂટ મૈત્રી તથા વિશ્વસાહિત્યના વિશાળ વાચન થકી મનુભાઈ પાંધીની પ્રકૃતિદત્ત સર્જક - પ્રતિભા પણ ઉભરવા લાગી હતી. એમનું ભુજનું ઘર રાત્રિના મોડે સુધી સ્થાનિક લેખકોની સાહિત્યચર્ચા સાથે કાર્યશાળા બની રહેતું.

૧૯૭૨માં કેટલાક વાસ્તવવાદી લેખકોએ કમલેશ્વરજીના પ્રમુખપદે 'અખિલ ભારત સમાંતર લેખક સંઘ'ની સ્થાપના કરી હતી. તેના પમાં વાર્ષિક સંમેલન (રાજગિર, ૧૯૭૬) વખતે ડૉ. પાંધીને તેના ઉપપ્રમુખ ચૂંટી કાઢવામાં આવેલા. તેનું છઠ્ઠું અધિવેશન ૧૭, ૧૮, ૧૯ જાન્યુઆરી, ૧૯૭૭ના કચ્છમાં અંજાર મુકામે યોજાયેલું. તેના પાયામાં ડૉ. પાંધી હતા. આ યાદગાર સાહિત્યપર્વમાં ભારતના ૮૦ જેટલા વિવિધભાષી કલમકારો અને બલરાજ સહાની (૧૯૧૩-૭૩) જેવા કલાકારોને નિમંત્રી કચ્છની ભાતીગળ સંસ્કૃતિના દર્શન કરાવ્યા હતા.

ડૉ. જયંત ખત્રી સ્મારક સંસ્થા : ૧૯૬૮માં પરમ મિત્ર ડૉ. જયંત ખત્રીના અવસાન બાદ તેમની કાયમી યાદ જાળવવા વિચાર્યું. પરિણામે પોતે, વનુભાઈ પાંધી (૧૯૨૮-૮૪), વિનુભાઈ કેશવાણી (૧૯૨૯-૨૦૦૮), નારણ દામજી ખારવા (૧૯૩૦-૨૦૧૪), જટુભાઈ પનિયા (૧૯૩૩-૨૦૦૧), મહિમભાઈ પાધી (૧૯૪૬-૨૦૦૬) વગેરે સાથે મળી 'સંસ્મૃતિ' ની સ્થાપના કરી. તે પ્રસંગે ગુજરાત-મુંબઈના અગ્રીમ હરોળના સાહિત્યકારો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

ડૉ. મનુભાઈ પાંધી ખુદ સારા ચિત્રકાર પણ હોઈ સંસ્થાનું પ્રતિક પણ દોરી આપ્યું. તેમાં જયંત ખત્રીના બે પ્રથમાક્ષરો 'જ' અને 'ખ' નું કલાત્મક સંયોજન ઉપસાવ્યું છે. સંસ્થા દ્વારા સાહિત્યસર્જકોને સન્માનવા અપાતી ટ્રોફીમાં પણ આ સુંદર પ્રતીક વણી લેવાયું છે.

ત્યારે અર્થાત્ સિતેરના દાયકામાં ભુજમાં દર સોમવારે ડૉક્ટર સાહેબના દવાખાનામાં બૌદ્ધિકોની બેઠક મળતી. વનુ પાંધી, ગૌતમ શર્મા, ભાનુ માંકડ, કિરીટ અંતાણી, રશ્મિ મહેતા વગેરે મિત્રોએ 'સંસ્મૃતિ' ની પ્રવૃત્તિઓ આગળ ધપાવવામાં સાથ આપ્યો.

સંસ્થાના નેજા તળે સાહિત્ય પ્રતિભાઓનું સન્માન થતું રહે છે. તેમાં ગુજરાતી સાહિત્ય માટે ડૉ. જયંત ખત્રી - બકુલેશ એવોર્ડ તથા કચ્છી સાહિત્યક માટે ડૉ. મનુભાઈ પાંધી એવોર્ડ અપાય છે. આજે સાહિત્યજગતમાં સંસ્મૃતિ અને તેના પારિતોષિકોનું અદકેરું મહત્વ છે. તેના સાહિત્યિક સમારંભો પણ નોખી ભાત પાડનારા હોય છે.

વહાણવટા ક્ષેત્રે વિપુલ સંશોધન : સાહિત્યિક પ્રવૃત્તિઓની સાથે સાથે માંડવીના સમુદ્રકિનારો, ખારવા વ્યવસાય અને વહાણવટા ઉદ્યોગ પણ મનુ પાંધીની સંશોધક નજરથી બહાર ન હતા. એટલે જ જીવનના ઉત્તરાર્ધે ‘કચ્છના વહાણવટા’ પરના સંશોધનને પોતાનું ધ્યેય બનાવ્યું.

એના પરિપાક રૂપે દરિયાખેડાણને લગતું વિપુલ સંશોધન અને ક્ષેત્રિય કાર્ય કર્યું, જે પુસ્તકદેહની પ્રતિક્ષામાં છે. તેમાં કચ્છના વહાણવટાનું મહત્વ, ઈતિહાસ, માલમીવિદ્યા, પરંપરાગત નૌકાયન, વહાણ બાંધકામ, તેના વિવિધ ભાગોની પારિભાષિક ઓળખ, અનેક તાંત્રિક માહિતીનો સમાવેશ થાય છે. ફિણોટા નામે સાગર કથાસંગ્રહ પણ બહાર પડ્યો છે.

અગાઉ માંડવીમાં જહાજનિર્માણ યુનિવર્સિટીની સ્થાપનાનો વિચાર વહેતો થયો હતો. તે સાકાર બને ત્યારે કદાચ (અને અન્યથા પણ) આ વિપુલ સંશોધન સામગ્રીની ઉપયોગિતા સમજી એનું પ્રકાશન થાય તો આ ક્ષેત્રે રૂડું કાર્ય થયું ગણાશે. આવા સંનિષ્ઠ સંશોધક ડૉ. મનુભાઈ પાંધીનું ૧૭મી ઓક્ટોબર, ૧૯૮૪ના નિધન થયું. એમના પુત્ર મહિમ પાંધી પણ સારા લેખક, વ્યંગચિત્રકાર, પત્રકાર અને ‘કચ્છમિત્ર’ ના સહતંત્રી રહ્યા હતા.

આ લેખ તૈયાર કરવામાં અને મહિમ પાંધીના લેખ (યુવદર્શન, ૧૨-૨-૧૯૭૭), સંસ્મૃતિની સ્થાપના અંગે પરમાનંદ જોશીની નોંધ (ક.મિ., ૧૯-૬-૦૫), હંસરાજ કંસારાના લેખ (કચ્છશ્રુતિ, સપ્ટે.-૦૫) અને નારાયણ શનિશ્વરા સંપાદિત પુસ્તક ‘ઉછાળી દે આભને’ (૨૦૧૩)ની મદદ મળી છે તેનો ઋણ સ્વીકાર કરું છું.

કચ્છશ્રુતિમાં આપશ્રીની સંસ્થાની જાહેરાત

શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ, એક એવી યોજના લઈને આપશ્રી સમક્ષ ઉપસ્થિત થાય છે કે જે યોજનાથી ખૂબ જ નાની રકમથી આપશ્રી સમાજના મુખ્યપત્ર કચ્છશ્રુતિમાં જાહેરાત આપીને શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદને તેના કાર્યો માટે યોગ્ય ભંડોળ ઊભું કરવા સહકાર આપી શકશો.

સાથે સાથે આપણે તેની પણ નોંધ લેવી જોઈએ કે આપશ્રીના વ્યવસાય અંગેની જરૂરિયાત હોય કે ન હોય, તો પણ કોઈ પણ પ્રકારની જાહેરાત ક્યારેય પણ વર્થ જતી નથી. વહેલા - મોડા તેના મીઠા પરિણામો આવે જ છે. ‘કચ્છશ્રુતિ’ ના અંકો માટે વિઝિટીંગ કાર્ડ ટાઈપની જાહેરાત વિચારવામાં આવેલ છે કે જેની લંબાઈ-પહોળાઈ ૮ X ૬ સેમી. હશે. આ પ્રકારની ૮ જાહેરાત દરેક પાના પર લેવામાં આવશે આ જાહેરાત મલ્ટીકલર પ્રકારની અને ૧૨ મહિનાના સ્વરૂપમાં હશે. જાહેરાતના દરો નીચે મુજબ રાખવામાં આવેલ છે.

કવર પેઈજ નં. ૪ - ૮ X ૬ સેમી. સાર્ઈઝ - બાર મહિનાની દરેક જાહેરાતના રૂ. ૨૦,૦૦૦/-
કવર પેઈજ નં. ૨, ૩ - ૮ X ૬ સેમી. સાર્ઈઝ - બાર મહિનાની દરેક જાહેરાતના રૂ. ૧૫,૦૦૦/-
અંદરના પાના પર - ૮ X ૬ સેમી. સાર્ઈઝ - બાર મહિનાની દરેક જાહેરાતના રૂ. ૧૦,૦૦૦/-
આપશ્રી આપની જાહેરાતની મેટર તથા શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના નામનો રૂ. ૨૦,૦૦૦/-
રૂ. ૧૫,૦૦૦/- કે રૂ. ૧૦,૦૦૦/- નો ચેક નીચેના સરનામે મોકલી શકશો.

શ્રી મનુભાઈ કોટડીયા, કન્વીનર વ્યવસ્થાપક સમિતિ, કચ્છશ્રુતિ

શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ, ૮૦૫, સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર, કોચરબ આશ્રમ સામે, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ-૬.

— ભરત ઓઝા,
માનદ્ મંત્રી- શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ

કચ્છ માગે છે : ગુરુજનો

• રમેશ ભટ્ટ-‘રશ્મિ’-નખત્રાણા •

કોઈપણ સમાજ, સંસ્કૃતિનો વિકાસ, તેનો સંપ માત્ર અને માત્ર શિક્ષણ પર અવલંબે છે. પ્રબુદ્ધ વિચારો અને ચિંતનની ગંગોત્રી વાંચન અને શિક્ષણ સિવાય શું હોઈ શકે ? કચ્છનું ખમીર, ખુમારી સ્તુત્ય છે. એક બાજુ રણ, બીજી બાજુ દરિયો, ઝોન-પની ભૂકંપસૃષ્ટિના ખોળે રમતું કચ્છ, તો દુષ્કાળ સાથે દોસ્તી, હિજરત સાથે હૈયું છતાં સાહસ અને મહેનતના પ્રતાપે કચ્છી માડુએ પથ્થરમાંથી પાણી કાઢ્યું છે. કાળઝાળ ગરમીમાં શેકાતો કચ્છી માડુ ક્યારેય હવા ખાવા પર્વતો પર ઈરાદાપૂર્વક જતો નથી. જો કે હવે ચાલ થઈ છે. ‘કચ્છશ્રુતિ’ નું ઈજન પુરુ પાડવાની દિશામાં પગલી પાડવા નો એક નાનો પ્રયાસ ‘કચ્છ માગે છે’ - લેખમાળાનો આ રપ્રથમ મણકો એક કવિ વાર્તાકારની કલમે અવતારવાની ચેષ્ટાને પ્રબુદ્ધ વાચકો નભાવી લેશે એની રજા લઉં છું.

શિક્ષક છું, તેથી શિક્ષકો વિહોણી શાળાઓ વિશેના સમાચારો વાંચીને વ્યથા થાય તે સ્વાભાવિક છે. હમણાં જ ‘કચ્છ મિત્ર’માં નલિયાના જાગૃત પત્રકાર સતીશ ઠક્કરનો લેખ વાંચ્યો. શ્રી હરેશ ન. મહેતા, માન. કિર્તીભાઈ ખત્રી, પ્રબુદ્ધ કેળવણીકારો સર્વશ્રી રમેશભાઈ દવે, હરેશભાઈ ધોળકિયા, વર્તમાનપત્રોના કટાર લેખકો, ખબરપત્રીઓ પણ અવારનવાર આ વિષય પર લખતા હોય છે. ત્યારે કચ્છમાં પૂર્વ પ્રાથમિક વિભાગમાં શિક્ષકોની ઘટ વિશે કોઈ લેખ ધ્યાનમાં નથી આવ્યો, પણ આંગણવાડીઓમાં એવી ઘટ નથી - એમ માની લઈએ તો ખોટું નથી. જ્યારે પ્રાથમિક શિક્ષકોની ઘટનો પ્રશ્ન વિકરાળ થઈને ઉભો જ હોય છે. ખાનગી શાળાઓમાં શિક્ષકોની ભરતીની જાહેરાતો સતત જોવા મળતી હોય છે. જ્યારે સરકારી શાળાઓમાં શિક્ષકોની ઘટ લગભગ દૂર થવા આવી છે. કેમ કે સ્થળ પસંદગીનો અભિગમ, વહીવટી પારદર્શકતા અને શિક્ષક સંગઠનના સહયોગથી પ્રાપ્તિ અને પરિસ્થિતિ વચ્ચે મોટા ભાગે સંવાદ શક્ય બન્યો છે. છતાં કચ્છમાં ઘટતા શિક્ષકોની સંખ્યા પણ મોટી છે.

તા. ૨૩-૬-૨૦૧૪ના જિલ્લા પંચાયતની સામાન્ય સભામાં જિ. પ્રમુખશ્રીએ ‘સ્થાનિક ઉમેદવારોને અગ્રતા આપવા હકારાત્મક અભિગમ’ ની હાકલ કરી છે. તે એટલા માટે આનંદદાયક છે કે કચ્છ બહારથી આવતા શિક્ષકો સ્વાભાવિક છે કે વતનમાં જવા ઉત્સુક હોય જ અને એમ નવી ભરતી, બદલીથી જગ્યાઓ ભરાતી પણ રહે અને બદલીઓથી ખાલી પણ થતી રહે, પરિણામે બાળકોની સંખ્યા પ્રમાણે પુરતા શિક્ષકોનો પ્રશ્ન પૂર્ણ પણે ઉકેલવાના સંનિષ્ઠ પ્રયાસો પણ મોટાભાગે બહુ સફળ થતા નથી. તે માટે માંડવી મતવિસ્તારના ધારાસભ્ય અને કુટિર ઉદ્યોગમંત્રી માનનીય શ્રી તારાયંદભાઈ છેડાએ ખૂટતા શિક્ષકોવાળી શાળાઓમાં સ્થાનિક શિક્ષિત બેરોજગારોને માનદ્ વેતનથી શિક્ષક તરીકે નિમવાની પહેલ આરંભી છે. તે.. મેઘલી રાતે વિસામાનું સ્થળ છે. કચ્છમાં છ ધારાસભા-વિધાનસભા વિસ્તારોના તમામ ધારાસભ્યશ્રીઓ આ પહેલને અપનાવે તો પ્રાથમિક અને નિમ્ન પ્રાથમિક સ્તરે ધોરણ ૧ થી પના ઘટતા શિક્ષકોની જગ્યાઓ ભરી શકાય. વધુ ભણેલા સ્નાતક, અનુસ્નાતક શિક્ષિત બેરોજગારોને ઉચ્ચતર પ્રાથમિક (ધો. ૬ થી ૮) માં લઈ શકાય અને શિક્ષકોની ઘટના પ્રશ્નનો કાયમી ઉકેલ આવી શકે. પરંતુ જે તે શાળામાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા મુજબ ખાલી પડતી જગ્યાઓ ઉપર સરકારી નિયમો દ્વારા નવી ભરતી કે બદલી અટકાવી શકાય નહિં એવા સંજોગોમાં રાજ્યકક્ષાએ સ્થાનિક જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિએ ખાસ કિસ્સા તરીકે એવો ઠરાવ બહાર પડાવવો પણ અત્યંત આવશ્યક છે. ટૂંકમાં માન. શ્રી તારાયંદભાઈ છેડાનો અભિગમ આજે પાર પણ પડ્યો છે. તેમના વિસ્તારમાં નિમણુંકો પણ થઈ છે. આ સ્થિતિને નિશ્ચિત વ્યવસ્થાના રૂપમાં અનુસરવાની વ્યવસ્થા પણ શાશ્વત રીતે વિચારાય તે આવશ્યક છે. ગુજરાતના તમામ જિલ્લાઓ પણ આ રીતે વિચારી શકે.

માધ્યમિક શાળાઓ, ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં પણ ઘટ તો છે, તો કોલેજો કે યુનિવર્સિટીની પણ જરૂરિયાતો તો છે જ એટલે કચ્છના પ્રબુદ્ધો, કેળવણીકારો, મહાજનો, શ્રેષ્ઠીઓ આ પ્રશ્નનો શાશ્વત ઉકેલ અવશ્ય લાવી શકે છે. કચ્છ યુનિવર્સિટીને લીધે ઉચ્ચ શિક્ષણના દ્વાર ખૂલ્યા છે. પરંતુ ક્યાંક-ક્યાંક પ્રાથમિક શાળાઓમાં ગુરુઓ વિના ઠાલા હાથે પાછાં આવતા છાત્રોની વ્યથાનો ઉકેલ પણ શોધવો રહ્યો. તો.. આવો... આપણે આ પ્રશ્ન સાથે બેસીને ઉકેલીએ.. કેમ કે...

પગલું માંડીશું તો પંથ પણ ખૂલશે,

પછી મંઝિલ નથી કંઈ દૂર..

ભાઈ.. શાને છે તું મજબૂર ?

અવિસ્મરણીય યુવાન કવિ સ્વ. મણિલાલ દેસાઈ

• પ્રા. પૃથ્વી શાહ •

મણિલાલ દેસાઈ એ માત્ર એક કવિનું નામ નથી. એ મુંબઈની સોમૈયા કોલેજના અધ્યાપકનું નામ નથી. ભાઈ રણજીત દેસાઈ સાથે અમદાવાદ દરિયાખાન ધુમ્મટમાં ટીપ્પણ કરતા અને સાંજે ફરવા નીકળતા ભાઈ પુરતું સીમિત પણ નથી. કવિ મિત્રો લાભશંકર ઠાકર, ચિનુ મોદી, આદિલ મન્સુરી, મધુ રાય, રાવજી પટેલ જેવા સાથે મળી કવિતા લલકારી પોરસાતા કવિનું નામ નથી. આ નામ તો ગુજરાતી સાહિત્યમાં હંમેશ માટે અમર થયેલ નામ છે. નવરાત્રીમાં શેરીઓમાં ‘ઉંબરે ઉભી સાભળું રે બોલ વાલમના’ દર વર્ષે હર જગ્યાએ ગવાતું સુગમ સંગીતનું અનેરુ ગીત રચનાર મણિલાલ દેસાઈ માનવી અનેક વખત ગાવા છતાં એ ગીતથી ધરાતો નથી એવી શબ્દોમાં ખૂબી છે. અનેક હારેલા-થાકેલા ચહેરામાં હૃદયમાં નવરાત્રીમાં તેના શબ્દો વિશ્વાસ અને જોશ પેદા કરે છે. એટલે કહી શકાય કે મણિલાલ દેસાઈ જીવવા જ નહોતો આવ્યો. તે કેટકેટલાયે જીવવા આવી હતો. આજે પણ પોતાની સદેહે ગેરહાજરી છતાં જન-જનના જીવનમાં ઉત્સાહ રેડી રહ્યો છે.

મણિલાલ દેસાઈ અમદાવાદ આવે ત્યારે કવિમિત્રો સાથે ગોષ્ઠિ કરે, એ બધા મિત્રો કંઈક પ્રાપ્ત કરવા ભેગા નહોતા થતા. તેઓ સૌ ગણતરીબાજ પણ ન હતા. ભવિષ્યના સપના અંગે ચર્ચા માટે પણ ભેગા થતા નહિ. તેઓ તો અંતરની ઉર્મિઓને રંગ આપવા મળતા. વાતોમાંથી જીવનની તાજગી મેળવતા હતા. સૌમાં મણિલાલ વધુ હાજરજવાબી. તેની વાતોથી હર ચેહરે આનંદનો ગુલાલ ઉડતો. એમની વાતોમાં સિનેમા, નગરની નવાજુની, ફેશન, ઓફિસમાં થતી અલકમલકના પ્રસંગોની વાત હોય અને એ વાતમાંથી કવિતા રચાતી. એ થકી સૌની અંદર રહેલ શક્તિના કુવારા બહાર આવતા.

મણિલાલ દેસાઈની અંદરની ઉર્મિઓ શબ્દોમાં બહાર આવતી એ શબ્દોમાં લય હતો. નજાકત હતી લોકોને મુખની ક્ષણ માણવાની તક તે તેની કલમથી આપતો હતો. એ રીતે એણે પોતાના જીવનનો વિકાસ સાધ્યો. વિકાસમય જીવનની સુવાસ શબ્દોથી ફેલાતી. એટલે જ એનું સ્મરણ, એની કીર્તિનો ડંકો વરસો પછી ય સંભળાય છે. હા, એણે પૈસાનું દાન કરી તક્તી નથી લગાડાવી પણ પોતાના

શબ્દોથી લોકહૃદય સુધી પહોંચી લોકોને પોતાની સાથે જોડી વિકસી ગયા. લોકહૈયાને પ્રેરણાના પાન કરાવી પોતાની જીવન માર્ગને કાયમ માટે અજવાળી ગયા.

એક વખત મણિલાલની પીઠ દુઃખતી હતી અને ભીંત ઉપર તડકાને જોઈ તેણે નીચેની સુંદર પંક્તિ લખી હતી.

આ તડકે બેસી

પીઠ સેકતી

ભીંત જોઈને

મને થયું

હુંય તડકે બેસું.

પલ શબ્દ ઉપર તેનું લખાણ અવિસ્મરણીય છે.

કોઈના સંગ-નિસંગની

એને અસર નવ થાય.

ઝાલો ત્યાં તો

છટકે

એવી નાજુક ને ચંચલ

સરકી જાય પલ.

મણિલાલ દેસાઈએ છાંદસ-અછાંદસ કાવ્યો લખ્યા. ગઝલને નવું રૂપ આપ્યું. એક બાળકની જીંદગી પર નવલકથા લખેલી પરંતુ તેમના અકાળ અવસાનથી એ નવલકથા અપ્રકટ જ રહી.

૧૯ જુલાઈ, ૧૯૩૯ના જન્મેલો આ ઉચ્ચ કોટિનો કવિ માત્ર છવ્વીસ વર્ષની વયે ધનુરની ટૂંકી બિમારીમાં ચોથી મે ૧૯૬૬ના પરલોક સીધાવી ગયો.

મણિલાલની કવિતા અંગે કવિ સુરેશ દલાલે એ સમયે નોંધેલ કે મણિલાલ અંધારાના આરસનો કવિ. અંધકારના કેટલાય ચિત્રો અને ચરિત્રો તેના કાવ્યમાં છે. અંધારાનું જલ, અંધારાની દિવાલ, અંધકારની વ્યાપકતાને સમેટી મણિલાલે તેને રૂપ, રંગ, સુગંધ, કુમાશ આપ્યા હતા.

મણિલાલ ગયો ને મિત્રવર્તુળની રૌનક ચાલી ગઈ. વર્તુળમાં ખાલીપણું લાગે. સૌ મહેસુસે કે સુવાસિતતા જતી રહી. ઉમંગ અને ખિલખિલાટ જતું રહ્યું. મિત્રો શોકમાં, તીવ્ર દુઃખમાં, વેદનામાં, આઘાતમાં સરી પડ્યા હતા. સ્વાભાવિક છે કે પોતાપણાંનો અહેસાસ કરાવનાર અને

મૈત્રીની હવા ફેલાવનાર તેમ જ દુનિયાના બનાવોમાંથી હાસ્ય-વ્યંગ ઉપજાવી જાણનારની એ ચીર વિદાય હતી. વાસ્તવમાં મણિલાલ સ્વતંત્રને નાની ઉંમરે સમજી શક્યો હતો અને નવમાં ધોરણમાં અભ્યાસ કરતા કવિતા રચવાની પ્રારંભ કરેલ.

મણિલાલ દેસાઈને અન્ય ચાર ભાઈઓ, હાલ - ગાંધીનગર રહેતા અને બાળવિકાસની પ્રવૃત્તિ માટે જાણીતા શ્રી રણજીત દેસાઈ સાથે મણિલાલ ભાઈબંધ જેવા સંબંધથી સંકળાયેલો. મૃત્યુના વીસેક દિવસ અગાઉ અમદાવાદ ફરવા નીકળ્યા ત્યારે એક મૃતદેહને સ્મશાને જતો જોતા મણિલાલે ભાઈને જણાવેલ કે આપણામાં જે સૌથી પ્રથમ વિદાય લેશે તે કેટલો નસીબદાર હશે કે ચારેય ભાઈઓની કાંધ તેને

મળશે. કમનસીબે એ જ રસ્તે યુવાન મણિલાલને કાંધ આપી ચારેય ભાઈઓને નીકળવું પડ્યું. આજેય વર્ષો પછી રણજીત દેસાઈના હૃદયને આ શબ્દો ભીનું કરે છે. આંખોમાં વેદના તરી આવે છે.

જ્ઞાનનો ઉપાસક સાહિત્યકાર કવિ મણિલાલ તો એના જીવનબાગમાં ફૂલો ખીલાવી ગયો. તેની સુવાસ હજુય પથરાયેલી છે. સુવાસ દેખાય નહિ પણ અનુભવી શકાય. મણિલાલના શબ્દો જ્યાં સુધી આ ધરતી છે, તહેવારો છે ત્યાં સુધી ધબકતા રહેશે. કેટકેટલા અજાણ્યા લોકોનો પ્રેમ તેના ગીત થકી તેના આત્મા સુધી પહોંચતો હશે એ આત્માનું કલ્યાણ જ થાય.

કવિ મણિલાલ દેસાઈને સ્મરણાંજલિ.

શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ : વયસ્ક સમિતી

સરદાર સરોવર ડેમની મુલાકાત

શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદની વયસ્ક સમિતિ તરફથી તા. ૯-૮-૨૦૧૪ના રોજ સરદાર સરોવર ડેમની મુલાકાતનો એક કાર્યક્રમ યોજાઈ ગયો.

૮૦ વડીલો સાથે સવારે ૬-૦૦ કલાકે ભજનોની ધૂન સાથે પ્રવાસની શરૂઆત કરી. ઉભોઈ આવ્યા અહીં સવારના નાસ્તાને ન્યાય આપી રસ્તામાં અંતાક્ષરી, ફિલ્મીગીતો અને જોક્સની વણથંભી વણઝાર વચ્ચે સરદાર સરોવર આવ્યા.

અહીં એન્ટ્રી પાસ લઈ શ્રી પ્રતાપભાઈ, ઈલેક્ટ્રીક એન્જિનીયરની રાહબરી હેઠળ સૌ પ્રથમ પાવર હાઉસની મુલાકાત લીધી. પર્વતોને કોતરી લાંબી ટનલો બનાવી ૨૨૦૦ કરોડના ખર્ચે બંધાયેલું પાવર હાઉસ એટલે ગુજરાતનું નવું યાત્રા ધામ. શ્રી પ્રતાપભાઈએ પાવર હાઉસ વિષે ઊંડાણપૂર્વક માહિતી આપી. ત્યાંથી ડેમ ઉપર લઈ ગયા વિશાળ ૧૪૦ કિમી. લાંબા ડેમ માટે એન્જિનીયરીંગ કૌશલ્ય જોઈ આ ઈજનેરોને સલામ કરવાનું મન થયું. અહીં પણ એન્જિનીયર શ્રીએ ડેમ વિષે ખૂબ જ વિગતવાર સમજ આપી. ડેમ જોઈ ૮ કિમી. લાંબા ડેમ કેનાલનો નજારો જોયો.

આ બંધના લીધે ડૂબમાં ગયેલા સૂરપાણેશ્વરના બદલે ગોરા બ્રીજ પાસે બંધાયેલ નવા સૂરપાણેશ્વરની મુલાકાત લીધી. પવિત્ર શ્રાવણ માસના દિવસોમાં મહાદેવના દર્શન કરતાં સૌ વડીલો ધન્ય બની ગયા. બપોરનું લાડવા-ભજ્યાનું ભોજન લઈ વિશ્રાંતી કરી. ત્યાંથી બધા કુબેરેશ્વર મહાદેવ કરનાળી ખાતે આવ્યા. અહીં એક ગીતા મંદિર પણ આવેલું છે. સૌએ અહીં ચા-નાસ્તાને ન્યાય આપ્યો. અહીં શ્રી રામને ફિલ્મી અને ગેર ફિલ્મી ગીતો તેમજ ભજન ગાઈને સૌના મન ડોલાવી દીધા.

અહીંથી ઉભોઈ પરત આવી રાત્રે ગરમ ઈડલી-ચટણી સંભારને ન્યાય આપી અમદાવાદ મોડી રાત્રે પરત ફર્યા.

આ કાર્યક્રમને સંપૂર્ણ સફળ બનાવવા માટે સમિતિના સભ્યો સર્વ શ્રી ઘનશ્યામભાઈ ઠક્કર અને પરબતભાઈ પટેલે ખૂબ જ જહેમત ઉઠાવી હતી તો શ્રી મનુભાઈ કોટડીયાએ પણ ખૂબ જ સુંદર સહકાર આપ્યો હતો. આ મુલાકાત માટે પરમિશન લાવવા શ્રી પ્રદિપ જોષીએ કાર્યવાહી કરી હતી અને વ્યવસ્થામાં શ્રી કચ્છી સમાજ કાર્યાલયના કર્મચારી નિલય મહેતાએ ઉપયોગી ફાળો આપ્યો હતો. આ બધાનો સમિતિ ખૂબ ખૂબ આભાર માને છે.

— રજનીકાંત પારેખ - કન્વીનર વયસ્ક સમિતિ

આપણે સર્વશ્રેષ્ઠ જ છીએ એ મિજાજથી કામ કરો. શ્રેષ્ઠતાની આશા રાખો. શ્રેષ્ઠતાથી ઓછામાં ક્યારેય સંતોષ માનશો નહીં. પોતાની જાતને નાના માનશો તો નાના જ રહેશો. તમે જેટલું ઊંચું લક્ષ્ય રાખશો. એટલી સિદ્ધ પણ ઊંચી મળશે.

છેલ્લી ઘોડી ને અસવાર

• બલવીરસિંહ જાડેજા •

કોઈ ઘોડો, કોઈ પરખડો ને કોઈ ગુણવંતી નાર

સરજન હારે સરજીયા, તીનુ રતન સંસાર.

ઉપરના જૂના જમાનાના દોહામાં, જ્યારે ઘોડાઓનું ચલણ, વ્યવહાર અને યાતાયાતમાં હતું અને ઘોડાઓ ખાસ કરીને સૌરાષ્ટ્ર અને કચ્છ-કાઠીયાવાડમાં અનિવાર્ય હતા. ત્યારનો આ દોહો છે. તે વખતે સારો અને ઉમદા જાતવંત ઘોડો અને પરખડો. એટલે કે મરદ કે શૂરવીર પુરુષ અને ગુણીયલ નારી. જે પોતાનું કુળ ઉજાળે તેવી સ્ત્રી, આવા ત્રણેય ને સર્જનહારે રત્ન તરીકે આ સંસારમાં પેદા કર્યા છે. એવો ભાવ છે.

ઉમદા ઘોડા-ઘોડીઓની વાતો, સૌરાષ્ટ્રની રસધાર દ્વારા આપણા રાષ્ટ્રીય શાયર, સ્વ. મેઘાણીએ પણ સૌને પરિચય કરાવેલ છે જ. એટલે તો હાલાજીના લોકગીતમાં, 'હાલાજી તારા હાથ વખાણું કે પટ્ટી (પટ્ટી જાતની ઘોડી) તારા પગલાં વખાણું...' આપણે સૌએ સાંભળ્યું કે માણ્યું છે.

કચ્છના એક જાગીરદારને ઘોડાઓનો બહુ શોખ એમના ઘોડા-ઘોડીઓ કચ્છ ઉપરાંત કાઠીયાવાડમાં પણ વખણાય. આ જાગીરદાર આખા કચ્છ પંથકમાં ઠક્કરબાવા તરીકે ઓળખાય. ઠક્કરબાવા પાસે, ગાય-ભેંસોના ધણ હોય તે રીતે ઘોડા-ઘોડીઓનું ધણ હતું. જેમાં કીયાડી-વાંદરી વિગેરે જાતની જાતવંત ઘોડીઓ એમના વડદાદાના વખતથી એમને ત્યાં કાયમ રહેતી. વખત જતાં કચ્છમાં પડતા વારંવાર દુષ્કાળ, ધીમે-ધીમે ઘસાતી જતી આર્થિક સ્થિતિ અને સાર-સંભાળ રાખનારા અને જાણકાર માણસોની અછતને કારણે ઠક્કરબાવા એ ઘોડા-ઘોડીઓ વેચી દીધી કે કોઈને ભેટમાં આપી દીધા. પછી એમણે બે ઘોડીઓ રાખી. એક પોતાના માટે અને એક પોતાને ત્યાં મોટી ઉંમરે પ્રાપ્ત થયેલા કુંવર જે, હજી બાળક હતા તેમના માટે, એક વછેરી. ઘોડાઓનો જન્મજાત જાણકાર, એમનો પસાયતો કે નોકર અભરામ. બંને ઘોડીની સારસંભાળ રાખતો, અભરામે ઠક્કરબાવાની ઘોડીઓને એવી તો તાલીમ આપેલી અને સંભાળેલી કે કચ્છમાં થતાં મેળા-મલાખડા જેમાં પહેલા ઘોડા -ઊંટ-ગધેડા વગેરેની દોડની કે જાત-જાતની હરિફાઈઓ થતી એમાં અભરામ અસવાર ઠક્કરબાવાની ઘોડીઓ થકી, કાંઈ કેટલાય, ઈનામ, માન-અકરામ જીતી જતો. ઘોડા-ઘોડીની દોડ હોય તો ઠક્કરબાવાની ઘોડી અને અભરામ અસવારનું ઈનામ તો નક્કી જ હોય. ઠક્કરબાવાની ઘોડી હવે ઉંમરલાયક થતાં બાવા એનો ઉપયોગ પોતાની સવારી પૂરતો કરતા પણ હવે કુંવર ગંગુભા જુવાનીના ઉંમરે ડગ માંડતા મંડતા બીજી પંચકલ્યાણી સફેદ વછેરી હતી તેને અભરામે જાત-જાતની ચાલ જેવી કે રેવા વિગેરે તાલીમ આપવા માંડી અને બીજા વરસે જ જખનો મેળો (યક્ષ બૌતેરા) ના મેળામાં ઠક્કરબાવાની પંચકલ્યાણી વછેરી, જે તે પપુડીના નામથી ઓળખતા તેણે પહેલે જ વર્ષે કચ્છ આખાના જાતવંત ઘોડા, ઘોડીઓને પાછળ રાખીને ઘોડ-દોડ વગેરેની હરિફાઈમાં ઠક્કરબાવાનું નામ ફરી એકવાર સૌને હૈયે ને હોઠે રમતું કરી દીધું ઈનામ ભલે ને નાળીયેર કે ૧૦૦ કોરી હોય પણ મેળામાં મજા કરવા આવેલા સૌ પપુડી અને અભરામને ઓળખતા થઈ ગયા.

કુંવર ગંગુભા હજી માંડ ઘોડે સવારી શીખી રહ્યા હતા અને બાપુ ઠક્કરબાવાના કુટુંબ ઉપર આફત આવી પડી. કુંવર ગંગુભાને રાતના અંધારામાં કાળોતરા સાપે દંશ દીધો અને ભગવાને એમની જીવાદોરી ખેંચી લીધી. આ કારમા ઘાએ ઠક્કરબાવાનું કુટુંબ, ભાયા તો ગામ સમસ્ત તેમજ પંચાળાની જનતાને પણ આ અણધાર્યા અને ઓર્ચીતા આવી પડેલી આફતથી સૂન-મૂન કરી નાખ્યા.

સમયના સથવારે ધીમે ધીમે કળ વળી, તે વર્ષ પછી અભરામ કે ઘોડી પપુડીએ કોઈ હરિફાઈ કે મેળામાં બાગ લીધો નહીં. દરેક મેળામાં ઈનામ લાવતો, અભરામ અને ઠક્કરબાવાની ઘોડીઓ, આ વર્ષે ક્યાંય દેખાઈ નહીં અને લોકો એ જ્યારે તેનું કારણ જાણ્યું ત્યારે સૌને હૈયે અરેરાટી સાથે સહાનુભૂતિની સરવાણી ફૂટી નીકળી.

દરમ્યાન અખંડ ભારત એટલે કે ૧૯૪૭ પહેલા.. ભારત-પાકિસ્તાન એક હતા ત્યારે કચ્છના જાડેજાઓ અને પાકિસ્તાનના સોઢા-રાઠોડ-રાણા વિગેરે વચ્ચે બેટી વ્યવહાર હતો. ઊંટ અને ઘોડાઓ સાથે પોતાની ઉંમરલાયક, ટિકરીઓ, બહેનોને કચ્છમાં બનેલા પોતાના પહેલાના, સગાઓને ત્યાં લાવી પછી યોગ્ય પાત્ર શોધી પરણાવવાનો રીવાજ હતો. કચ્છના જાડેજાઓ પણ પોતાની કન્યાઓને પણ હાલના પાકિસ્તાનમાં સિંધ-ઉમરકોટ વગેરે જિલ્લાઓમાં પરણાવતા, આવાજ એક ઉમરકોટના ભાયાની ગામ પાણુહરના સોઢા લાલજી બે-ત્રણ ઘોડા-ઊંટો સાથે, પોતાની બે બહેનોને કચ્છમાં લઈ આવેલા અને અહીં જ પરણાવેલી લાલજી સોઢા પોતે ઘોડાઓના જાણકાર અને શોખીન હતા. એ જે ઘોડો લઈને આવેલા તે કાળો ઘોડો, નમૂનેદાર હતો. કચ્છમાં બહુ ઓછા ઘોડા એ નસ્લના જોવા મળતા. એ ઘોડા જોવા ઘોડાના શોખીનોને જાણ થતા એ કાળો ઘોડો જોવા લોકો ઉમટતા. પરંતુ જ્યારે લાલજી સોઢાએ ઠક્કરબાવાની પંચકલ્યાણી વછેરી પપુડી જોઈ અને તેની નીતી, તેની ચાલ, તેનું કદ વગેરે એવું ગમી ગયું કે તેમણે ઠક્કરબાવા પાસે પપુડીને વેચાતી લેવાની માંગણી કરી. આમેય ટિકરા ગગુભા માટે પપુડી રાખી હતી. તે સ્વર્ગે સિંધાવ્યો અને પોતે હવે ઘોડીનો ઉપયોગ કરતા નહીં એટલે દૂરના સગા થતા લાલજી સોઢાને વેચાતી નહીં પરંતુ ભેટ તરીકે, પોતાના પરિવારની છેલ્લી ઘોડી આપવાનો નિર્ણય કર્યો. અસવાર અભરામને ખબર પડી ત્યારે તે ખૂબ દુઃખી થયો. જેણે પપુડીને પોતાના સંતાનની જેમ રાખી હતી અને મોટી કરી હતી એને આટલે દૂર પોતાની નજરથી દૂર મોકલતા જીવ કેમ ચાલે ? પણ છેવટે પોતાના માલિકની મરજીને માન આપીને ના છૂટકે તૈયાર થયો.

પ્રાણીઓના પ્રેમને ઓળખી શકનાર અને પ્રાણીઓ સાથે, સ્નેહ ગાંઠથી બંધાયેલાની વેદના, આપણે કદાચ ન સમજી શકીએ પણ પ્રાણીઓ અને તેની સાથે બંધાયેલા માણસો કે માલિક ના ભાવ સમજીને પ્રાણીઓ પણ દુઃખી થાય એ નિર્વિવાદ હકિકત છે.

પપુડીને પણ અણસાર આવી ગયો કે હવે મારે અભરામનો સાથ છોડી જવાનો છે. અભરામનું વધુ પડતું હેત એની આંખના આસું. લાલજી સોઢાના ઘોડા સાથે પપુડીની ઊભી થઈ રહેલી નજીકતાએ મુંગા પ્રાણીની જાણ બહાર નહોતા, એણે વિદાય થતી વખતે ઘણા ધમપછાડા કર્યો. જોગાણ (ઘોડા-ઘોડીને ખવડાવવામાં આવતો પૌષ્ટિક આહાર, જેવા કે બાફેલા ચણા-જાંઘર-બાજરીનું ભરૂંકું વિગેરે જેને જોગાણ કહેવામાં આવે છે.) પણ ખાધું નહીં, અભરામ સિવાય નવા અસવારને પીઠ પર બેસવા દીધો નહીં. છેવટે અભરામે પોતે અસવારી કરી થોડા ગાઉ સુધી વળાવીયા તરીકે ગયો ત્યારે પપુડી બીજા ઘોડાઓ સાથ ચાલવા હેવાઈ થઈ. પછી રાત પરત અભરામ દુઃખી હૃદયે પાછો ફરી ગયો.

ઘરે આવી અભરામ પપુડીના વિયોગમાં ભાંગી પડ્યો. સુન-મુન થઈ ગયો. બે દિવસ બિમારની જેમ પડી રહ્યો. પણ ત્રીજા દિવસે વહેલી સવારે, મોં સુઝણા સમયે પપુડીની હણહણાટી સાંભળી, જુવાનની જેમ બેઠો થઈ દોડ્યો. લાલજી સોઢાની સાથેના, પપુડીના અસવાર, સિંધની વાટે રાતવાસો કરવા રોકાયેલા ત્યારે પપુડીને ડામણ બાંધવામાં ગફલતમાં રહ્યા. બધા સૂઈ ગયા પછી અભરામને નહીં જોતા પપુડીએ ધમપછાડા કર્યા અને બાંધેલા ખીલાને, પોતાની તાકાતથી ખેંચીને ઉખેડી નાખ્યો સોઢાઓ ઊઘતા રહ્યા અને પપુડી જે રસ્તે આવી હતી તે રસ્તે આખી રાત દોડતી પોતાના ગામ, અભરામ પાસે આવી પહોંચી, પક્ષીઓ, પ્રાણીઓને કુદરતે આપેલી સૂઝ-બુઝ, એમને પોતાના નિશ્ચિત સ્થળે લઈ આવે છે. પપુડીને જોતાં જ અભરામ એના ગળે વળગી રડવા અને હેત કરવા લાગ્યો. એને અણસાર આવી ગયો કે પપુડી ખીલો તોડાવીને, સોઢાઓ પાસેથી ભાગી આવી છે. ઠક્કરબાવાને ખબર પડીએ પણ થોડા રાજી થયા અને થોડા નારાજ પણ, ભેટ આપેલી વસ્તુ, યોગ્ય પાત્રને નથી અપાઈ નહીંતર પોતાની ટિકરી જેવી ઘોડી પાછી ન આવે, સોઢાઓ પપુડીને બરોબર સાચવી શક્યા નહીં.

હવે શું ... ?

અભરામે, ઠક્કરબાવાના પગ પકડ્યા.

બાપુ, પપુડી આપણને છોડી જવા નહોતી ઈચ્છતી, છતાં આપે મોકલી. સોઢાઓને, પપુડીની, આપણા જેવી લાગણી કે દરકાર ક્યાંથી હોય ? એટલે પપુડી તરફ બેદરકાર થઈ ગયા એટલે બે દિવસનો પંથ કાપ્યો છતાં પપુડી પાછી આવી

ગઈ બાપુ એમના માટે પપુડી એ ફક્ત ઘોડી છે. પણ આપણા માટે એ ઘરની દિકરી જેવી છે. દિકરીને સારા ઘરે સુપાત્ર સાથે વળાવાય હવે એને ફરીવાર મોકલતા નહીં બાપુ !

“અભરામ, મેમાનને ભેટમાં આપેલી વસ્તુ, આપણાથી કોઈ દિ’ પાછી લેવાય. હજી જરૂર પડે તો પપુડીને લઈને તું જાતે જઈને, લાલજી સોઢાના ઘરે, પાબુહર ગામે મૂકી આવ.”

“ભલે બાપુ જેવી તમારી મરજી. હું જાતે જઈને મારી દિકરી જેવી પપુડીને સાસરે વળાવે એમ છેક પહોંચાડી, ત્યાં રહી, લાલજી સોઢાની હેવાઈ કરી પછી પાછો આવીશ. બસ !”

પપુડીને શોધતા પાછા ફરેલા લાલજી સોઢા અને તેના અસવારને ફરીવાર મહેમાનગતિ કરાવી, અભરામ સાથે છેક સુધી મોકલવાની તજવીજ કરી.

અભરામ પોતાના કુટુંબ કબીલાને ઝાઝા જુહાર કરીને પપુડીને છેક પાબુહર પહોંચાડવા રવાના થયો. લાંબો પંથ કાપી, પપુડી સાથે અને લાલજી સોઢાની સંગાથે અભરામ પાબુહર ગામે પહોંચી ગયો અને ત્યાં પપુડીને બીજા અસવારની હેવાઈ કરવા રોકાયો છે. એવા સારા સમાચાર, આપતા જતા સોઢાઓ કે મુસલમાનો સાથે અભરામના કુટુંબ અને ઠક્કરબાવાને મળી ગયા.

ત્યાં તો...

ભારત-પાકિસ્તાનનો અખંડ દેશ, બ્રિટીશ હકુમતથી આઝાદ થયો. ભારતમાંથી પાકિસ્તાનનું નિર્માણ થયું હિજરતીઓનું આવન-જાવન શરૂ થયું. ઘણી કત્લેઆમ થઈ અને શું શું થયું એનો ઇતિહાસ આપણી સમક્ષ છે પણ ઠક્કરબાવાની છેલ્લી ઘોડી પપુડી અને અસવાર અભરામના કાંઈ સમાચાર કે વાવડ, તે પછી કદી મળી શક્યા નહીં. ઠક્કરબાવા પણ રામશરણ થયા. એમના વંશજો હતા તે પણ દૂરના હતા. જે કાંઈ મિલકત હતી તે માટે ઝગડા અને કોર્ટ-કચેરીમાં ગયા. અભરામના કુટુંબે અભરામના પાછા આવવાની આશા છોડી દીધી. હજી પણ એ વખતના બાળકો કે યુવાનો, પણ હવે જીવનની સંધ્યાએ પહોંચેલા અને વડીલો બનેલા છેલ્લી ઘોડી પપુડી અને અસવાર અભરામની વાતો વાગોળે છે અને યાદ કરી જૂના સ્મરણો અને કિસ્સાઓ, આજની નવી પેઢીને સંભળાવતા રહે છે. આવી હતી છેલ્લી ઘોડી પપુડી અને એના અસવાર અભરામની કહાણી.

યુવાનો માટે પુસ્તકો ઓનલાઈન

ગુજરાતી ભાષાના પુસ્તકો વિષે સર્વવ્યાપી ફરિયાદ છે કે આજના યુવાનો પુસ્તકો વાંચતા જ નથી. શ્રેષ્ઠ સાહિત્ય, ફિલસૂફી, જ્ઞાન અને માર્ગદર્શન પુસ્તકોમાં પીરસાયું છે. પરંતુ કોઈ એનું આયમન કરવા જ નથી આવતું. ખૂબ જૂની કહેવત છે કે, ‘તરસ્યાએ કૂવા પાસે જવાનું હોય, કૂવો તરસ્યા પાસે ન આવે.’

પરંતુ ગુજરાતી ભાષાના પુસ્તકરૂપી કૂવામાંથી આયમન કરવા તરસ્યા યુવાનો ન જ આવે તો શું કરવું ? કેટલાક નિરીક્ષકોએ અભ્યાસ કર્યો કે, આજના યુવાનો મોટાભાગે પોતાના એનરોઈડ ફોનમાં ગૂંથાયેલા રહે છે. એમને લેપટોપ કે ટેબ્લેટ, વાપરવાનીય તમન્ના નથી. ઈન્ટરનેટ સર્ફિંગ, વોટ્સ એપ, વી-ચેટ વગેરે સેંકડો એપ્લીકેશન્સમાં એ લોકો સતત વ્યસ્ત રહે છે.

કદાચ આ તથ્યના આધારે જ નવજીવન ટ્રસ્ટ, ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન, ઈમેજ પબ્લિકેશન અને સાર્થક પ્રકાશને મળીને સિગ્નેટ ઈન્ફોટેકની મદદથી ગુજરાતી પુસ્તકો ઓનલાઈન મૂકવાનું સાહસ કર્યું છે. એ પુસ્તકો ખાસ એવા ફોર્મેટમાં પણ મૂકવામાં આવ્યા છે કે, આજના કોલેજિયન અને અન્ય યુવાનો પોતાના એનરોઈડ મોબાઈલમાં પણ એનું વાંચન કરી શકે. શરૂઆત ૨૦૦ પુસ્તકોથી કરવામાં આવી છે. આ બધા પુસ્તકો ઈ-શબ્દ.કોમ નામની વેબસાઈટ પર મૂકવામાં આવ્યા છે. ઈ-પબ અને પી.ડી.એફ. ફોર્મેટમાં મૂકવામાં આવેલા આ પુસ્તકોમાં કવિતા, નવલિકા, ટૂંકી વાર્તા વાંચવા મળી શકે. બસોમાંથી ૧૦૦ પુસ્તકો મફત ડાઉનલોડ કરી શકાય તેવા છે.

“Better than the Better Half !”

● ચિત્રસેન શાહ-ગાંધીનગર ●

તાજેતરમાં એક રીશેપ્શનમાં જવાનું થયું ત્યારે ‘Well Come Drink’ વેલકમ ડ્રીંક પીતાં પીતાં એક વિચાર સ્ફૂર્યો કે સાહિત્યક્ષેત્રે પણ આવું ‘વેલકમ ડ્રીંક’ જેવું કાંઈક કર્યું હોય તો ?! દાખલા તરીકે લેખની શરૂઆતમાં આવી કોઈક વાત લખી હોય કે જેને ઓળખ આપીએ - ‘Well Come thought’ કે ‘Well Come’ વાત ! કે જેને મૂળ લેખ સાથે કાંઈ લેવાદેવા ન હોય ! એટલે કે ન્હાવા નિચોવા નોય સંબંધ ન હોય ! (આ વાંચી અમારા એક મિત્રે અમારી મજાક કરતાં કહેલું કે આમેય તે ઘણીવાર તમારા લેખોમાં ઘણી વાતોને ક્યાં કાંઈ ન્હાવા નિચોવાનોય સંબંધ હોય છે !) ‘શુભશ્ય શિદ્ધમ’ ની જેમ અમે આ લેખમાં જ તે નવા વિચારને અમલમાં મૂકી રહ્યા છીએ !

તો હવે વાંચો ‘Well Come’ વાત ! આજકાલ મહિલાઓના ગળામાંથી ચેઈન સ્નેચીંગના બનાવો ખૂબ જ વધી ગયા છે. કામ માટે બહાર ગયેલી મહિલાના ગળામાંથી રસ્તે જતાં ચેઈન સ્નેચીંગ થાય તે સમજી શકાય તેવી વાત છે ! તેવી ઘટનાએ તો તેની ન્યૂઝ વેલ્યુ ક્યારનીય ગુમાવી દીધી છે. પરંતુ તાજેતરમાં તો એક બનાવ એવો બન્યો કે ઘરમાં જ કામ કરી રહેલી મહિલાના ગળામાંથી બહારની ચેઈન સ્નેચર બારી દ્વારા ચેઈન સ્નેચ કરી ગયો !

ત્યારે બોલી જવાયું કે ‘શું કલિયુગ આવ્યો છે !’ પરંતુ અમારે ત્યાં આજે આનથી ઊલટું થયું ! (ચેઈન સ્નેચીંગની વાત નથી ! વાત કલિયુગ અને સત્યુગની છે) છેલ્લા ઘણા વર્ષોથી જ્યારે વન્ય પશુ-પક્ષી-પ્રાણી લુપ્ત થઈ રહ્યા છે તેવા સંજોગોમાં અમારા કમ્પાઉન્ડવોલ ઉપર તેમજ કમ્પાઉન્ડના ગેઈટ પર બબ્બે મોરને આરામ ફરમાવતા જોઈને અમે આનંદનો આંચકો અનુભવ્યો ! અમારી આંખને ઠંડક થઈ અને ખૂબસૂરત મોરને જોઈ મન આનંદથી ઝૂમી ઊઠ્યું ! (આ વાંચીને અમારા શ્રીમતીજીએ ટહુકો મૂક્યો - મોર ખૂબસૂરત જ હોય ! મોરની આગળ ખૂબસૂરત લખવાની શું જરૂર !) એક શબ્દ વધારે વપરાઈ ગયો તેમાં તેમના અમદાવાદી જીવને ઠેસ પહોંચી !

આ જોઈને અમને થયું કે - ‘શું સત્યુગ આવ્યો છે ! ઘર આંગણે બબ્બે મોર !’

અમે મોરને મોબાઈલ કેમેરામાં ઝડપી લીધા ! હવે મોર અમારા મોબાઈલમાં છે અને મોબાઈલ અમારા પોકેટમાં છે ! આને કહેવાય પોકેટમાં મોર ! ‘Well Come’ વાત ! અહીં પૂરી થાય છે ! હવે મૂળ લેખની શરૂઆત કરીએ !

આ લેખના શિર્ષક Better than the Better Half માં અમારા એક મિત્રને ‘સાળી’ દેખાઈ ! કહેવાય છે કે ‘સાળી

આધી ઘરવાલી !’ એ હિસાબે તેમને કદાચ દેખાઈ હશે ! તેમાં તેમને કદાચ ‘ઘરવાલી બહારવાલી’ એ પિકચરનું ટાઈટલ પણ દેખાયું હોય ! એ તો જે હોય તે પરંતુ ખરેખર વાત આ નથી ! હું હજું ખરેખર વાત લખવાની શરૂઆત કરું ત્યાં જ ટી.વી. પર એક બ્રેકિંગ ન્યુઝ આવ્યા ‘સરહદ પર ચીનની ઘુસણખોરી !’ ચીન ડબલ રોલમાં !! એક બાજુ કો-ઓપરેશનની વાતો બીજી બાજુ ઘુસણખોરી ! ‘ચાઈનીઝ આઈટમ’ માં કોઈ ભરોસો નહીં ! આ ‘સીરીયલ’ ૧૯૬૨થી ચાલે છે !

વળી આવા માહોલમાં તો ભલભલાના મગજ ચકરાવે ચડી જાય તેવા બનાવ બને છે ! એક ન્યૂઝપેપરમાં એક રસપ્રદ હેડિંગવાળા સમાચાર વાંચ્યા કે ‘મારે તો મોટી કરતા પણ મોટા માણસ બનવું છે.’

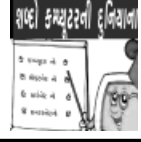
નરોડામાં એક માનસિક રીતે અવસ્થા કિશોર એક મોબાઈલ ટાવર પર ચડી ગયો હતો. (જેમ શોલે પિકચરમાં ધર્મેન્દ્ર પાણીની ટાંકી પર ચડીને બૂમ પાડતો હતો) અને બૂમો પાડીને કહેતો હતો કે - મારે તો મોટી કરતા પણ મોટા માણસ બનવું છું. તે કિશોર કદાચ એમ પણ માનતો હોય કે મોબાઈલ ટાવર પરથી બૂમ પાડે છે તેથી તે ટાવરના સર્વિસ પ્રોવાઈડરના બધા જ ગ્રાહકોના મોબાઈલ પર આ મેસેજ પહોંચી જશે !

બીજા એક અસ્વસ્થ (!) ભાઈએ તો વળી જાહેરાત કરી કે - ‘મોંઘવારી ઘટશે પછી જ હું લગ્ન કરીને સુખી થવા માગું છું ! બોલો, આ ભાઈને લગ્ન પણ કરવા છે અને સુખી પણ થવું છે !

હસવું ને લોટ ફાંકવો એ બંને એક સાથે કેવી રીતે શક્ય બને ! હવે મૂળ વાત પર આવીએ તો આ લેખના ટાઈટલ અંગે અમારા મિત્રે જે ધારણા કરી હતી તે ખોટી હતી ! ખરેખર વાત આ પ્રમાણે હતી - મારા બર્થડે નિમિત્તે મારા Better half એટલે કે પત્નીએ મને સુંદર શર્ટની ગિફ્ટ આપી !

Arrow - Raymons અને Van Heusan જેવી જાણીતી બ્રાન્ડના શર્ટસ હોય એટલે ખુબસૂરત જ હોય ને ! પત્નીને જ્યારે પૂછ્યું કે ‘ગિફ્ટ કેવી લાગી’ ત્યારે અમારાથી બોલાઈ જવાયું ‘Better than the Better Half !’ આ સાંભળી પત્નીના મુખ પર વિષાદના વાદળ છવાઈ ગયા ! તેમને લાગ્યું કે - અમને તેમના કરતાં ગીફ્ટ વધારે સારી લાગી ?! આ એક Human weakness છે ! કોઈને પણ આ ન જ ગમે ! પાછળથી અમને પણ થયું કે ‘ગિફ્ટ કેવી લાગી ?’ એ પ્રશ્નનો અમારો જવાબ આ હોવો જોઈતો હતો. ‘Better than the Best !’

શબ્દોની કમ્પ્યુગ્રાફી-૬

• તુલસીદાસ કંસારા •

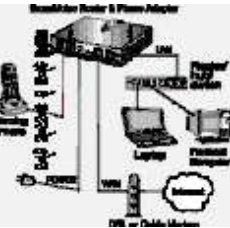

હાર્ડવેર : ટેબલેટ : માત્ર આંગળીના ઈશારે કે તેનાથી ટચ કરીને જો કમ્પ્યુટરમાં ઈનપુટ આપી શકાય તો ઓછામાં ઓછા પ્રયત્ને ઝડપથી કામ કરવાની સુવિધા રહે. આ વિચાર સાથે ટચ સ્ક્રિન ટેકનોલોજી આવી. અને આવું એલન કે અને ઝેરોક્ષ પાલો અલ્ટો રીસર્ચ સેન્ટરે ૧૯૯૦માં વિચારી એક ડિવાઈસ બહાર પાડી જેનું નામ હતું. 'Dyna Book' જ્યારે પ્રથમ ટેબલેટ, જેમાં પેન અને પેડની જેમ સ્ક્રીનનો ઉપયોગ થયો તેનું નામ હતું ગ્રીડપેડ. ત્યાર બાદ તો સુમર, એપલ ન્યુટન મેસેજ પેડ અને પ્રથમ વખત ટેબલેટ પીસીના નામ સાથે માઈક્રોસોફ્ટે ઈ.સ. ૨૦૦૦માં આવી ડિવાઈસ બહાર પાડી. ત્યારથી અત્યાર સુધી માર્કેટમાં આવતી ટચ સ્ક્રીન ટેકનોલોજી વાળી ૬" થી ૮" સુધીની હાથમાં સમાઈ શકે તેવી બધી જ ડિવાઈસો ટેબલેટ તરીકે ઓળખાય છે. અને આમ તો આપણે જાણીએ છીએ કે દવાઓમાં નાની કેપ્સ્યુલ અને ટેબલેટો જેમાં જરૂરી કેમીકલોના નાના નાના કણ નાખીને ઈલાજ કરવામાં આવે છે તે ઉપરથી આ નામ કમ્પ્યુટરની દુનિયામાં ઉતરી આવેલ છે. અત્યારે એમેઝોન કંપનીએ કિન્ડલ નામનું સોફ્ટવેર ઈ-રીડર ૨૦૦૭થી બજારમાં મૂકેલ છે. જે તેમના ગ્રાહકોને તેની ઈ-બુક માટે, આઈફોન, એનરોઈડ, બ્લેકબેરી, વિન્ડોઝ ફોન ૭, મેક કે પીસી, આમાંની કોઈપણ ટેબલેટ ડિવાઈસ ઉપર, વાંચન માટે ઉપયોગી થાય છે.

સોફ્ટવેર : જીઆઈએમપી (GIMP) ઈમેજ એડિટર : જનરલ ઈમેજ મેનીપ્યુલેશન પ્રોગ્રામ એ કમ્પ્યુટરમાં ગ્રાફીક્સ, ચિત્રો, ફોટાઓ કે સ્કેન કરેલ ઈમેજસને એડિટ કરવા માટેનો એક સુવિકસીત સોફ્ટવેર છે. તેનાથી તમે ડ્રોઈંગ કરી શકો છો, ચિત્રો દોરી શકો છો. તેનો ઉપયોગ ફોટાઓને સુધારવા માટે તેમજ રી-ટચીંગ જેવા કામો કવરા માટે પણ થાય છે. તેમાં પ્રોફેશનલ લેવલના એડિટીંગ માટેના ટૂલ્સ અને ફોટોશોપમાં કદાચ જોવા મળે છે. તેવા ફિલ્ટર્સ આપેલ છે. તેના અન્ય ફીચર્સમાં લેયર, પાથ્સ, માસ્ક્સ અને સ્કીપ્ટીંગ કે લખાણ કરી શકાય તેવી સગવડો ઈમેજસ પર તમને સંપૂર્ણ કંટ્રોલ આપે છે.

તે JPEG ફોટોશોપ (.PSD) અને પેઈન્ટશોપ પ્રો. (.PSP) ફાઈલોને સપોર્ટ કરે છે. જો કે તેના વડે ફોટો મોન્ટેજસ મતલબ બે ફોટાઓને ભેગા કરીને એક ના બનાવી શકાય. આ એક ઓપનસોર્સ પ્રોગ્રામ છે જે લિનક્ષ ઉપરાંત OS x (મેકની ઓપરેટીંગ સિસ્ટમ), વિન્ડોઝ ઈત્યાદી પર ચાલી શકે છે. છેલ્લા ૧૮ વર્ષોથી (૧૯૯૬) વિકસાવાયેલ આ પ્રોગ્રામના બનાવનાર છે. સ્પેનસર કીમબાલ અને પીટર માટીસ પ્રસ્તુત ચિત્રમાં બિલાડી જેવું દેખાતું આઈકન કે મેસ્કોટ એ જીઆઈએમપીનું ઓફીસીયલ સિમ્બોલ છે. જે ટુઓમાસ કુઓસમાનેને ૧૯૯૭માં ક્રિયેટ કરેલ છે. આ એડવાન્સ સવગડો ધરાવતો પ્રોગ્રામ ઉબુન્ટુના ૧૩.૧૦નામના વર્સનમાં ફી ડાઉન લોડ કરી લિનક્ષ -ઉબુન્ટુમાં વાપરી શકાય છે.

ઈન્ટરનેટ : આઈપી ફોન કે ઈન્ટરનેટ ફોન્સ : ૧૯૭૩થી ડેની કોહેન અને અન્ય એન્જનીયરોએ નેટવર્ક વોઈસ પ્રોટોકલ (NVP) તરીકે ઈન્ટરનેટ દ્વારા વાતચીતની શક્યતાઓ તપાસી તેના વિકાસના પ્રયત્નો આદરેલ. આજે આ દિશામાં અનેક કંપનીઓ વેપારી ધોરણે સેવાઓ આપી રહેલ છે. આપણે આવી સેવાઓને ઈન્ટરનેટ ફોન કે આઈપી ફોન તરીકે જાણીએ છીએ. જેમાં આઈપીનો અર્થ થાય છે ઈન્ટરનેટ પ્રોટોકોલ નેટવર્ક્સ. આ સેવાને વીઓઆઈપી (VOIP) પણ કહેવામાં આવે છે. જેનો અર્થ થાય છે વોઈસ ઓવર ઈન્ટરનેટ પ્રોટોકોલ. આવી અનેક ટર્મીનોલોજી

ટૂંકમાં. ઈન્ટરનેટ થકી ટેલીફોનને જોડીને પબ્લીક સ્વીચ ટેલીફોન નેટવર્ક (PSTN) નો વિકલ્પ પુરો પાડવાનો પ્રયત્ન છે. સાથે સાથે તે (PSTN) નેટવર્કને પણ ટેકનોલોજી દ્વારા સાંકળી લેવામાં આવેલ છે અને પબ્લીક ઈન્ટરનેટ પરથી ફી કે સસ્તી સેવાઓ આપવામાં આનો ઉપયોગ થાય છે. અહીં ચિત્રમાં દર્શાવેલ વિવિધ ટેકનોલોજી અને સાધનોની મદદથી કમ્પ્યુટર. જે ઈન્ટરનેટ દ્વારા જોડાયેલ છે તેની સાથે ટેલીફોન જોડીને આ ઈન્ટરનેટ ફોનની સુવિધાનો ઉપયોગ થાય છે. આમાં મુખ્યત્વે લેપટોપ કે પીસી સિવાય રૂટર, ફોન એડપ્ટર, ઈન્ટરનેટ કનેક્ટ કરતું મોડમ અને આ બધા સાધનોને ઈલેક્ટ્રીક પાવર આપતું પાવર સપ્લાયનું એક પ્લગ ઈન તેમજ એનેલોગ (મીકેનીકલ) કે ડીજીટલ ફોન જોડવામાં આવતા હોય છે.

એવમ્ અમદાવાદ

કચ્છ બ્રાન્ચ કેનાલની મુલાકાત

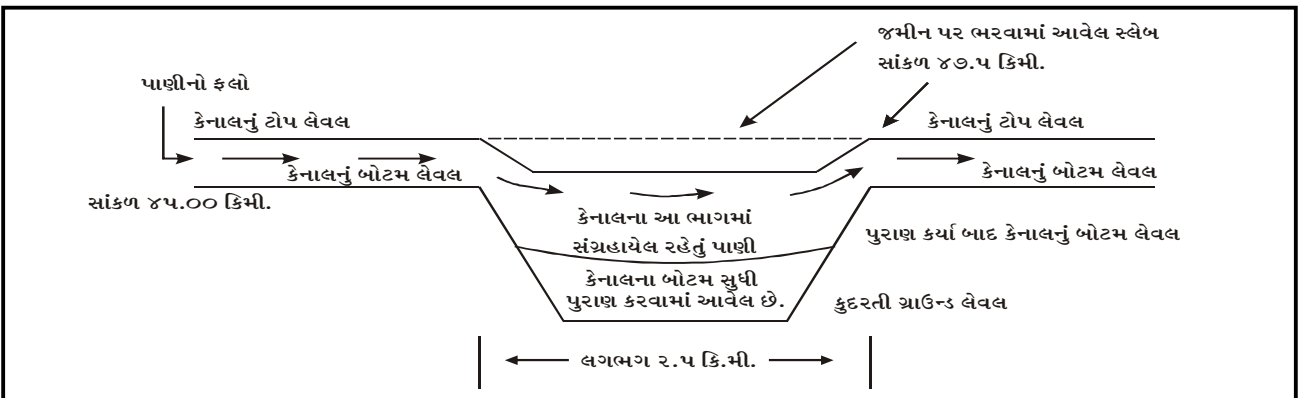
કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સીલ આયોજીત હાલે બંધાઈ રહેલ કચ્છ બ્રાન્ચ કેનાલનું નિરીક્ષણ કરવાનો એક કાર્યક્રમ રવિવાર તા. ૭-૮-૨૦૧૪ના રોજ યોજવામાં આવેલ હતો. આ કાર્યક્રમ સરદાર સરોવર નર્મદા નિગમ લિમિટેડના ડાયરેક્ટરશ્રી મુકેશભાઈ ઝવેરીની ઉપસ્થિતિ અને માર્ગદર્શન હેઠળ આયોજીત કરવામાં આવેલ હતો. સવારમાં ૮-૩૦ કલાકે રાધનપુરથી શરૂ કરેલ આ પ્રવાસ કચ્છ બ્રાન્ચ કેનાલની સાંકળ ૦૦ થી શરૂ કરી, સાંજના ૭-૦૦ કલાકે સાંકળ ૧૧૨ પરના પ્રથમ પમ્પીંગ સ્ટેશનના નિરીક્ષણ બાદ સંપન્ન થયેલ હતો.

સવારમાં ૬-૦૦ કલાકે અલગ અલગ ગાડીઓ દ્વારા અમદાવાદ સ્થિત કચ્છી મિત્રો સર્વ શ્રી અશોક મહેતા, પ્રતાપ દંડ, કે.આર. શાહ, ડૉ. ચંદ્રકાંત દેઢિયા, ભરત ઓઝા, હિમાંશુ ઠક્કર, વી. આર. ગોપાણી, ગિરીશ હીરજી દેઢિયા, હેમંત શહાનંદ, મનુભાઈ શાહ, જયેશ કોરડીયા, દક્ષેશ સંઘવી, ચંદ્રકાંત મહેતા, આશીષ વારૈયા તથા આશીષ મહેતા આ કાર્યક્રમમાં સામેલ રહેલ હતા. રાધનપુર જૈન ટેરાસરમાં તેઓને સત્કારવા સર્વ શ્રી મુકેશભાઈ ઝવેરી, કમલેશ પ્રેમચંદ સંઘવી (ભુજ), શ્રીનિવાસન (સરદાર સરોવર નર્મદા નિગમના

સાંકળ ૦૦ થી સાંકળ ૮૨.૦૦ ના સુપ્રિન્ટેન્ડીંગ એન્જનીયર) તથા નર્મદા નિગમના અન્ય અધિકારીઓ ઉપસ્થિત રહેલ હતા. ચા-પાણી નાસ્તાને ન્યાય આપી સવારમાં ૮-૩૦ કલાકે સાંકળ ૦૦ એટલે કે કાંકરેજ તાલુકાના હમીરગઢ ગામ પાસે કે જ્યાંથી નર્મદા નદીની મેઈન કેનાલમાંથી કચ્છ બ્રાન્ચ કેનાલની શરૂઆત થાય છે ત્યાં પહોંચી એ જંકશનનું નિરીક્ષણ કર્યું. રેડીયલ ગેઈટ દ્વારા મેઈન કેનાલમાંથી કચ્છ બ્રાન્ચ કેનાલ તરફ વાળવામાં આવતા નર્મદાના સિંચાઈ માટેના પાણીનું આયોજન

નિહાળી તાજજુબ થઈ જવાયું. શ્રી શ્રીનિવાસન તથા નર્મદા નિગમના અન્ય અધિકારીશ્રીઓ દ્વારા આ જંકશનથી તથા કચ્છ બ્રાન્ચ કેનાલની વિશિષ્ટતાઓ સમજાવવામાં આવી.

ત્યાંથી સાંકળ ૨૯.૦૦ કિમી. તરફ પ્રયાણ કરી વચ્ચેના વિવિધ સ્ટ્રક્ચર્સ, પાસ ઓવર બ્રીજ તથા રેડીયલ ગેઈટની કામગીરી નિહાળી. ત્યાંથી સાંકળ ૩૯.૦૦ કિમી. પર આવતા પ્રથમ ફોકસનું નિરીક્ષણ કર્યું. અહીં કેનાલમાં લગભગ ૧૦ મીટરનો હોલ આવે છે. સિવિલ એન્જનીયરીંગ વિભાગની ડિઝાઈન કામગીરીની પ્રશંસા કર્યા વગર ના રહેવાયું. ત્યાંથી ૪૫ કિમી.ના સાયફન પર આવતા બપોરના ૧.૩૦ વાગી ગયેલ હોવાથી નર્મદા નિગમના અધિકારીશ્રીઓ દ્વારા ઉપસ્થિત સહુના માનમાં યોજવામાં આવેલ ભોજનની સેશનને ન્યાય

આપી તરતમાં જ આગળના પ્રવાસના કાર્યક્રમની શરૂઆત કરી દેવામાં આવી.

અહીં ૨.૫ કિમી. લાંબા સાયફનનું નિરીક્ષણ કર્યું સાયફન એટલે નીચાણ વાળી જમીનમાં ખૂબ જ ઊંચા પાળા બાંધવાના બદલે એ નિચાણવાળા ભાગમાંથી કેનાલને પસાર કરી, આગળ પાણી લઈ જવાની યોજના આ કેનાલ (સાયફન) સંપૂર્ણપણે જમીનની અંદરથી પસાર કરાવી, આગળ ફરી જમીનના લેવલે લઈ જવામાં આવેલ છે કે જેની વિગત સાદા સ્કેચ દ્વારા આ સાથે સમજાવવામાં આવેલ છે.

કેનાલને નીચાણવાળા ભાગમાંથી ફરી જમીનના ઉપરના લેવાલે લાવવામાં આવે તે રચનાને સાયફન કહેવામાં આવે છે. (પાણી સમાન સપાટી જાળવી રાખે છે તે સિદ્ધાંત આધારીત આ રચના કરવામાં આવેલ છે)

વિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ કરી આ સાયફનની રચના કરવામાં આવેલ છે. આ કેનાલ પર સાંકળ ૪૫.૦૦ કિમી. થી સાંકળ ૪૭.૫ કિમી. એટલે કે લગભગ ૨.૫ કિમી. આ લાંબા સાયફન ઉપરાંત સાંકળ ૧૧૨.૦૦ સુધી અંદાજિત દશોક જેટલા બીજા નાના-મોટા સાયફન આવેલ છે.

ત્યાર બાદ અમે સાંકળ ૮૨.૦૦ કિમી. સુધી પહોંચ્યા કે જ્યાં સુધી કેનાલનું બાંધકામ લગભગ સંપૂર્ણપણે પુરું કરવામાં આવેલ છે. આ કેનાલમાં હાલે સાંકળ ૩૦.૦૦ કિમી.

સુધી પાણી વહાવવામાં આવેલ છે. ગુજરાત રાજ્યના મુખ્યમંત્રી શ્રીમતી આનંદીબેન પટેલ દ્વારા તા. ૧૪-૮-૨૦૧૪ના રોજ અઢી કિમી. લાંબા સાયફનનું ઉદ્ઘાટન કરી આ પાણી સાંકળ ૮૨.૦૦ કિમી. સુધી વહાવવામાં આવશે.

સાંકળ ૮૨.૦૦ કિમી. સુધી ઉત્તર ગુજરાત એટલે કે બનાસકાંઠા જિલ્લા તથા પાટણ જિલ્લાની હદ પુરી થાય છે અને અહીંથી કચ્છ જિલ્લાની હદ શરૂ થાય છે. ત્યાર બાદ કેનાલના માર્ગે પસાર થતાં અમે સાંકળ ૧૧૨.૦૦ કિમી. પર પહોંચ્યા કે જ્યાં પર્મીંગ સ્ટેશન નંબર ૧ આવેલ છે. અહીં પર્મીંગ સ્ટેશનના મકાનનું સિવિલ કામ લગભગ પુરું કરી દેવામાં આવેલ છે. અને હાલે મશીનરી, હેવી મોટર્સ, ઈલેક્ટ્રીક પેનલ્સ વગેરેને

તેમના સ્થળે મોકલવાનું આયોજન ચાલું છે. આ કાર્ય ડિસેમ્બર-૨૦૧૪ સુધી પૂર્ણ કરવાની નિયમ દ્વારા ગણવા રાખવામાં આવેલ છે. એટલે ડિસેમ્બર ૨૦૧૪ સુધીમાં નર્મદા કેનાલના આ પાણી કચ્છ સુધી પહોંચી આવે તેવી ધારણા છે.

એ પણ નોંધ લેવામાં આવી કે હાલે જ્યાં સાંકળ ૩૦.૦૦ કિમી સુધી નર્મદાના પાણી વહાવવામાં આવે છે ત્યાં કેનાલ પર આજુબાજુના વિસ્તારના ખેડૂતો દ્વારા ડીઝલ પંપ મૂકી, પાઈપ લાઈન દ્વારા આ પાણી પોતાના ખેતરોમાં લઈ જવામાં આવે છે અને કેટલેક સ્થળે ખેડૂતો દ્વારા વર્ષમાં ૩-૩ પાક પણ લેવામાં આવે છે જ્યાં સુધી સબ્સીડીઝરી, માઈનોર અને સબ - માઈનોર કેનાલ બનાવવામાં નહીં આવે, ત્યાં સુધી આ પાણીનો વપરાશ આજ રીતે કરવામાં આવશે કે જે કોઈના પણ માટે સૈદ્ધાંતિક રીતે હિતાવહ નથી. તેથી નર્મદા નિગમ દ્વારા આ કાર્યો હાથ પર લેવામાં આવે તે હકીકત અત્યંતપણે આવશ્યક બની રહે છે. સાથે સાથે આ પાણીના વપરાશના આયોજન માટે ખેડૂત મંડળીઓની રચના કરવાનું પણ તેટલું જ આવશ્યક છે.

નર્મદા યોજનાના ભગીરથ કાર્યો ગુજરાત સરકારશ્રી દ્વારા તથા સરદાર સરોવર નર્મદા નિગમ દ્વારા જે હાથ પર લેવાયેલ છે તેથી આપણે મુક્તભાવે પ્રશંસા કરીએ પરંતુ એ હકીકતને પણ નજર અંદાજ ના કરીએ કે આ યોજનાના ૩૯ વર્ષ બાદ પણ ગુજરાતને ફાળવવામાં આવેલ ૯ એમએએફ પાણી દ્વારા જે ૧૮ લાખ હેક્ટર એટલે ૪૫ લાખ એકર જમીન પર સિંચાઈના આયોજન કરવામાં આવેલ છે ત્યાં અત્યાર સુધી માત્ર ૪ લાખ હેક્ટર જમીન પર વિવિધ નાની-મોટી કેનાલો દ્વારા પાણી પહોંચાડવામાં આવી શકેલ છે. હજુ પણ બાકી રહેતી ૧૪ લાખ હેક્ટરની જમીન પર સિંચાઈના પાણી પહોંચાડવાના બાકી રહેલ છે. જ્યાં લગી આ કાર્યો પૂર્ણ કરવામાં નહીં આવે ત્યાં લગી આ યોજનાના પાણીનો લાભ પૂરેપૂરો મેળવી શકાશે નહીં.

ઉપરોક્ત ૯ એમએએફ નિયમિત પાણી ઉપરાંત વધારાના ૩ એમએએફ પાણીના આયોજનોના અમલીકરણનો તબક્કો પણ પૂર્ણ કરવાનો બાકી રહે છે.

જ્યાં લગી કચ્છનો સવાલ છે ત્યાં લગી ૦.૫ એમએએફ નિયમિત પાણી તથા ૧.૦૦ એમએએફ વધારાના પાણી એટલે કે લગભગ ૩ લાખ હેક્ટર ૧૦ લાખ એકરની જમીન પર આ પાણી પહોંચાડવાના બાકી રહે છે કે જે આવતા વર્ષોમાં શક્ય જલ્દી પૂર્ણ કરવામાં આવે તેવી આશા આપણે રાખી શકીએ.

અભિનંદન

મૂળ ભુજના અને અમદાવાદ રહેતા શ્રીમતી બેલા તથા હર્ષવર્ધન ધોળકિયાના પુત્રી ચિ. દૃષ્ટિને વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ના વર્ષમાં ગુજરાત લો સોસાયટી સંચાલિત એમ.બી.એ.ના ચારેય સેમેસ્ટરમાં પ્રથમ ક્રમાંક મેળવવા બદલ સંસ્થાના ઉપપ્રમુખ અને જાણીતા વરિષ્ઠ કાયદાવિદ શ્રી સુધીરભાઈ નાણાવટીના વરદ્ હસ્તે સુવર્ણ પદક એનાયત કરવામાં આવ્યો છે. ચિ. દૃષ્ટિ હાલે અમદાવાદ ખાતે દેના બેંકની ઝોનલ ઓફિસમાં ઓફિસર તરીકે ફરજ બજાવે છે.

કચ્છના ઉદ્યોગપતિઓને મુખ્યમંત્રીની સલાહ તથા અપીલ

કચ્છના ઉદ્યોગપતિઓ સાથે સીધો સંવાદ કરતા ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી આનંદીબેન પટેલે ઉદ્યોગકારોને એક જરૂરી સલાહ આપી હતી. તો સામાજિક ઉત્તરદાયિત્વ હેઠળ સામાજિક ઉત્થાન માટે મદદરૂપ થવા બે અપીલ કરી હતી. અમદાવાદના કર્ણાવતી ક્લબ ખાતે કચ્છ બિઝનેસ એક્સેલન્ટ એવોર્ડ-૨૦૧૩ના વિતરણ સમારોહમાં આનંદીબેન પટેલની અપીલને ઉદ્યોગકારોએ હકારાત્મક પ્રતિભાવ આપી વિકાસને આગળ ધપાવવા આહ્વાન કર્યું હતું. સમારોહમાં ઉદ્યોગકારોને સંબોધતા આનંદીબેને કહ્યું હતું કે, હજારો કરોડના રોકાણ સાથે ઉદ્યોગો સ્થાપતા ઉદ્યોગપતિઓએ જમીન ખરીદી વેળાએ એ બાબતનું ધ્યાન રાખવું કે, સંબંધિત જમીનમાં ક્યાંય પણ ગૌચર તો નથી આવતી ને? જો ગૌચરની જમીન આવતી હશે, તો આ બાબતે પ્રવર્તમાન સંજોગોમાં કાયદાઓ કડક હોવાની સાથે સુપ્રીમ કોર્ટે પણ ઉપરોક્ત મામલમાં કડકરૂપ અપનાવ્યો છે. ત્યારે સરકાર પણ ઉદ્યોગની કોઈ મદદ કરી શકશે નહીં તેવી તાકીદ કરી હતી. ઉદ્યોગકારોને ગૌચર બાબતે સલાહ આપવાની સામે બે મહત્વની અપીલ પણ મુખ્યમંત્રીએ કરી હતી. ઉદ્યોગકારો સમક્ષ મુખ્યમંત્રીએ કહ્યું હતું કે રાજ્યમાં મહિલાઓના સ્વાસ્થ્ય અને અસામાજિક તત્વોથી બચાવવા માટે ઘરે ઘરે જાજરૂની તાતી જરૂરિયાત છે ત્યારે જો સરકાર પોતાના બજેટ મુજબ ઘરે જાજરૂ બનાવવાની યોજનાને આગળ ધપાવે તો પંદર વર્ષ નીકળી જાય તેમ છે. ત્યારે ઉદ્યોગકારો પોતાના વિસ્તારમાં સામાજિક ઉત્તરદાયિત્વ નિભાવી ઘરે ઘરે જાજરૂ બને તેવા પ્રયાસો કરે એવી અપીલ કરી હતી. આ ઉપરાંત કુપોષણ સામેના જંગમાં રાજ્ય સરકાર વધુ જુસ્સાથી કામગીરી કરી શકે અને દરેક ભૂખ્યા બાળકને

પૂરતું ભોજન આપી શકાય તે દિશામાં પણ ઉદ્યોગકારો આગળ આવે તેમ મુખ્યમંત્રીએ કહ્યું હતું. ફેડરેશન ઓફ કચ્છ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ એસોસિએશન દ્વારા આયોજીત આ એવોર્ડ વિતરણ સમારોહમાં અલગ અલગ કેટેગરીમાં ૧૬ ઉદ્યોગપતિઓને એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા. આ ઉપરાંત કચ્છના પરંપરાગત કલાકારોને પણ એવોર્ડથી મુખ્યમંત્રીના હસ્તે નવાજવામાં આવ્યા હતા. અમદાવાદના આયોજીત આ ભવકાદાર કાર્યક્રમમાં રાજ્યકક્ષાના મંત્રી તારાચંદ છેડા, અદાણી ફાઉન્ડેશનના ચેરમેન પ્રીતિબેન અદાણી, નિરમાના ચેરમેન કરશનભાઈ પટેલ, વેલ્સપન ગ્રુપના ચેરમેન પી. કે. ગોયેંકા, જાણીતા કેમિકલ ઉદ્યોગપતિ રાજુભાઈ શ્રોફ, ઈવેન્ટના ચેરમેન તલકશીભાઈ નંદુ, ફોકિઆના ચેરમેન દીપેશભાઈ શ્રોફ, મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર નિમિષ ફડકે, ધારાસભ્ય પંકજ મહેતા, ધારાસભ્ય રમેશ મહેશ્વરી, કૌશિક પટેલ, વિક્રમ છાંગા સહિત મોટી સંખ્યામાં અગ્રણી ઉદ્યોગપતિઓ તેમજ વેપારીઓ કાર્યક્રમમાં હાજર રહ્યા હતા.

અમદાવાદ સ્થિત કચ્છી ઉદ્યોગપતિઓ સર્વશ્રી શાંતિલાલ ગાલા (નવનીત પબ્લિકેશન), શાંતિલાલ સાવલા (દીપ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ), અરૂણભાઈ પટેલ (સાર્પેક્ષ એન્જનીયરીંગ), નરેન્દ્ર છ. શાહ (ઈન્ડોટેક્સ), હસમુખ ગઢેયા (અંજલી જવેલર્સ) તેમજ શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના પ્રમુખ શ્રી અશોક મહેતા, પૂર્વ પ્રમુખ શ્રી કેલાસદાન ગઢવી વગેરે પણ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના પ્રમુખ તેમજ પૂર્વ પ્રમુખે વિવિધ એવોર્ડ માટે જયુરી તરીકે પણ ફરજ બજાવી હતી.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ-અમદાવાદ : ૨૭મી વાર્ષિક સામાન્ય સભા

શ્રી પ્રતાપ નારાણજી દંડની સમાજના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી તરીકેની વરણી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ-અમદાવાદની વર્ષ ૨૦૧૪-૨૦૧૫ની કારોબારી સમિતિની પ્રથમ મિટીંગ રવિવાર, તા. ૨૭-૭-૨૦૧૪ના રોજ ટ્રસ્ટ મંડળની મિટીંગ બાદ તરતમાં જ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન-પાલડી, અમદાવાદ ખાતે મળેલ હતી કે જેમાં ૨૨ જેટલા સભ્યો ઉપસ્થિત રહેલ હતા. નવા વરાયેલ મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી અને પ્રમુખશ્રી પ્રતાપ નારાણજી દંડના અધ્યક્ષ સ્થાને મળેલ આ મિટીંગમાં સહુપ્રથમ તેઓએ નવા ચૂંટાયેલ સભ્યોને આવકાર આપેલ હતો અને નવા ટ્રસ્ટ મંડળની મળેલ પ્રથમ મિટીંગની વિગતો રજૂ કરેલ હતી. ત્યારબાદ ગત સભાની મિનિટ્સનું વાંચન કરીને તેને સર્વાનુમતે બહાલ રાખવામાં આવેલ હતી. (૧) શ્રી દિનેશ મણીલાલ શાહ (૨) શ્રી દક્ષેશ નવીનચંદ્ર સંઘવીની કો-ઓપ્ટ સભ્યો તરીકે સર્વાનુમતે વરણી કરવામાં આવેલ હતી. ત્યારબાદ નીચે મુજબના હોદ્દાઓની સર્વાનુમતે વરણી કરવામાં આવેલ હતી.

શ્રી મનુભાઈ શાહ - પ્રથમ ઉપપ્રમુખ, શ્રી મણિલાલ કુંવરજી ગોસર - દ્વિતીય ઉપપ્રમુખ, શ્રી કે. આર. શાહ - માનદ્ મંત્રી, શ્રી હસમુખભાઈ ખોડવાલા - સહમંત્રી, શ્રી કે. ડી. શાહ - ખજાનચી, શ્રી રમણીકલાલ કુંવરજી ગોસર - સહખજાનચી

શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના પૂર્વ પ્રમુખ શ્રી યોગેશચંદ્ર માંકડનું નિધન

શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના પૂર્વ પ્રમુખ શ્રી યોગેશચંદ્ર એસ. માંકડનું લાંબી માંદગી બાદ ૮૦ વર્ષની જૈફ વયે તાજેતરમાં દુઃખદ અવસાન થયું.

યોગેશચંદ્ર એસ. માંકડ- સીનીયર એડવોકેટનો જન્મ અને પ્રાથમિક શિક્ષણ ભુજમાં થયેલ. ત્યાર બાદ તેઓએ નાસિક-મહારાષ્ટ્ર ખાતે ગ્રેજ્યુએશન કરીને મુંબઈમાં પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશન અને એલ.એલ.બી. કરેલ અને ત્યાર બાદ બોમ્બે હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરેલ. ત્યારબાદ ૧૯૬૦માં ગુજરાત - મહારાષ્ટ્રનું વિભાજન થતાં અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટની સ્થાપના થવાથી તેઓ અમદાવાદ આવ્યા ને ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. તેઓએ કાયદાનું વિશદ જ્ઞાન અને સરળ અને સાલસ સ્વભાવને કારણે સફળ પ્રેક્ટીસ જમાવી હતી. તેઓએ કચ્છના મોર્ગેજ અને અન્ય વિશિષ્ટ કાયદાઓના જટિલ કેસો સફળતાપૂર્વક ચલાવ્યા હતા અને અનેક મહત્વના જજમેન્ટ કાયદાના જર્નલમાં સ્થાન પામેલ હતા. તેઓએ ૫૦ વર્ષ પ્રેક્ટીસમાં પૂર્ણ કરતા હાઈકોર્ટ તેમનું સન્માન કરેલ તેઓ અમદાવાદ કચ્છી સમાજના સ્થાપક ટ્રસ્ટી હતા અને પ્રમુખ પણ રહેલ હતા. કચ્છી સમાજના અનેક પ્રોજેક્ટમાં સક્રિય ફાળો આપેલ. તેઓએ કચ્છના અનેક પ્રશ્નોને જાહેર હિતની અરજીઓ દ્વારા હાઈકોર્ટમાં પડકારેલ અને તેનો કચ્છની પ્રજાના લાભમાં ચુકાદાઓ મેળવેલ. તેઓ ગુજરાત રાજ્યની ટેલિફોન એડવાઈઝરી કમિટીના સભ્ય પણ રહી ચૂકેલ હતા. તેમના અવસાનથી કચ્છે એક નિષ્ણાંત એડવોકેટ અને હરહંમેશ કચ્છનું હિત જોનાર એક હિતચિંતક ગુમાવેલ છે. શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ તેમજ કચ્છશ્રુતિ પરિવાર સદ્ગતના પવિત્ર આત્માને ચિર શાંતિ અર્પે તેવી પ્રભુ પ્રાર્થના કરે છે.

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદનો દૈનિક અહેવાલ

જુલાઈ-ઓગસ્ટ-૨૦૧૪

- **શુક્રવાર તા. ૧૧-૬-૨૦૧૪ :**
તા. ૯-૭-૨૦૧૪ના વાર્ષિક સ્નેહમિલન, સરસ્વતી સન્માન તથા ધારાસભ્યશ્રીની બહુમાન પ્રસંગના કાર્યક્રમના વિવિધ મહાનુભાવોને આભાર પત્ર લખી આજે મોકલી આપવામાં આવ્યા.
- **શનિવાર તા. ૧૯-૬-૨૦૧૪ :**
રવિવાર તા. ૧૯-૧૦-૨૦૧૪ના ફંડ રેઈઝીંગ કાર્યક્રમના અનુસંધાને વિચારણા કરવામાં આવી. આ બાબતે શ્રી હરિશભાઈ રંગવાલા, શ્રી પરબતભાઈ પટેલ વગેરે સાથે ફોન પર ચર્ચા કરવામાં આવી. કચ્છશ્રુતિના કોમ્પ્યુટર સેટીંગ (ડીટીપી વર્ક) માટે શ્રી ભરતભાઈ ઓઝાએ ભરતભાઈ શાહ સાથે ચર્ચા કરી આ સમયે શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી દિનેશભાઈ મહેતા ઉપસ્થિત રહેલ હતા.
- **શનિવાર તા. ૨૬-૭-૨૦૧૪ :**
આ રોજ શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના તા. ૧૯-૧૦-૨૦૧૪ના ફંડ રેઈઝીંગ કાર્યક્રમના અનુસંધાને શ્રી કેલાસદાન ગઢવી સાથે વિગતે ચર્ચા કરવામાં આવી.
- **રવિવાર તા. ૨૭-૭-૨૦૧૪ :**
સાબરકાંઠાના અગ્રણીઓશ્રી જેઠાભાઈ ખેતાભાઈ પટેલ, શ્રી ખીમજીભાઈ સવદાસભાઈ પટેલ, શ્રી રાજભાઈ ખેતાભાઈ પટેલ, શ્રી રવજીભાઈ અરજણભાઈ પટેલ તથા શ્રી સુરેશકુમાર એસ. પટેલ પધારેલ હતા અને તેઓશ્રીએ ઈંડર, ખેડબ્રહ્મા, વડાલી તથા વિજયનગર તાલુકાના કચ્છી કંપાઓના ફોર્મ ભરાવીને કચ્છશ્રુતિના કંપા વિશેષાંક માટે આપી ગયેલ હતા. સાથે સાથે તેઓશ્રીએ બે લેખ પણ આપેલ હતા.
- **સોમવાર તા. ૨૮-૭-૨૦૧૪ :**
ફોકીઆના કચ્છી ઈન્ડસ્ટ્રીઆલીસ્ટ એવોર્ડ સિલેકશન માટે શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના પૂર્વ પ્રમુખ શ્રી કેલાસદાન ગઢવી આજે આખો દિવસ કંડલા એનર્જી એન્ડ કેમીકલ્સની ઓફિસમાં રહીને જયુરી તરીકે ફરજ બજાવી. શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના હાલના પ્રમુખશ્રી અશોક મહેતાએ પણ સાંજના ૫-૦૦ વાગ્યા બાદ તેઓ સાથે રહી જયુરી તરીકે ફરજ બજાવી. એવોર્ડ સમારંભ રવિવાર તા. ૩-૮-૨૦૧૪ના અમદાવાદ ખાતે યોજવામાં આવનાર છે. જયુરી તરીકે અન્ય મહાનુભાવો પણ ઉપસ્થિત રહેલ હતા.
- **મંગળવાર તા. ૨૯-૭-૨૦૧૪ :**
શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી ભરત ઓઝા તથા શ્રી દિનેશ મહેતાએ શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદની ઓફિસમાં ઉપસ્થિત રહી કચ્છશ્રુતિ, કચ્છશ્રુતિ કંપા વિશેષાંક તથા તા. ૧૯-૧૦-૨૦૧૪ના યોજવામાં આવનાર ફંડ રેઈઝીંગ કાર્યક્રમ અંગે વિવિધ ચર્ચાઓ કરેલ હતી.
- **ગુરુવાર તા. ૩૧-૭-૨૦૧૪ :**
કચ્છની જીવાદોરી સમાન હાલે બંધાઈ રહેલ કચ્છ બ્રાન્ચ કેનાલનું નિરિક્ષણ કરવા ગુરુવાર તા. ૭-૮-૨૦૧૪ના રોજ જવાનું હોવાથી તે અંગે શ્રી મનુભાઈ શાહ, શ્રી હરિશભાઈ રંગવાલા, શ્રી કેલાસદાન ગઢવી, શ્રી જગદીશભાઈ ઠક્કર સાથે વાતચીત કરવામાં આવી. તેઓ પણ આ પ્રવાસમાં સાથે જોડાય તે અંગે ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી. કચ્છી કંપા વિશેષાંકના અનુસંધાને સાબરકાંઠાના શ્રી બચુભાઈ તથા શ્રી રામભાઈને વિગતવાર પત્રો ટાઈપ કરાવી મોકલી આપવામાં આવ્યા.
- **શુક્રવાર તા. ૧-૮-૨૦૧૪ :**
આજે સવારમાં શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી ભરત ઓઝા તથા શ્રી અમીત પટેલે સાઈકોલોજીસ્ટ કમ હીપ્નોટીસ્ટ ડૉ. પ્રશાંત ભીમાણીની તેઓની સેટેલાઈટ ખાતેની ક્લીનીકની મુલાકાત લીધેલ અને તા. ૧૯-૧૦-૨૦૧૪ના ફંડ રેઈઝીંગ કાર્યક્રમમાં તેઓનો શો આપવા માટે તેઓને વિનંતી કરી. આ અંગે શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના ટ્રસ્ટી મંડળ તથા કારોબારી સમિતિની એક સંયુક્ત મિટીંગ બુધવાર તા. ૬-૮-૨૦૧૪ના સાંજના યોજવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ અને આ કાર્યક્રમ અંગે જો આ મિટીંગની અનુમતી મળશે તો હીપ્નોટીઝમ ઉપરનો ૨.૩૦ કલાકનો કાર્યક્રમ રાખવાનું વિચારવામાં આવશે, તેવું નક્કી કરવામાં આવ્યું.
- **શનિવાર તા. ૨-૮-૨૦૧૪ :**
બુધવાર તા. ૨-૮-૨૦૧૪ના રોજ ટ્રસ્ટી મંડળ તથા કારોબારી સમિતિની સંયુક્ત મિટીંગ યોજવાના એજન્ડાના સરક્યુલર સભ્યશ્રીઓને મોકલી આપવામાં આવ્યા.

મહિલા વિશ્વ

• રેખાબેન શુક્લ-અમદાવાદ •

બેકરી આઈટમ

કેક

- ★ કેક બનાવતી વખતે દૂધના બદલે પાણી ભેળવવાથી કેક પોચી બનશે.
- ★ કેક બનાવવાના ટીનમાં વાસણમાં માખણ કે ઘી લગાડવાથી સાથે થોડી કસ્ટર્ડ સુગર ચોપડવાથી કેકનો કલર વધુ બ્રાઉન બનશે.
- ★ કેકના મિશ્રણમાં બે ચમચા એરેટેડ ઠંડુ પાણી નાખવાથી કેક સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ કેકને આઈસિંગ શુગરથી ડેકોરેટ કરતી વખતે આઈસિંગ સુગરમાં થોડો લીંબુનો રસ ભેળવવાથી કેક સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ કેકને બેક કરતી વખતે ઓવનને ૨૦ મિનિટ ઊંચા તાપમાને રાખો અને ત્યારબાદ તાપમાન નીચું લઈ આવો, જેથી કેક ફૂલશે પણ તેમજ બળશે પણ નહીં.
- ★ કેક બનાવતી વખતે તેમાં ચપટીભર મીઠું નાખવાથી કેક સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ કેક બનાવતી વખતે મેંદામાં થોડો કસ્ટર્ડ પાવડર ભેળવવાથી કેકનો સ્વાદ સરસ લાગશે.
- ★ ઓવનમાં સંતરાની છાલને બેક કરી તેનો પાવડર કરવો, કેક બનાવતી વખતે તેમાં આ પાવડર ભેળવવાથી કેકની સુગંધ સરસ લાગશે.
- ★ કેકને સ્પંજ બનાવવા કેકના ઘોળમાં એક લીંબુનો રસ ભેળવી બેકીંગ ડીસમાં મૂકો.
- ★ કેકના મિશ્રણમાં થોડા લીંબુનો રસને ટીપાં નાખવાથી કેક સ્વાદિષ્ટ અને મૂલાયમ બનશે.
- ★ કેકના મિશ્રણમાં થોડા બ્રેડ કમ્લ્સ નાખવાથી કેક વધુ સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ કેક બનાવવાના મેંદાને થોડીવાર તાપમાં સૂકવી ઉપયોગમાં લેવાથી કેક સારી બને છે.

કેક - સ્વાદિષ્ટ - વિશેષ જાણકારી

- ★ કેક કાપતી વખતે ચાકુને સહેજ ભીનું કરો, કેક સરળતાથી કપાશે.

- ★ કેક કે બિસ્કીટનો ચૂરા વધી ગયો હોય તો કસ્ટર્ડ જેલી ભભરાવવાથી જેલીની શોભા વધશે.
- ★ કેક બનાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતો મેંદો સૂકો હોવો જરૂરી છે. મેંદામાં સહેજ થોડો પણ ભેજ રહી ગયો હશે તો કેક બરાબર બનવાની શક્યતા ઘટી જાય છે મેંદામાં રહેલી ભીનાશ હટાવવા મેંદાને તડકામાં સૂકવવો.
- ★ વાસી કેકને તાજી કરવા તેને મોલ્ડમાં મૂકી ૧૦-૧૫ મિનિટ સ્ટીમ કરો.

બિસ્કીટ

- ★ બિસ્કીટ પર બદામ, પિસ્તા કે ચારોળી લગાડતી વખતે બદામ-પિસ્તા-ચારોળીને દૂધમાં બોળીને લગાડશો તો તે ઉખડી જવાનો ભય નહીં રહે.
- ★ ડબ્બામાં બ્લોટીંગ પેપર પાથરી બિસ્કીટ રાખવાથી બિસ્કીટ હવાશે નહીં.
- ★ બિસ્કીટ બનાવતી વખતે મેંદાને ફેણતી વખતે તલના તેલથી મસળો, બિસ્કીટ કરકરા થશે.
- ★ બિસ્કીટને ડબ્બામાં ગોઠવતી વખતે બિસ્કીટના દરેક થર વચ્ચે બ્લોટીંગ પેપર રાખવાથી બિસ્કીટ નરમ નહી પડે.
- ★ તૂટેલા બિસ્કીટ તથા તેના ભૂકકાને ખીરમાં નાખવાથી ખીર સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ વરસાદની મોસમમાં ડબ્બાની અંદર ચારે તરફ બ્લોટીંગ પેપર લગાડી દેવાથી બિસ્કીટને ભેજ નહીં લાગે.

બ્રેડ

- ★ આઈસિંગ બનાવતી વખતે કન્ડેન્સડ મિલ્કનો ઉપયોગ કરવાથી આઈસિંગ મુલાયમ બનશે.
- ★ બ્રેડ સુકાઈ ગઈ હોય તો તેનો ભૂકો કરી રાખી મૂકો, ગ્રેવી બનાવતી વખતે તેમાં એક ચમચો આ ભૂકો નાખવાથી ગ્રેવી ઘાટી બનશે અથવા કટલેશમાં ઉપયોગ કરો.
- ★ બ્રેડની સ્લાઈસની કિનારી કાપવા માટે છરી અથવા

કાતરનો ઉપયોગ વધુ સુવિધાજનક બની રહેશે. તેનાથી કિનારી બરાબર કપાશે.

- ★ સૂકાઈ ગયેલી બ્રેડનો ભૂકો રસાદાર શાકમાં ઉમેરવાથી શાક ઘટ થશે.
- ★ સૂકાઈ ગયેલી બ્રેડને થોડીવાર વરાળ ઉપર રાખવાથી તે ફરી તાજી થશે.
- ★ બ્રેડ પકોડા બનાવતી વખતે ચણાના લોટમાં બોળતા પહેલાં તેના પર દહીંનું પાતળું લેયર કરો અને પછી ચણાના લોટમાં બોળીને તળવાથી પકોડા તેલ ઓછું પીશે.

સેન્ડવીચ

- ★ વધેલી ચટણી સેન્ડવીચને પ્લાસ્ટિકની થેલીમાં રાખીને રેફ્રિજરેટરમાં મૂકો અને બીજા દિવસે ચણાના લોટમાં મીઠું, મરચું, હળદર, તેલ નાખી વેસણ બનાવી સેન્ડવીચ બોળીને તેલમાં તળીને ખાઓ.
- ★ સેન્ડવીચ બનાવવા માટેની ચટણી વાટતી વખતે તેમાં બાફેલું બટાકું છૂંદીને તથા એક ચમચી માખણ

નાખવાથી સેન્ડવીચ બનાવ્યા પછી પાઉં નરમ થવાની ફરિયાદ નહીં રહે.

પાઉં

- ★ પાઉંને નરમ તાજા રાખવા પાઉંની સાથે સફરજન રાખો.
- ★ પાઉં સૂકાઈ ગયા હોય તો તેને બરાબર મસળી તેનો ભૂક્કો કરી હવાયુસ્ત ડબ્બા-બરણીમાં ભરી દો અને જરૂરત પડે તેને રસાદાર શાકમાં ભેળવવાથી રસો ઘટી થશે.
- ★ વધેલા પાઉંના ટૂકડાને તડકામાં સૂકવી મિક્સરમાં ભૂક્કો કરી હવાયુસ્ત ડબ્બામાં ભરી દો અને જરૂરત પડે તેનો બ્રેડ ક્સ તરીકે ઉપયોગ કરો.
- ★ પાઉં વધી ગયા હોય તો તેમને તાજા રાખવા એક મોટું બટાકું લઈ તેને ધોઈને સૂકવી દો અને પાઉં સાથે રાખી દો.
- ★ રાંધતી વખતે બ્રેડમાંથી ટોસ્ટ બનાવતી વખતે બ્રેડની જાડી સ્લાઈસ પસંદ કરો. પાતળી સ્લાઈસ કરતા જાડી સ્લાઈસમાં વધારે પોષક તત્વો હોય છે.

પ્રતિભાવ

— શ્રી વિનુભાઈ ગજજરના દુઃખદ અવસાનના સમાચાર ‘કચ્છશ્રુતિ’ દ્વારા જાણી એક અંગત મિત્ર ગુમાવ્યાની દુઃખદ લાગણી થઈ. તેમનો પ્રથમ પરિચય ૧૯૭૬-૭૭માં મહેસાણામાં, જ્યાં મારે પ્રમોશન પછી ખેતીવાડી તેમજ આખરી બ્રાન્ચની ટ્રેઈનીંગ લેવાની હતી. કચ્છીઓને પ્રેમથી શોધતા ફરે તેવા શ્રી વિનુભાઈ અને તેમના મિત્રો જેમાં ખાસ કરીને જેઠીભાઈ જે પશુસંવર્ધન ખાતામાં તેમજ અંતાણી સાહેબ જે કદાચ એપ્લોયમેન્ટ એક્યેન્જમાં હતા, તેમણે મને રાજમહેલમાં આવેલ મારી ઓફીસમાંથી શોધી કાઢ્યો, અને પછી શરૂ થયો કુટુંબો સાથે વારાફરતી એક બીજાને ઘેર જવાનો સંબંધ, જે ફરી અમે રાજકોટમાં ભેગા થયા ત્યારે તાજો થયો, વિસ્તર્યો અને છેલ્લે ભુજમાં તેમના પત્ની શ્રીમતી દમયંતીબેનના અવસાન નિમિત્તે જવાનું થયું. ત્યારે તેમના પરિવારના સભ્યોને પણ ફરી એક વખત મળીને આશ્વાસનના બે શબ્દો બોલાયા ત્યાં સુધી અને ત્યારબાદ એકાદ બે વખત ફોન ઉપર મળ્યા ત્યાં સુધી ચાલુ રહ્યો. સદ્ગતના આત્માની શાંતિ માટે એક મૌન પ્રાર્થના .. ઠું શાંતિ.. શાંતિ.. શાંતિ.. — તુલસીદાસ કંસારા

— કચ્છશ્રુતિનો અંક નિયમિત વાંચું છું. વિવિધ વાચન સામગ્રીના રસથાળ જેવો અંક મનભાવતા ભોજન જેવો લાગે છે. કચ્છશ્રુતિમાં પ્રસિદ્ધ થતા વિવિધ વિભાગો અંકને સમૃદ્ધ બનાવે છે. અંકના તંત્રીશ્રી ભરતભાઈ ઓઝાની ઊંડી સૂઝથી અંકનું વાચન પસંદ પડે છે. વિટામીન્સ વિશેના ભાઈશ્રી દિલીપભાઈ વૈષ્ણવના લેખથી ઘણી જાણકારી મળે છે તો ‘કલરવ’ વિભાગ સંભાળતા ભાઈશ્રી દિનેશભાઈ માંકડનું સંપાદન માત્ર બાળકોના જ્ઞાન પુરતું સિમિત ન રહેતા મોટાઓને પણ સારી વિવિધ સામગ્રી પીરસી જાય છે. ‘કચ્છશ્રુતિ’ ને શુભેચ્છા સાથે વૈવિધ્યસભર અંક માટે ધન્યવાદ.

— બિપીન ધોળકિયા, નિવૃત્ત આસી. ડાયરેક્ટર આકાશવાણી-ભુજ

— અષાઢી બીજ વિશેષાંક સ-રસ રહ્યો. મહેશભાઈ સોલંકી - બેનામનો લેખ જેમાં કચ્છી ભાષાની ગ્રામોફોન રેકર્ડ ગમી. આ રેકર્ડ જેમની પાસે હોય તેમણે પ્રકાશમાં લાવવી જોઈએ. વળી ૭ ભાષામાં આ ગીત અનુવાદિત થયું છે. તે પણ પ્રકાશમાં આવે તેવું ઈચ્છીએ. ‘કચ્છડો કામણગારો’ સચિત્ર લેખ સારા આવે છે. — કિરણ અંજારિયા - ભુજ

કલરવ

• દિનેશ માંકડ •

ટોક વિથ ટાબરિયા

કેમ છો, ટાબરિયાઓ ? વરસાદમાં નાઠાં તો છો ને ? ચૂકી ગયા હોય તો, હવે જે આવે તે વરસાદમાં નહાજો ! દોસ્તો, ઓગષ્ટ મહિનો આવે એટલે દેશપ્રેમની વાતો આવે. અનેક શહીદોએ જીવન ગૂમાવ્યા, ને આપણને આઝાદી મળી. એમણે તો વતનપ્રેમ માટે જાન આપી, આપણે રાષ્ટ્રપ્રેમ કેમ વ્યક્ત કરવો, તેવું કોઈ પૂછે તો ? મમ્મી માટેનો પ્રેમ કેમ વ્યક્ત થાય ? મમ્મીને ગમતા કામ અને પપ્પાને ગમતા વર્તન કરીને, બરાબર ! તે જ રીતે દેશપ્રેમ માટે પણ દેશને - ભારત માતાને ગમતા કામ, ક્યા કામ ? દેશની ઊર્જા, પાણી, ખનીજોને તમામ એવી વસ્તુ જેની કિંમત ચૂકવીએ છીએ. તેનો નાનો સરખો પણ બગાડ ન કરીએ. તમે પૂછશો, કે એ કામ અમે કેમ કરી શકીએ ? જુઓ, બ્રશ કરો ત્યારે નળ ધીમો રાખીને, જે રૂમમાં ઘરના સભ્યો બેઠા ન હોય તે રૂમના વીજળી ગોળા પંખા બંધ કરીને, જમતી વખતે એક દાણો પણ થાળીમાં રહેવા ન દઈએ, વગર કારણે પેટ્રોલ ન વેડફીએ. ને હા, તમારી પોતાની બધી વસ્તુઓ પૂરેપૂરી વાપરી ને જ કિંમત વસૂલ કરો. આ બધી વાતમાં તમારી જરૂર દેશપ્રેમ જ છે. જો જો તમે મોટા થયો, ત્યારે ભારતમાતા તમારા પર કેવા આશીર્વાદ વરસાવે છે. રિએ છે !

ગૌરવ ગાથા

આપણે કચ્છી સપૂત શ્યામજી કૃષ્ણ વર્માની વાત અગાઉ કરી છે. કચ્છી માડુ યુસુફ મહેરઅલી એ પણ દેશને સ્વતંત્રતા અપાવવામાં મોટું યોગદાન આપ્યું છે. સમાજવાદી વિચાર ધરાવતા યુસુફ મહેરઅલી આઝાદીની લડત દરમ્યાન આઠ વખત જેલમાં ગયા, અને તેમની લોકપ્રિયતા તો એટલી છે તેઓ લાહોર જેલમાં હોવા છતાં મુંબઈમાં નગરપતિ (મેયર) તરીકે ચૂંટાયેલા ! મુંબઈના તમામ વ્યાપારી મંડળોને સાથે રાખીને તેમણે અંગ્રેજોને હુંફાવવામાં સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામને પૂરકબળ આપ્યું. ભુજમાં મહેરઅલી ટોક તેમની સ્મૃતિમાં છે જ, અને મુંબઈમાં યુસુફ મહેરઅલી સેન્ટર અનેકવિધ સામાજિક કાર્યો દ્વારા તેમની સમર્પિત દેશ સેવાને ચાલુ રાખે છે.

નાની વાત - મોટો બોધ

એનું નામ તો સુવદન, પણ જ્યારે તે બોલે, ત્યારે સહુ તેનાથી દૂર ભાગે, કારણકે તેને ખરાબ શબ્દો અને ગાળ બોલવાની ખૂબ જ ખરાબ ટેવ, કોઈની સાથે, વાત કરવી હોય તો પણ વચ્ચે વચ્ચે બે-ચાર અપશબ્દો આવી જાય. ખોટીગાળો આપીને કોઈને પણ વિના કારણ કોઈને ગુસ્સે કરવાની તેને મજા આવતી. શાળામાં પણ તે પોતાના જેવા ગંદા મિત્રો શોધીને સામ્રાજ્ય ચલાવતો.

એક દિવસ, તેણે શાળાની સામે એક સાધુ મહારાજને બેઠેલા જોયા તેણે સાધુને એક-બે અપશબ્દ કહ્યાં. સાધુ કશું જ ન બોલ્યા, એટલે સુવદન ચગ્યો. વધુ બે ચાર અપશબ્દો જોરથી બોલવા લાગ્યો, તોયે સાધુ મહારાજ ચૂપ બેસી રહ્યા. પછી તો તેણે ગાળોનો વરસાદ વરસાવાનો શરૂ કર્યો. સાધુ તો શાંત જ રહ્યા. હવે પાસે ઊભેલા છોકરાથી ન રહેવાયું. તેણે સાધુજીને કહ્યું, ‘આ છોકરો તમને આટલી ગાળો આપે છે, ને તમે કેમ કશો પ્રતિકાર કરતા નથી ?’ સાધુ મહારાજે ઉત્તર આપ્યો, ‘એ મને ગાળો આપે છે, પણ મેં ક્યાં એ ગાળો લીધી છે ? એ તો બધી એની પાસે જ રહી ગઈ છે !’ છોકરાએ ફરી પૂછ્યું, ‘તે તેના મોઢામાંથી આટલા બધા બેફામ અપશબ્દો કાઢ્યા જ કરે છે છતાં તમે સાવ શાંત બેસી રહો છો ?’ સાધુ મહારાજે સ્વસ્થ ચિત્તે ઉત્તર આપ્યો, ‘તેના અપશબ્દોથી તો તેનું મોઢું ગંધાયું છે. મને કશું જ નુકશાન થતું નથી. તે તો કોઈ ગાળો ચોંટી જ નથી. કોઈની પાસેથી કશું લઈએ નહીં તો તે તેની પાસે જ રહે ને !’

સુવદન પાસે ઊભા રહીને આ સાંભળતો હતો તે વિચારતો હતો, સાધુ મહારાજ સાચું જ કહી રહ્યા છે. અત્યાર સુધી મેં મારા મોંએથી કેટલું બધું ગંદુ બોલીને મારા મોંને મારી વાણીને કેટલી અપવિત્ર કરી છે ? નુકશાન તો મને જ થયું ને ? તે દોડતો સાધુ મહારાજના પગમાં પડ્યો. ને રડવા લાગ્યો. સાધુજીએ તેને બેઠો કરી વહાલથી કહ્યું, તને તારી ભૂલ સમજાઈ એટલે ભગવાન તારી અત્યાર સુધીની બધી ભૂલ માફ કરી દેશે. પણ એક શરતે કે હવે પછી કદી કોઈને અપશબ્દ કે ગાળ નહીં બોલે, વાણી તો સાક્ષાત્ સરસ્વતી દેવી છે તેને કદી અપવિત્ર ન કરાય ! સુવદનમાં આવેલા અચાનક પરિવર્તનથી શાળામાં સહુ રાજ થયા.

Health is Wealth

તમે સૂર્યનમસ્કારનું નામ તો સાંભળ્યું જ છે. કેટલાક મિત્રો, કરતા પણ હશે, ખરેખર તો, તમામ વયના લોકોએ સૂર્યનમસ્કાર કરવા જ જોઈએ. સૂર્યનમસ્કારમાં નામ ભલે સૂર્યનું હોય. કારણકે આપણો જીવનદાતા છે. હકીકતમાં શરીરના તમામ અવયવોની યોગ્ય પ્રકારની કસરત જ છે. મિત્રો, ખાસ વાત એ છે કે તમારી સહુની જીવનશૈલી - 'Life Style' એવી છે કે શરીરના બધા જ અવયવોને યોગ્ય રીતે વ્યાયામ મળતો જ નથી. એટલે એક વખત નિયમીત રીતે સૂર્યનમસ્કાર (પ્રારંભમાં થાય એટલા અને પછી બાર) શરૂ કરી દો. પછી જુઓ તમારામાં કેટલી તાજગી આવે છે, ને કેટલી યાદશક્તિ વધે છે. Now start from today ! promise ? - and All the best.

શું તમે જાણો છો ?

બધે જ રાષ્ટ્રપ્રેમની વાત જ આવે છે. દરેક દેશને ખોતાના રાષ્ટ્રીય પ્રતિકો હોય તેમ આપણા ભારતદેશના રાષ્ટ્રીય પ્રતિકો વિશે પણ જાણી લો.

(૧) રાષ્ટ્રધ્વજ - આપણા તિરંગાની પ્રથમ ડિઝાઈન તો મેડમ કામા એ આપી. તેમાં થોડા સુધારા બાદ ૨૨મી જુલાઈ ૧૯૪૭ના રોજ બંધારણ સભાએ હાલના રાષ્ટ્રધ્વજને મંજૂરી આપી. કેસરી, સફેદ અને લીલો રંગ - શૌર્ય, શાંતિ અને હરિયાળી સૂચવે છે. વચ્ચે ચોવીસ લીટીવાળું ભૂરા રંગનું અશોકચક્ર સમ્રાટ અશોકે બંધાવેલ અશોકસ્તંભમાંથી લેવામાં આવેલ છે. (૨) રાષ્ટ્રીય ચિહ્ન - મુદ્રા - ૨૨મી જુલાઈ, ૧૯૪૭ના રોજ આપણું રાષ્ટ્રીય ચિહ્ન - મુદ્રા પણ નિશ્ચિત થયું. વારાણસી નજીકના સારનાથના સિંહ સ્તંભમાંથી લેવાયેલ છે. ચોરસ સ્તંભ પર ચાર સિંહ (ત્રણ નહીં ચાર) તેની નીચે વચ્ચે ધર્મચક્ર - ડાબી બાજુ ઘોડાની અને જમણી બાજુ બળદની આકૃતિ છે.

(૩) રાષ્ટ્રગીત - કવિવર રવિન્દ્રનાથ ટાગોર રચિત 'જનગણમન' ને ૨૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ના રોજ રાષ્ટ્રગીત તરીકે ઘોષિત કરાયું.

(૪) રાષ્ટ્રીય પક્ષી - મોર

(૫) રાષ્ટ્રીય પ્રાણી - વાઘ

(૬) રાષ્ટ્રીય ફૂલ - કમળ

મગજ કસો, નહીં તો ખસો.

મિત્રો, આ વખતથી જવાબ મોકલનાર નામ પછીના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થશે એટલે ખબર પડે કે કેટલા બાળકો

ખરેખર મગજ કસે છે ! તમે તો કસો છો ને ? જવાબ - ફોન, પોસ્ટકાર્ડ કે ઈમેઈલથી કે SMS થી મોકલી શકો છો.

(૧) એવી ચાર આંકડાથી કઈ સંખ્યા છે કે જેને ૯ (નવ) વડે ગુણતા આંકડા ઉલટી જાય ? (અબકડ હોય તો ડકબઅ)

(૨) એવી નાનામાં નાની કઈ સંખ્યા છે કે જેને ૧૦ વડે ભાગતા (નવ) શેષ વધે, ૯ (નવ) વડે ભાગતા ૮ (આઠ) શેષ વધે, ને તે જ રીતે ૨ (બે) વડે ભાગતા ૧ (એક) શેષ વધે.

(૩) ૦ થી ૯ (નવ)નો ઉપયોગ કરી તમે પરિણામ ૧ (એક) લાવી શકશો ?

(૪) - L, O, G, I, C માટે ક્યા આંકડા મૂકીએ તો સમીકરણ સાચું પડે ? (L + O + G + I + C) ની ત્રણ ઘાત.

(૫) બગડા અને સરવાળા તથા બાદબાકીની નિશાનીનો ઉપયોગ કરી પરિણામ શૂન્ય આવે.

— ઈન્દ્રવદન એચ. અંતાણી

એક ગણિત ગમ્મત : $૧૫૨૨૦૭ \times ૭૩ = ૧૧૧ ૧૧૧ ૧૧$ (આઠ એકડા) આવે એ જ રીતે $૧૫૨૨૦૭ \times ૭૩ \times ૨ = ૨૨૨ ૨૨૨ ૨૨$ (આઠ બગડા) અને પછી તમે વિચારો...

ડૉ. બી. એચ. હાથી-ગાંધીનગર

હસ્યા તો ફસ્યા

● 'ઊંઘ કેમ નથી આવતી ?' કાલે મારા સાહેબે ઠપકો આપ્યો, અને ચેતવણી આપી છે.

તેના વિચારમાં ઊંઘ નથી આવતી ? શા માટે ઠપકો આપેલો ?

ઓફિસમાં મને ઊંઘવાની ટેવ છે ને એટલે !

● નોકર : શેઠજી, અહીં કામ કરતા મને વીસ વર્ષ થયા, તો બઢતી મળવી જોઈએ,

શેઠ : સારું કાલથી તમને 'આપ' કહેવામાં આવશે.

● સેલ્સમેન : (શેરીમાં રમતા બાળકને) : દોસ્ત, તારી મમ્મી ઘેર છે ?

બાળક : 'હા, છે ને'

સેલ્સમેને પાસેના ઘરનો દરવાજો ખખડાવ્યો. ઘણા વખત સુધી કોઈ જવાબ ન મળ્યો એટલે તેણે, બાળકને પૂછ્યું કે 'કેમ તારી મમ્મી દરવાજો કેમ નથી ખોલતા ?

બાળક : તમે ખખડાવો છો એ કંઈ મારું ઘર નથી !!

કચ્છશ્રુતિ ૩૧

ઓગષ્ટ-૨૦૧૪

વતનના વાવડ

• સંકલીત •

લંડનની ૧૦૦ બસ ઉપર 'સ્વામી બાપા'ના હોર્ડિંગ્સ

૧૫૦ કરોડના માતબર ખર્ચે સર્જિત વિશ્વના સૌ પ્રથમ ઈકો મંદિર ઉદ્ઘાટનનો મહોત્સવ આગામી ૧૭-૮-૨૦૧૪થી લંડન ખાતે સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન દ્વારા ભવ્ય રીતે ઉજવાશે. તેના પ્રચાર-પ્રસાર સહિત અનેકવિધ તૈયારીઓ પરાકાષ્ટા ધારણ કરી રહી છે. લંડનના ખ્યાતનામ પબ્લિક ટ્રાન્સપોર્ટની ૧૦૦ જેટલી બસો ઉપર ગ્રાન્ડ ઓપનિંગના બેનર લાગતા હિન્દુ વૈદિક સનાતન સંસ્કૃતિનો સંદેશો પહોંચી રહ્યો છે. બ્રિટીશ રાણી, વડાપ્રધાન, સ્થાનીય એમ.પી.ને આમંત્રણ અપાયા છે. જગવિખ્યાત ટ્યુબ ટ્રેન, બસ સ્ટેશન, શોપિંગ સેન્ટર તમે લંડનમાં ગમે ત્યાં જાઓ દિવસમાં એક વાર તમને કિંગ્સબરી સ્વામિનારાયણ મંદિર ઉદ્ઘાટન મહોત્સવનો સંદેશ અચૂક વાંચવા મળે. જુદી જુદી જગ્યાએ ૧૨૫ હોર્ડિંગ્સ લગાડાયા છે. આવા મસમોટા મહોત્સવની આનુષંગિક તૈયારીઓ કચ્છ, કેન્ચા, યુકે. અને અમેરિકામાં સમાંતર ચાલી રહી છે. મહોત્સવ અને મંદિરના પ્રેરક આચાર્ય પુરુષોત્તમપ્રિયદાસજી મહારાજની પ્રેરણા, પીઠબળ અને માર્ગદર્શનથી ઐતિહાસિક તૈયારીઓ મંડાઈ છે. ૩૦૦ સ્વયંસેવકો દિનરાત મંદિર સંકુલને સજાવી રહ્યા છે. મંદિરના ટ્રસ્ટી મહેશભાઈ વરસાણીએ લંડનથી આપેલી માહિતી અનુસાર બાંધકામ ફિનિશીંગ, નગરયાત્રા, સ્થાનોની તૈયારી, ઠાકોરજીના થાળ, અન્નકૂટ, રાત્રિ સત્સંગ, નૃત્યના કાર્યક્રમો, રસોડું, પાર્કિંગ, મંચ, કથાવાર્તા, યજ્ઞ અનુષ્ઠાન સહિતની મોટી તૈયારીઓને આખરી ઓપ આપવા બોલ્ટન, અમેરિકા, આફ્રિકા અને કચ્છથી હરિભક્તોનું આગમન થઈ રહ્યું છે. યુવક-યુવતીઓની સામલેગીરી સવિશેષ છે. બાળકો પણ પરોવાયા છે. બે એકરનું સંકુલ અને કિંગ્સબરી પાર્ક શણગારાઈ રહ્યો છે. તા. ૧૭-૮-૨૦૧૪ના સેન્ટ્રલ લંડનમાં શોભાયાત્રા સાથે ઉત્સવનું મંગળાચરણ થશે.

ભુજિયાના મેળામાં રાજ પરંપરા પ્રમાણે ભુજંગદેવનું પૂજન

ભુજની ઓળખ સમા ભુજિયા ડુંગર પર આવેલા ભુજંગદાદાના મંદિરે રાજાશાહીની પરંપરા મુજબ દરવર્ષે શ્રાવણ સુદ-પના પૂજન અને મેળો યોજાય છે. તે રીતે ભરાયેલા મેળામાં લોકમેદની ઉમટી હતી. આ સાથે જિલ્લા મથકે શ્રાવણી મેળાનો આરંભ થયો હતો.

નાગપંચમીના પૂજન અને મેળાની પરંપરાને કચ્છના રાજ પરિવારે છેલ્લા ૬૬ વર્ષથી જાળવી રાખી છે. તાજેતરમાં મહારાવ પ્રાગમલજી ત્રીજાની તબિયત નાદુરસ્ત હોવાના કારણે તેમના હુકમથી વિંઝાણ જાગીરના વડીલ અને ઇતિહાસ પરિષદના પ્રમુખ અને કચ્છ રાજપૂત ક્ષત્રિય સભાના ઉપપ્રમુખ સાવજસિંહ જાડેજાના હસ્તે પૂજન અર્ચન કરાયા હતા.

આહીરપટ્ટીના યુવાનો 'વોટ્સ એપ'થી એકતાના વૃક્ષો વાવે છે.

પરિશ્રમ, નિષ્ઠા પ્રમાણિકતા અને ખુમારીના આ પંથકની આંખો હવે વરસાદ માટે આકાશ તરફ મીટ માંડી છે. ખેતીવાડીમાં મીઠા પાણીના અછત, મજૂરોની તંગી અને ટ્રાન્સપોર્ટ ઉદ્યોગમાં મોંઘવારી, ટોલટેક્ષ યોગ્ય વળતરનો અભાવ જેવા પાસોએએ આ પંથકને ચિંતામાં મૂકી દીધો છે. સામાજિક કારણોસર પણ સમસ્યાઓ ઊભી થઈ રહી છે, વધી રહી છે.

રાયધણપર પંથક ઉપર સરેરાશ એક નજર કરીએ તો વનવગડામાં ખેતરો ખેડવાનું ખેતરના શેઠા સફાઈ કરવાનું કાર્ય પૂરજોશમાં હોવાથી વહેલી પરોઢથી જ સીમડાઓમાં ચહલ-પહલ વધી છે. વરસાદ ખેંચાયો હોવાથી સ્વાભાવિક રીતે જ પશુધન માટે ઘાસચારાની તંગી વચ્ચે ડુંગર અને વગડામાં રહેલું ઘાસ લેવા માટે મહિલાઓ વહેલી સવારથી જ વગડો ખૂંદતી જોવા મળે છે, ખેતીમાં વળતર નથી અને ટ્રાન્સપોર્ટ ઉદ્યોગમાં કસ નથી તેથી જ આ પંથકના ધંધાર્થીઓને માનસિક કળતર છે કે જો કે ગામડે ગામડે સરહદ ડેરીના માધ્યમથી દૂધના પોષણક્ષમ ભાવના કારણે આ પંથકનું આર્થિક ચિત્ર કંઈક અંશે જરૂરથી ઠીક ઠીક ચાલ્યું આવે છે. હાથવણાટ કે અન્ય હસ્તકલાના કારીગરોને પણ વૈશ્વિક મંદી, મોંઘવારી જેવી બાબતો

કચ્છશ્રુતિ ૩૨

ઓગષ્ટ-૨૦૧૪

મૂઝવે છે છતાં આ પંથકના કારીગરો પોતાના આ પરંપરાગત વ્યવસાયને ટકાવી બેઠા છે. હવે વાત કરીએ આ પંથકના સામાજિક રિવાજો અસર-પસરની અંટશો વર્તમાન યુવા પેઢીને પણ બાંધી રાખે છે. વીતી ગયેલા ભૂતકાળને અને થઈ ગયેલી ભૂલોને ભૂલી માફી આપવાની અને માફી માગવાની આજના સમયની માંગ છે અને તો જ પ્રગતિકારક ભવિષ્ય મળશે. યુવાધનનો માર્ગ અકસ્માતમાં અને વ્યસનમાં ચિંતાજનક રીતે આ પંથકમાંથી ભોગ લેવાઈ રહ્યો છે. છતાં કોઈનું લોહી ઉકળતું નથી તે પણ ચિંતા છે. બહોળો મિત્રવર્ગ ધરાવનાર મમુઆરાના આશાસ્પદ યુવાનની પ્રથમ પુણ્યતિથિ આવી રહી છે ત્યારે યુવાનવયે યુવાધનની વિદાયનું પ્રમાણ અટકે તેવી જાગૃતિ માટે પણ મનોમંથન શિબિરની તાતી જરૂર છે.

આ પંથકમાં વોટ્સએપના માધ્યમથી ઘણા બધા સામાજિક શ્રુપ કાર્યરત થયા છે. જેનાથી માહિતી સંપર્કસૂત્રનું આદાન-પ્રદાન ઝડપી બન્યું છે. સાથે સાથે દેશ વિદેશના સંપર્કો વધતાં સામાજિક સંસ્કૃતિ, રોજગારીની તકો, સમસ્યાઓ અને અન્ય બાબતોથી આ પંથકના યુવાનો માહિતગાર થઈ રહ્યા છે. સામાજિક સંબંધોની નવી ભાષા, નવી રીતભાત અને નવી દુનિયાથી વાકેફ પણ થઈ રહ્યા છે. અમે એક ડાળના પંખી, ગામ જો ચોરો જેના નામ સાથેના ઘણા બધા વોટ્સએપમાં સોશિયલ શ્રુપ યુવાધનને હકારાત્મક દિશામાં જકડી રાખવા લાગ્યા છે.

તો વળી આહિર નવ નિર્માણ સેના જેના સોશિયલ શ્રુપ તબીબી સારવાર માટે પણ ખૂબ જ સંતોષકારક કામ કરી રહ્યા છે. હવે વાત વોટ્સએપના અવળી બાજુની તો યુવાધનની શક્તિ અને સમય વધુ પડતો તેમાં પસાર થઈ રહ્યો છે. મુઘાવસ્થા વોટ્સએપના માધ્યમથી ઝડપથી નજીક આવી રહી છે. ગંભીર કિસ્સાઓ બની રહ્યા છે અનેકની જીવન અને કારકિર્દી બરબાદ થવા જઈ રહી છે.

આ પંથકની થોડી સમસ્યાઓનો સરવાળો માંડીએ તો પીવાનું પાણી મોળું અને દૂષિત હોવું એ આ વિસ્તારની જાણે કે હવ સરેરાશ સમસ્યા થઈ ગઈ છે. નાના વરનોરા, રાયધણપરમાં પીવા માટેનું પાણી એકદમ ડહોળું અને ક્ષારયુક્ત આવે છે. સુમરાસર વાડી વિસ્તાર, ઢોરી વાડી વિસ્તાર વગેરેને પીવાના મીઠા પાણીનો જથ્થો દૂર સુધી ભરવા જવો પડે છે. ત્રાયા ગામની સડક તૂટીને સાવ જર્જરિત થઈ ગઈ છે. મોટા વરનોરાની સડક બનવાનું ચાલું છે. પરંતુ સમયસર કામ પૂર્ણ નહિ થાય તો ચોમાસામાં થયેલું કામ ધોવાઈ જવાની શક્યતા છે. નાગરો ખારી નદી નજીક વીજ થાંભલા પડું પડું થઈ રહ્યા છે. હબાય તરફથી રેતી ભરીને ભુજ આવ-જા કરતા ડમ્પરો પૂરવેગે પસાર થતા હોવાથી ગમે ત્યારે અકસ્માત સર્જે તેવી ભીતિ લોકોને ચિંતામાં મૂકે છે. આજે હવે એક સામાજિક સમસ્યા ઉપર પણ થોડો અંગૂલી નિર્દેશ કરવાનું જરૂરી જણાય છે. માનસિક હતાશા અને આપઘાત જેવા કિસ્સાઓ વધી રહ્યા છે. દરેક કિસ્સામાં હતાશાથી નશાનો ઉપયોગ પણ આહીરપટ્ટીના ગામડાઓમાં વધવા લાગ્યો છે. લગ્ન સંબંધ વિચ્છેદ, ગૃહકંકાશ, બેરોજગારી, આર્થિક અછત જેવી સામાજિક સમસ્યાઓ વધુ કારણભૂત દેખાય છે. ચોમાસું ઋતુમાં વળી પાછા સીમ, સીમાડા, ખેતર, ગૌચર, ચરિયાણ શેઠા જેવા મુદ્દા ઝઘડાના કારણોમાં વધુ ઉમેરો ન કરે તેની તકેદારી પણ જરૂરી છે.

અમદાવાદ ખાતેના કાર્યક્રમમાં કચ્છની લોહાણા સમિતિને એવોર્ડનું વિતરણ

તાજેતરમાં અખિલ ગુજરાત લોહાણા સમાજ દ્વારા મહિલા સશક્તિકરણની ઉજવણીના અનુસંધાને વિશિષ્ટ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત સમાજની મહિલાઓને નવાજવા માટે ‘નારી શક્તિના ઓવારણા’ કાર્યક્રમ યોજાયો હતો.

અખિલ ગુજરાત મહિલા સમિતિના પ્રમુખ જ્યોતિબેન ઠક્કર દ્વારા અપાયેલા સમાજ તથા મહિલાઓના વિકાસ માટે વિવિધ કાર્યક્રમો કચ્છ મહિલા સમિતિની બહેનોએ આયોજનબદ્ધ સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ કર્યા હતા જેવા કે મહિલા સંમેલન, ટેલેન્ટ શો, વિવિધ આરોગ્યલક્ષી કેમ્પ, નિબંધ સ્પર્ધા, પરિસંવાદો, પ્રસૂતા તથા નવજાત બાળકોને વિવિધ વસ્તુનું વિતરણ, વૃદ્ધાશ્રમની મુલાકાત વગેરે યોજ્યા હતા. જે માટે અમદાવાદમાં ટાગોર હોલ ખાતેના કાર્યક્રમમાં કચ્છ મહિલા સમિતિને એવોર્ડ અર્પણ થયો હતો. સમિતિના પ્રમુખ સુશીલાબેન આચાર્ય, મંત્રી પ્રીતિ ઠક્કર, મીતાબેન પલણ, ઉપપ્રમુખ ગીતાબેન કે. ઠક્કર, સહમંત્રી પંકજબેન રામાણી, કુસુમ માણેક, લતાબેન તથા કમળાબેન ઠક્કર, ઉષાબેન ઠક્કર, જ્યોતિ કોઠારી, આશા કેશરિયા, જ્યોતી પવામી, રંજન ચંદે, કોકિલાબેન, વંદનાબેન, ગીતા રૂપારેલ, દિપ્સા આચાર્ય, મોના કોઠારી, અનિતા કોઠારી, રૂક્મણીબેન, ચંદ્રિકાબેન, મધુબેન વગેરે બહેનોએ એવોર્ડ સ્વીકાર્યો હતો. પૂજા ઘેલાણી, અનિતા દક્ષિણી, શ્રદ્ધા ઠક્કર, જયશ્રી દાવડા, જયાબેન ઠક્કર, જ્યોત્સના ઠક્કરે સહકાર આપ્યો હતો. જેમાં ગુજરાત રાજ્યના ઉચ્ચ ટેકનિકલ શિક્ષણ વિભાગના રાજ્યમંત્રી વસુબેન ત્રિવેદી વગેરે મંચસ્થ રહ્યા હતા. બહેનો દ્વારા રોજગારલક્ષી પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત બે બહેનોને સિલાઈ મશીન અર્પણ કરવા બદલ પણ દાતા તથા સમિતિની બહેનોને બિરદાવાઈ હતી.

શબ્દશોધ-૨૮

● પ્રદીપ જોશી-આદિપુર ●

ઊભી ચાવી

૧. પંજાબની એક જાણીતી નદી (૪)
૨. ભાંગના છોડની કળીઓ (૨)
૩. આંખ, ચક્ષુ (૩)
૪. એક દારૂ (૨)
૫. સૌરાષ્ટ્રનું એક કેન્દ્રવર્તી શહેર (૪)
૭. કાયરપણું (૪)
૮. ચક્રડી લેતું, ગોળ ગોળ ફરતું, એકદમ, જલદી (૪)
૧૧. હેતુ, ઉદ્દેશ (૩)
૧૨. પલંગ વગેરેમાં ભરાતી સૂતરની પાટી (૩)
૧૭. જગ્યાને હિંદીમાં શું કહેવાય ? (૩)
૧૯. ... કા મહિના, પવન કરે શોર - એક ગીત (૩)
૨૦. કસાબ સહિતના આતંકવાદીઓએ મુંબઈમાં કઈ હોટલમાં આતંક મચાવ્યો હતો ? (૨)
૨૧. સર ... તો પઘડીયાં બહુત (૪)
૨૨. કૂતરાના જેવું શરીર ઉપર જરા વધુ વાળવાળું એક હિંસક વન પશુ (૨)
૨૪. વામનચણી, સુંદર નેત્રોવાળી સ્ત્રી (૩)
૨૫. ઉનાળામાં શેરડીનો .... વધુ પીવાય છે. (૨)
૨૬. લાજને કચ્છીમાં શું કહેવાય ? (૨)
૨૭. શરદ અને શિશિર ઋતુ વચ્ચેની માગસર અને પોષ મહિનાની ઋતુ (૩)

૧		૨		૩		૪		૫
૬	૭					૮	૯	
૧૦			૧૧		૧૨		૧૩	
૧૪							૧૫	
	૧૬	૧૭			૧૮	૧૯		
૨૦				૨૧				૨૨
૨૩	૨૪		૨૫		૨૬		૨૭	
			૨૮					
	૨૯					૩૦		

આડી ચાવી

૧. ગુજરાતના કયા શહેરનો ૫૦મો સ્થાપના દિવસ તાજેતરમાં ઉજવાયો ? (૫)
૬. ચાંપતી ઉરાણી (૩)
૮. માથાના ખોપરીમાંનો સમજણશક્તિના જ્ઞાનતંતુઓવાળો એક મુલાયમ ભાગ (૩)
૧૦. ગાવાની ચીજ અને તાલના ઠેકાની છેવટ સુધીની એકરૂપતા, નાશ (૩)
૧૧. બાગ, બગીચો (૩)
૧૩. કાપડનું થાન (૨)
૧૪. ... જમીનને જોરુ ત્રણે કજિયાના છોરું (૨)
૧૫. વરરાજાને કચ્છીમાં શું કહેવાય ? (૨)
૧૬. સૌરાષ્ટ્રની એક ઉત્તમ જાતની ઘોડી (૩)
૧૮. ફળદ્રુપ, સ્વાદિષ્ટ, પ્રવાહીથી ભરેલું (૩)
૨૩. ભારતના એક વડાપ્રધાન (૮)
૨૮. સમજણ, અક્કલ, બુદ્ધિ (૩)
૨૯. દૂધ, થોરિયા પ્રકૃતિના ઝાડનો દૂધ જેવો રસ (૨)
૩૦. અઠવાડિયાના દિવસ કેટલા ? (૨)

શબ્દશોધ-૨૭ ના જવાબો

૧	૨	૩		૪		૫		૬
અ	મ	ર		બે		વિ		બે
	૭	કા	૮		૯	મ	૧૦	
	૧૧	તા	સ	ક	૧૨	હે	વા	૧૩
૧૪			૧૫	૧૬	હે	૨		૧૭
૧૮	ગા	ય	૧૯	ન	મં			૨૦
૨૧			૨૨	૨૩	મ	ત	૨૪	૨૫
૨૬			૨૭	૨૮	આ	પ	તિ	૨૯
૩૦			૩૧	૩૨	જ	સ્વી	૩૩	૩૪
							૩૫	૩૬

ગયા અંકના સાચા જવાબો મોકલનાર : ● અલકા ઓઝા-અમદાવાદ
● વિહાંગ ઈન્દ્રવદન અંતાણી - ગાંધીનગર ● પુનિત કિરણભાઈ અંજારીયા-ભુજ

કચ્છશ્રુતિ ૩૪

ઓગષ્ટ-૨૦૧૪

“જય જલારામ”

પુનિત પ્રબોધચંદ્ર ઠક્કર

૯૮૯૮૬૪૮૯૮૭

૯૪૨૬૦૬૦૨૭૭

મણિનગરના પ્રખ્યાત

TM

કર્ણાવતી દાબેલી સેન્ટર

અમારી બીજી કોઈ શાખા નથી. નકલથી સાવધાન

“મહેમાનનું માન
સેન્દીઓનું સન્માન
કર્ણાવતીની દાબેલીથી જ શોભે”

૧, રાધા મંદિર કોમ્પ્લેક્સ, હીરાભાઈ ટાવર સામે, ઉત્તમનગર,
મણિનગર, કર્ણાવતી-૩૮૦ ૦૦૮. ફોન. (ઓ) ૨૫૪૭૦૦૮૬

રાષ્ટ્રીય તથા આંતરરાષ્ટ્રીય અનુભવ સાથે
પ્રસ્તુત કરીએ ભરોસાપાત્ર અને ઉત્તમપ્રવાસ
કન્સલ્ટન્સી

- Domestic and international flight tickets
- Domestic and international individual and or group packages
- Rental car services anywhere in the world
- Foreign exchange
- Visa consultancy
- Education abroad

Relyxcel Travel Consultant
Rest At Best Rate

Contact:

Pooja Thakkar

21 Shiv Complex, Isanpur Bus Stop

Uttam Nagar Maninagar

Ph. 079-32214002 M. 7818884440

REGD. NO. GAMC/1028/2012-14 VALID UPTO 31-12-2014, R.N.I. 46515/87, DATE : 16-3-88
POSTED AT P.S.O. AHMEDABAD ON 15TH OF EVERY MONTH

Let's Do the Best Furniture With.....

:- AUTHORISED DISTRIBUTOR & DEALER :-

:- Also Available :-

- Teak Wood
- MDF
- Liner Laminate

- Flush Door
- Veneer
- Door Skin

Amit Surani (Patel)
98244 79923

Brijesh Patel
96240 30203

RAVI ENTERPRISE

Sahakari Lati Bazar, Zone-2, B/h. Gita Mandir, Nr. S.T.Stand, Ahmedabad-22. Gujarat, INDIA.

Telefax : (O) + 91-79-25399423

E-mail : ravienterprise_004@yahoo.co.in

Printed & Published by Shri Kailasdan K. Gadhvi, President, Shri Kutchchi Samaj - Ahmedabad on behalf of Shri Kutchchi Samaj - Ahmedabad. Printed at Madhavi Offset, Khokhara, Ahmedabad. Published at Shri Kutchchi Samaj Karyalaya, 905, Span Trader Centre, Opp. Kocharab Ashram, Ellisbridge, Paldi, Ahmedabad-380 006 Editor : Shri Bharat Oza. Price : Rs. 3.00 Lifetime Subscription : Rs.1500/-

કચ્છશ્રુતિ • ઓગસ્ટ-૨૦૧૪ • ૩૬